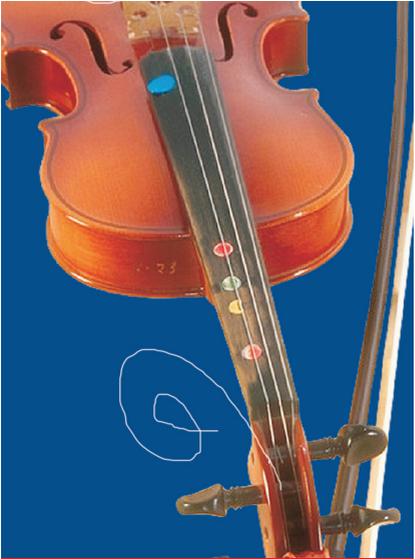

КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

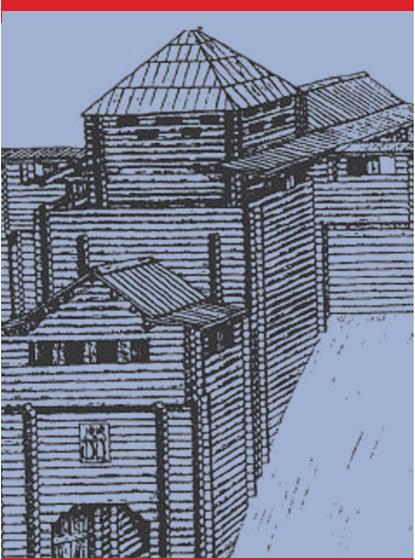
С. 5

С. 9

С. 7

С. 14

**Рэпартаж
карэспандэнтаў "К"
аб падрыхтоўцы
Смаргоншчыны
да Дня беларускага
пісьменства чытайце
на стар. 6.**

Фота Юрыя ІВАНОВА

ЦАГЛІНКА ЗА ЦАГЛІНКАЙ У СМАРГОНСКІ ГАСЦІНЕЦ

ТЛУМАЧЭННІ

аб парадку ўнясення і афармленні дакументаў суіскальнікаў прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь “За духоўнае адраджэнне” і спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва

1. ПРЭМІЯ ПРЭЗІДЭНТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ “ЗА ДУХОЎНАЕ АДРАДЖЭННЕ”

1.1. Прысуджаецца **штогадова** за: **выдатныя** творы літаратуры і мастацтва; **актыўную дзейнасць** у гуманітарнай галіне (якая садзейнічае зберажэнню і прымяненню нацыянальнага культурнага набытку, выхаванню ў моладзі любові да Бацькаўшчыны, зацвярдзенню духоўных каштоўнасцей і мастацка-духоўных традыцый, ідэй чалавечасці, дабрачыннасці і міласэрнасці).

1.2. На суіскаанне могуць вылучацца дзеячы, дасягненні якіх адпавядаюць патрабаванням пункта 1.1.: **культуры, мастацтва; літаратуры; архітэктуры; аховы здароўя; адукацыі, навукі; сацыяльнай аховы; сродкаў масавай інфармацыі; прыёмных бацькі, апекуны; свяшчэннаслужыцелі; аўтарскія, творчыя і іншыя калектывы работнікаў.**

1.3. Патрабаванні да работ суіскальнікаў: **публічна паказаны, выкананы, апублікаваны (уведзены ў эксплуатацыю) цягам двух апошніх гадоў (з кастрычніка 2007 па кастрычнік 2009 гг.).**

2. СПЕЦЫЯЛЬНАЯ ПРЭМІЯ ПРЭЗІДЭНТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ ДЗЕЯЧАМ КУЛЬТУРЫ І МАСТАЦТВА

2.1. Прысуджаецца **штогадова** за **выдатныя** дасягненні ў галіне (**НЕ ў намінацыі!**)

мастацтва: **выяўленчага, дэкаратыўна-прыкладнага; музычнага; тэатральнага; харэаграфічнага; эстраднага; цыркавога; кіна-, відэа-;**

а таксама: **архітэктуры; дызайну; літаратуры; журналістыкі; тэлебачання і радыёвяшчання; крытыкі і мастацтвазнаўства; народнай і аматарскай мастацкай творчасці; музейнай; бібліятэчнай справы; навучання і выхавання творчай моладзі.**

2.2. На суіскаанне могуць вылучацца дзеячы дзеячы, дасягненні якіх адпавядаюць патрабаванням пункта 2.1.: **культуры, мастацтва; літаратуры; архітэктуры; сродкаў масавай інфармацыі; аўтарскія, творчыя і іншыя калектывы работнікаў.**

2.3. Патрабаванні да работ суіскальнікаў: атрымаўшы **грамадскае прызнанне** за **апошні год** (з кастрычніка 2008 па кастрычнік 2009 гг.).

3. ВЫЛУЧЭННЕ СУІСКАЛЬНІКАЎ

3.1. Ажыццяўляецца арганізацыямі: **на пасяджэннях калегіяльных органаў; падтрымка не менш за дзве трэці прысутных на пасяджэнні;** калектывамі работнікаў: **на сходах калектываў; падтрымка не менш за 51% працоўных калектыву.**

3.2. Арганізацыі (калектывы работнікаў) **да 1 кастрычніка адпаведна падпарадкаванасці** накіроўваюць матэрыялы **для разгляду на пасяджэннях** аблвыканкамаў, Мінскага гарвыканкама, **калегій** рэспубліканскіх органаў дзяржаўнага кіравання, іншых дзяржаўных арганізацый, падпарадкаваных Ураду альбо непасрэдна Прэзідэнту Рэспублікі Беларусь.

3.3. **Аблвыканкамы, рэспубліканскія органы дзяржаўнага кіравання** пасля прыняцця рашэння накіроўваюць да **15 кастрычніка копіі рашэння і неабходныя матэрыялы** на разгляд у савет фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы культуры і мастацтва.

3.4. Арганізацыі, **акрамя пералічаных у пунктах 3.2. і 3.3.** (напрыклад, рэспубліканскія грамадскія арганізацыі), **да 1 кастрычніка** накіроўваюць матэрыялы для разгляду ў **Міністэрства культуры.**

4. ПЕРАЛІК МАТЭРЫЯЛАЎ НА СУІСКААННЕ ПРЭМІІ

4.1. Ліст-хадайніцтва аб вылучэнні;

4.2. Праатакол (**інфармацыя, якая прадстаўля-**

ецца не на фірменным бланку арганізацыі, падпісваецца адказнай асобай і завяраецца пячаткай) пасяджэння калегіяльнага органа (сходу працоўнага калектыву) аб вылучэнні;

4.3. **Інфармацыя аб дзейнасці і дасягненнях** (інфармацыя павінна складацца з наступных частак: 1) агульныя звесткі аб суіскальніку; 2) канкрэтныя апісанні заслуг; 3) факты, якія пацвярджаюць агульнае прызнанне) суіскальніка (**на беларускай мове, у тым ліку ў электронным выглядзе**, акрамя дыскета);

4.4. Біяграфічныя даныя (даведка-аб'ектыўка) суіскальніка (**на беларускай мове, у тым ліку ў электронным выглядзе**, акрамя дыскета);

4.5. Копія пашпарта (старонка з прозвішчам, імем, імем па бацьку на рускай і беларускай мовах);

4.6. Копія ўстаноўчага дакумента арганізацыі (першая старонка Устава ці Палажэння), дзе працуе суіскальнік; для аўтарскага калектыву — копія ўстаноўчага дакумента і біяграфічныя даныя кіраўніка арганізацыі (даведка-аб'ектыўка);

4.7. Выданні, публікацыі, фотаздымкі, рэпрадукцыі, аўдыё- і відэазапісы работ суіскальніка;

4.8. Копіі водгукаў у сродках масавай інфармацыі;

4.9. Копіі ўзнагародных дакументаў, званняў лаўрэатаў, прызывых месцаў (**атрыманыя за перыяд вылучэння** на суіскаанне прэміі), іншых дакументаў, што сведчаць **аб грамадскім прызнанні** заслуг суіскальніка.

5. ЗАЎВАГІ

5.1. Вылучэнне суіскальніка пасмяротна не дапускаецца.

5.2. Асобе, удастоенай прэміі, уручаецца дыплом лаўрэата прэміі. Адною і той жа асобе, калектыву прэмія можа прысуджацца неаднаразова.

5.3. Аўтарскі калектыв павінен складацца з **асноўных аўтараў** колькасцю не больш за 3 чалавекі.

У гэты склад не ўключаюцца асобы, якія ажыццяўляюць толькі адміністрацыйныя, кансультацыйныя альбо арганізацыйныя функцыі.

5.4. Прэмія аўтарскаму, творчаму ці іншаму калектыву выплачваецца на ўвесь калектыв.

5.5. Дыпламы лаўрэатаў уручаюцца: усім членам аўтарскага калектыву; кіраўніку (іншаму прадстаўніку) творчага ці іншага калектыву.

5.6. У выпадку смерці лаўрэата прэміі дыплом лаўрэата і яе грашовая частка перадаюцца ў спадчыну ў адпаведнасці з заканадаўствам.

5.7. Памер прэміі — 360 базавых велічынь.

5.8. Прэмія ўручаецца 7 студзеня, калі іншае не вызначана Прэзідэнтам Рэспублікі Беларусь.

Узор афармлення біяграфічных даных суіскальніка

ДАВЕДКА ⁴		ІВАНОЎ Іван Іванавіч ⁵	
З 3 ліпеня 2006 г.	працуе	загадчыкам аддзела мастацтваў дзяржаўнай інвуквой установы “Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя Кандрата Крапіва Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі” ⁶	
Дата нараджэння	18 верасня 1959 г.	Месца нараджэння	г. Мінск
Нацыянальнасць	беларус		
Адукацыя	вышэйшая	Скончыў (калі, што) у 1983 г. — Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт імя У.Л.Лініна	
Спецыяльнасць па адукацыі		гісторыя, выкладчык гісторыі і грамадазнаўства	
Ці мае навуковую ступень	доктар гістарычных навук	Ці з’яўляецца аўтарам не з’яўляецца	
Ці мае дзяржаўны ўзнагароды	не мае	Якімі замежнымі мовамі валодае	французкай, англійскай
ПРАЦА У МИНУЛЫМ			
11.1983-11.1986	- асірант Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору Акадэміі навук БССР, г. Мінск		
05.1987-09.1995	- маладшы навуковы супрацоўнік, загадчык сектара, вядучы навуковы супрацоўнік Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі рэлігіі, г. Гродна		
10.1995-12.1995	- старшы навуковы супрацоўнік Беларускага інстытута інфармацыі і прагнозу пры Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, г. Мінск		
12.1995 па цяперашні час	- навуковы супрацоўнік, старшы навуковы супрацоўнік, вядучы навуковы супрацоўнік, загадчык аддзела мастацтваў дзяржаўнай інвуквой установы “Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя Кандрата Крапіва Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі”, г. Мінск		
пасада		паініс	
200 г.			

⁴ Границы таблицы не печатаются.
⁵ Слова “ДАВЕДКА” и Ф.И.О.: шрифт – Times New Roman 14 pt, остальной текст – 12 pt.
⁶ Кавычки должны быть следующей формы: “ ” (в т.ч. в информации о деятельности и достижениях соискателя)

Шырокі спектр творчых стасункаў

Міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел Латушка прыняў Надзвычайных і Паўнамоцных Паслоў Італьянскай Рэспублікі ў Беларусі Джулію Прыджоні і Рэспублікі Карэя ў Беларусі Лі Юн Су, а таксама сустрэўся з Надзвычайным і Паўнамоцным Паслом Рэспублікі Харватыя ў Рэспубліцы Беларусь (па сумяшчальніцтве) Небойшам Кахаровічам.

У ходзе перамоў з Паслом Італіі 4 жніўня было абмеркавана шырокае кола пытанняў беларуска-італьянскіх стасункаў у культурнай сферы. Гаворка ішла і пра ўдзел італьянскіх кінематаграфістаў у Мінскім міжнародным кінафестывалі “Лістапад”, пра супрацоўніцтва ў ахове і рэстаўрацыі гісторыка-культурнай спадчы-

ны, пра магчымасць падрыхтоўкі пагадненняў аб узаемадзеянні ў сферы культуры. Таксама абмеркавалі мерапрыемствы італьянскага пасольства, запланаваныя на восень бягучага года ва ўстановах культуры Беларусі, магчымы ўдзел нашых мастакоў у міжнародным фестывалі “Біенале”, што ладзіцца ў Венецыі...

На двухбаковай сустрэчы з Паслом Карэі, якая адбылася 4 жніўня, быў абмеркаваны ход падрыхтоўкі праекта праграмы культурнага супрацоўніцтва, магчымасць арганізацыі абменных выступленняў творчых калектываў абедзвюх краін і ўдзел карэйскага боку ў Мінскім міжнародным кінафестывалі “Лістапад”.

Улічваючы зацікаўленасць краін у далейшым умацаванні беларуска-італьянскага і беларуска-карэйскага

культурнага супрацоўніцтва, суразмоўцы пацвердзілі неабходнасць яго развіцця па шырокім спектры двухбаковых творчых стасункаў.

12 жніўня міністр культуры Рэспублікі Беларусь у Нацыянальнай бібліятэцы краіны сустрэўся з Паслом Харватыі. Былі абмеркаваны пытанні культурнага супрацоўніцтва паміж дзвюма краінамі, магчымасць заключэння адпаведнага пагаднення, удзел прадстаўнікоў Харватыі ў Міжнародным фестывалі мастацтваў “Славянскі базар у Віцебску”. У ходзе наведвання бібліятэкі Пасол Харватыі азнаёміўся з архітэктурнымі асаблівасцямі будынка НББ, яго мастацкім аздабленнем, працай бібліятэкі па абслугоўванні чытачоў.

Наш кар.

Жывапісцы і музыканты — разам

Навучэнцы мастацкіх вучылішчаў Беларусі і Расіі прынялі ўдзел у майстар-класах “Саюзная дзяржава — маладым талентам XXI стагоддзя”, якія распачаліся 17 жніўня.

Сёння і заўтра адбудуцца заключныя справаздачныя канцэрты ў канцэртнай зале Цэнтральнай музычнай школы пры Маскоўскай дзяржаўнай кансерваторыі імя П.І. Чайкоўскага. Там жа пройдуць і выстаўкі жывапісу. Адзначым, заняткі з лепшымі педагогамі Масквы па музыцы і жывапісе адбываюцца ўжо больш за пяць гадоў. 17 жніўня Дзяржаўны сакратар Саюзнай дзяржавы Павел Барадзін

накіраваў прывітанне юным удзельнікам і педагогам майстар-класаў. Ён адзначыў, што гэты творчыя сустрэчы — адзін з самых эфектыўных праектаў Саюзнай дзяржавы, дзякуючы якім з’яўляюцца самастойны калектывы — Маладзёжны беларуска-расійскі сімфанічны аркестр.

Як паведамілі ў Пастаянным камітэце Саюзнай дзяржавы ў Мінску, удзельнікі з Беларусі вучацца ў спецыялізаваных мастацкіх каледжах і вучылішчах нашай краіны. Іхні ўзрост — ад 10 да 18 гадоў. Такія ж патрабаванні і да моладзі з рэгіёнаў Расійскай Федэрацыі. Яны прадставяць творы ў лепшых традыцыях нацыянальных культур. Як

засведчылі мінулыя майстар-класы, мерапрыемства спрыяе захаванню канонаў мастацтва, узаемапрапаненню культур. Арганізатарам з’яўляецца Пастаянны камітэт Саюзнай дзяржавы, а дзяржаўнымі заказчыкамі — міністэрствы культуры Рэспублікі Беларусь і Расійскай Федэрацыі.

Заняткі жнівеньскімі днямі прайшлі па наступных спецыяльнасцях: музычныя — фартэпіяна, скрыпка, флейта, кларнет, валторна, ударныя інструменты; выяўленчае мастацтва — жывапіс, малюнак, кампазіцыя. Майстар-класы правялі выкладчыкі Цэнтральнай музычнай школы і Маскоўскай кансерваторыі, народны мастак Расіі Валерый Малалеткаў.

Алена САБАЛЕЎСКАЯ

Сучасны “Вектар танца”

Міжнародны арт-праект “Вектар танца” пройдзе на сцэне Гродзенскага абласнога драматычнага тэатра з 9 па 12 верасня. У ім прымуць удзел калектывы і выканаўцы з Беларусі, Польшчы, Малдовы, Швецыі. Для глядачоў падрыхтаваны не толькі паказ танцавальных нумароў, але і шырокая адукацыйная праграма: майстар-класы з удзелам харэографу, гурткі і студыі, лекцыі.

“Ідэя гэтага праекта нарадзілася пад час гастролей на міжнародных танцавальных фестывалях, — гаворыць харэограф Гродзенскага абласнога драматычнага тэатра

Аляксандр Цебянькоў. — Мы сябруем з кіраўнікамі многіх калектываў, і швед Бенна Вурхам прапанаваў стварыць інтэрнацыянальную творчую групу, у якую ўваходзяць сёння ўкраінцы, маладаване і беларусы. Цяпер група актыўна рэпетыруе, а 9 верасня пакажа ў Гродне спектакль-казку для дзяцей, якая выканана ў стылі танца мадэрн. Пасля ж адправімся ў Малдову і на Украіну. Мы вырашылі не толькі пазнаёміцца са спектаклем, але і паказаць сябе, запрасіць іншыя калектывы, стварыць сапраўдны фестываль”.

У мерапрыемстве таксама прымуць удзел Люблінскі тэатра танца, група “Voices” з Кішынёва.

Ад драматычнага тэатра Гродна выступіць камерная труп танца-тэатра “Галерэя” пад кіраўніцтвам Аляксандра Цебянькова. Яна даўно спасцігае мастацтва танца, часта ўдзельнічае ў міжнародных праектах, і яе прадстаўнікі ўвесь час самаўдасканалюцца ў сваім майстэрстве. Будзе калектыв і з Гродзенскага абласнога філармоніі — падлеткавая студыя “Фолшобалет”.

Чакаецца, што на фестываль збяруцца кіраўнікі і ўдзельнікі гарадскіх і раённых харэаграфічных калектываў, якім будзе карысна прысутнічаць на майстар-класах замежных гасцей.

С.Ю.

Гогаль на “Белай вежы”

Творчасці Мікалая Гоголя будзе прысвечаны XIV Міжнародны тэатральны фестываль “Белая вежа”, які пройдзе 5 — 12 верасня ў Брэсце. У конкурснай праграме — пастаноўкі твораў класіка. Удзел у фестывалі пацвердзілі тэатральныя калектывы 13 краін свету. Асноўная частка спектакляў адбудзецца ў Брэсцкім акадэмічным тэатры драмы імя Ленінскага камсамола.

Як паведаміла “К” намеснік генеральнага дырэктара ўстановы па інфармацыі і арганізацыі гледача Ларыса Навіцкая, свае пастаноўкі пакажуць тэатры Беларусі, Расіі, Украіны, Польшчы, Літвы, Малдовы, Азербайджана, Таджыкістана, Ірана, Бразіліі, Венесуэлы, Германіі. Упершыню прыедзе калектыв з Нігеры — танцавальная трупа Цэнтра афрыканскай культуры і мастацтва. Увазе глядачоў будучы прапанаваны

спектаклі як традыцыйных жанраў — камедыя, драматычная балада, музычны і лялечны спектакль, вулічнае прадстаўленне, так і новага — саунддрама ад Цэнтра імя Меерхольда з Масквы. Гэтая пастаноўка абяцае не толькі візуальнае шоу, а і гукавое.

Пад час фестывалю, акрамя тэатра-арганізатара, сваё майстэрства пакажуць: тэатральная трупа Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, Магілёўскі абласны тэатр лялек, Нацыянальны акадэмічны драматычны тэатр імя М.Горкага, Група сучаснай харэаграфіі “ТАД” з Гродна, Драматычны тэатр Беларускай арміі з Мінска, Узорная студыя сучаснага танца “Паралелі” з Віцебска. Конкурсная праграма складаецца з драматычных твораў М.В. Гоголя, лепшых сцэнічных пастановак сус-

ветнай і нацыянальнай драматургіі, эксперыментальнай драмы і лялечных спектакляў. Па-за конкурсам пройдзе гала-канцэрт зорак оперы, выступяць студэнцкія тэатры, адбудуцца гасцявыя пастаноўкі.

Усяго 30 спектакляў будзе прадэманстравана ў Малой і Вялікай залах Брэсцкага акадэмічнага тэатра драмы, Брэсцкага грамадска-культурнага цэнтра, Цэнтра маладзёжнай творчасці, а таксама на вуліцах горада. Бiletы можна будзе набыць з 25 жніўня.

Арганізатарамі “Белай вежы” з’яўляюцца Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, Брэсцкі абласны выканаўчы камітэт, Брэсцкі акадэмічны тэатр драмы, Беларуска-расійскі саюз тэатральных дзеячаў.

А.Е.

Новая бібліятэка — на Дзень горада

Да Дня нараджэння Мінска ўлады горада падрыхтавалі падарунак для яго жыхароў: 10 верасня ў Маскоўскім раёне па вуліцы Яна Чачота, 23 адкрыецца новая публічная бібліятэка пад нумарам 22.

Як распавёў карэспандэнт “К” галоўны спецыяліст аддзела культуры і спецыяльнага ўпраўлення культуры Мінгарвыканкама Марына Ясюк, новы будынак бібліятэкі разлічаны на 2,5 тысячы чытачоў з наступным павелічэннем. “Касцяк” фонду новага “храма ведаў” складае больш за 25 тысяч выданняў, і гэта — літаратура рознага кшталту, у тым ліку і прафесійная. “Спецыялізацыю” новай бібліятэкі нельга акрэсліць азначэннем “толькі для сямейнага наведвання”, — кажа галоўны спецыяліст, — бо яна падтрымлівае і і фармат прафесійнага наведвання. Тут можна будзе знайсці інфармацыю рознага кшталту, а не толькі дэтэктывы і жаночыя раманы”.

У новым будынку — некалькі чытальных залаў, ёсць медыя-цэнтр з сучасным абсталяваннем, спецыяльны пакой для маленькіх дзяцей. Акрамя таго, у бібліятэцы прадугледжана і зала для людзей з абмежаванымі магчымасцямі.

“Мы спадзяёмся, што бібліятэка стане сапраўдным падарункам для мінчан, утульным і прыемным месцам для правядзення адпачынку, навучання”, — зазначыла Марына Ясюк.

Д.А.

Чыя юшка смачнейшая?

Глуск - 2009

Сёння, 22 жніўня, у Глуску пачынаецца дзесяты па ліку абласны фестываль сямейнай творчасці “Сюзор’е талентаў”. Нарадзілася свята дваццаці гадоў таму і за гэты час стала для раёна іміджавым. Асноўная задача мерапрыемства — развіццё творчых сямейна-сваецкіх стасункаў.

Як паведамляе “К” начальнік аддзела культуры Глускага райвыканкама Уладзімір Шулякоўскі, заснавальнікамі фестывалю сталі Магілёўскі абласны і Глускі раённы выканкамы, а арганізатарамі — мясцовы аддзел культуры і Магілёўскі абласны метадычны цэнтр народнай творчасці і культурна-асветнай работы. У Глускім раёне, як вядома, больш за 30 сямейных творчых калектываў, якія займаюцца вакальным, харэаграфічным і дэкаратыўна-прыкладным мастацтвам. Пасля адборачнага тура ў “Сюзор’і талентаў” будзе браць удзел пяць сем’яў з Глускага раёна. А яшчэ — прадстаўнікі Брэсцкай,

Гомельскай, Мінскай абласцей, Расіі і Украіны, усяго — 240 чалавек. Ды плюс — шматлікія госці, якія за 20 гадоў існавання фестывалю пераканаліся ў ягонай унікальнасці.

Па словах дырэктара Магілёўскага абласнога метадычнага цэнтра народнай творчасці і культуры-на-асветнай работы Алега Хмялькова, фестываль “Сюзор’е талентаў” — адзін з сацыяльна-культурных праектаў, народжаных абласнай метадычнай структурай. І рэалізацыя гэтага праекта стала надзвычай яркай старонкай адмысловага фестывальнага руху, якім заўжды славілася ўпраўленне культуры Магілёўскага аблвыканкама.

Свята, якое будзе доўжыцца два дні, адкрыецца ля мясцовага РДК. Конкурсныя праграмы пройдуць у кінатэатры “Арыён” і ў Цэнтральным парку гарпасёлка. Гасцей, як і заўжды, чакаюць конкурсы спеваў, танцаў, нацыянальнай кухні, сямейнага абярэга. Для летняй паркавай танцпляцоўкі будзе дзейнічаць традыцыйны “Глускі хутарок”, народныя майстры і супрацоўнікі мясцовага Дома раместваў прадставяць творы традыцыйнага беларускага мастацтва. Ну і, канешне ж, будзе і доўгачаканая рыбалка на хуткаплыннай Пічцы. Кожная сям’я-канкурсантка згатуе ўласную юшку і прапануе любому жадаючаму. Карацей, слухайце, глядзіце, частуйцеся — радуіцеся!

Андрэй СТАРЖЫНСКІ

На “Саборнай плошчы”

26 жніўня ў Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва ў межах святкавання Дня горада адбудзецца адкрыццё выстаўкі жывапісу заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі Барыса Аракчэва і яго дачкі Аксаны Аракчэвай “Саборная плошча”.

Назвай экспазіцыі паслужыла старажытная назва знакамітага куточка ў цэнтральнай частцы Мінска — плошчы Свабоды. Менавіта тут у розныя часы збіралася шмат жыхароў сталіцы. Саборная плошча і цяпер прываблівае, збірае людзей, нягледзячы на тое, што зменлівы час уносіць свае карэктывы — будзе, аднаўляе, а нешта бязлітасна сцірае, але дарагія сэрцу мінчан куточки застаюцца ў творах мастакоў.

Б.Аракчэў. “Бэз на верандзе”.

Гэта і адлюстроўваюць у сваіх палотнах творцы: у Б.Аракчэва гэта — рэтраспекцыя карцін, выкананых з пачатку 60-х па канец 80-х гадоў; у яго дачкі — работы, зробленыя ў апошнія гады.

Выстаўка працягнецца да 21 верасня.

Зпрыцэлам на “Берлінале”

Беларускае нацыянальнае кінамастацтва гатова выйсці на ўзровень сур’ёзных міжнародных фестывалю. “Першай ластаўкай” павінны стаць “Ваўкі” — стужка Аляксандра Колбышава, якая рыхтуецца да адпраўкі на Берлінскі кінафестываль. Зараз фарміруецца пакет дакументаў для падачы адпаведнай заяўкі і спецыяльная “фестывальная” кінакопія з субцітрамі на нямецкай і англійскай мовах.

Як расказаў карэспандэнт “К” на кінастудыі, на дадзены момант праца над “чарнавым” варыянтам стужкі падышла да завяршэння. Канчатковы варыянт “Ваўкоў” будзе гатовы праз некалькі месяцаў. На “Беларусьфільме” карціну Колбышава лічаць адной з лепшых, знятых за апошні час, і спадзяюцца, што да таго, як трапіць у шырокі пратат, яна паўдзельнічае ў шэрагу міжнародных кінафорумаў. Берлінскі фестываль быў абраны для дэбюту новай беларускай стужкі як адзін з самых прэстыжных і зручных па часе правядзення.

Кадр з фільма “Ваўкі”.

Паводле атрыманай інфармацыі, на “РУП “Беларусьфільм” створана спецыяльная працоўная група для падрыхтоўкі субцітраў і пакета замячальных дакументаў. Берлінскі міжнародны кінафестываль, які лічыцца адным з кінафорумаў класа “А”, пройдзе ў лютым наступнага года.

С.А.

Муза маладых і прыгожых

Змацоўваюцца музычныя культурныя сувязі паміж Беларуссю і Эстоніяй. На фестываль “Прыгожая музыка”, які адбыўся ў горадзе Пярно, быў запрошаны струнны квартэт Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі.

Фестываль, арганізатарамі якога выступілі Праваслаўная Царква і гарадскія ўлады, праводзіўся ўпершыню. Яго мэтай было знайсці тыя адтуліны душы, што дапамогуць чалавеку нават у складаных жыццёвых сітуацыях. Таму і праграма складалася адпаведна: у цэнтры

апынулася музыка эпохі барока, узоры класікі і неакласікі. Наш студэнцкі калектыв аказаўся адзіным замежным госцем фестывалю.

Арганізатары невыпадкова спынілі свой выбар на прадстаўніках БДАМ: студэнты розных факультэтаў нашай Акадэміі ўжо неаднойчы скаралі эстонскую публіку сваімі выступленнямі. А генеральны консул Рэспублікі Беларусь у Эстоніі Аляксандр Астроўскі ініцыяваў праект штогадовага “абмену” канцэртамі студэнтаў БДАМ і эстонскіх музыкантаў. Такіх выступленняў будзе не менш як чатыры на

год: двойчы нашы маладыя творцы будуць ездзіць з музычнымі падарункамі да сваіх прыбалтыйскіх суседзяў, двойчы — яны да нас.

Наша ж вакальная школа стала лічыцца ў Эстоніі ледзь не эталонай: у чэрвені на Міжнародным фестывалі опернай музыкі ў Пярно Гран-пры атрымаў першакурснік БДАМ (і, адначасова, адзін з пераможцаў конкурсу “Новыя галасы Беларусі”) Анатоль Сіўко, якога адразу запрасілі паўдзельнічаць і ў іншых міжнародных музычна-тэатральных праектах.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Для сяброў няма міжсезоння

Маладая беларуская цымбалістка Вераніка Прадзед і піяністка Даша Мароз знайшлі новых прыхільнікаў сваёй творчасці на III Міжнародным музычным фестывалі “Збіраем сяброў” у Маскве, у якім узялі ўдзел прадстаўнікі краін Еўропы, Азіі, Паўднёвай Амерыкі. Канцэрт нашых дзяўчат, які адбыўся 16 жніўня ў Рахманінаўскай зале Маскоўскай дзяржаўнай кансерваторыі імя П.І. Чайкоўскага, уразіў гасцей не толькі новым для многіх з іх музычным інструментам — нашымі цымбаламі, але і незнаёмай для іх беларускай музыкой, што ніколі не тушавалася поруч з прызнанымі старадаўнімі і рамантычнымі сусветнымі шэдэўрамі.

Гэты дзявочы дуэт склаўся некалькі гадоў таму. Вераніка — магiстрантка Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, а Даша — ужо салістка сталічнай філармоніі і педагог кафедры камернага ансамбля БДАМ. Абедзве ж яны — лаўрэаты шматлікіх міжнародных конкурсаў, удзельніцы многіх фестывалю, для кожнага з якіх не сталаюцца рыхтаваць усё новае і новае праграмы. Асабліва цікавыя іх творы беларускіх кампазітараў — як найноўшыя, так і ўжо крыху падзабытыя, а то і ўвогуле не “дайшоўшыя” да вялікай канцэртнай сцэны. А бездакорны густ, прыроджанае пачуццё стылю, уменне дасканала прачытаць і як мага больш выйгрышна паднесці

аўтарскую задуму забяспечваюць ім на канцэртах пастаянныя аншлагі.

Так адбылося і гэтым разам, нягледзячы на жнівеньскі “мёртвы сезон” філарманічнай дзейнасці. Менавіта на пераадоленне “міжсезонных” канцэртных спадаў быў накіраваны і ўвесь фестываль. Нарадзіўся ён з фінальнага канцэрта ўдзельнікаў Міжнароднай летняй школы Маскоўскай кансерваторыі. З цягам часу пашырылася не толькі колькасць выступоўцаў, але і разнастайнасць канцэртаў. Сёлета іх адбылося ажно 13 — разам з традыцыйным канцэртаў удзельнікаў Летняй школы. І беларускі, па прызначэнні тамтэйшых знаўцаў, аказаўся адным з самых запамінальных.

Н.Б.

Пушча адсвяткуе юбілей

Святкаванне 600-гадовага юбілею ўсталявання запаведнага рэжыму ў Белавежскай пушчы пройдзе з 17 па 19 верасня. На свята прыедуць прадстаўнікі больш чым 10 краін свету, у тым ліку з Расіі, Украіны, Польшчы, Літвы. Адбудзецца святочны гала-канцэрт з удзелам паўтысячы артыстаў суседніх краін, наведваюць яго аўтары вядомай песні “Белавежская пушча” Мікалай Дабранраваў і Аляксандра Пахмутава.

Паводле паведамлення службы інфармацыі і грамадскіх сувязей Кіраўніцтва справамі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, Нацыянальны парк “Белавежская пушча” і навакольная тэрыторыя напярэдадні святкавання юбілею зведалі шмат пера-

ўтварэнняў. Быў пабудаваны Дом экалагічнага асветніцтва з музеем, які замяніў стары. Новыя выставачныя залы абсталявалі па самых апошніх патрабаваннях. Экспазіцыі папоўніліся матэрыяламі нядаўніх археалагічных раскопак, фотаздымкамі, архіўнымі дакументамі. Што датычыцца вальераў для жывёл, то адбыўся іх капітальны рамонт.

Не так даўно на тэрыторыі запаведніка пабудавалі камфартабельную гасцініцу для турыстаў з саунай і басейнам, залай для прэс-канферэнцыі. Былі распрацаваны чатыры турыстычныя маршруты даўжынёй у некалькі кіламетраў: тры веласіпедныя і адзін пешаходны. Акрамя гэтага, былі адрамантаваны дарогі і масты, якія вядуць да пушчы. Усяго на ўдасканальван-

не парку і стварэнне інфраструктуры было выдаткавана 77 мільяярдаў рублёў. Юбілей самага вядомага ў Беларусі запаведніка прыходзіцца якраз на Год роднай зямлі, таму святкаванню надаецца вялікая ўвага. Сёння “Белавежская пушча” з’яўляецца самым тытулаваным запаведнікам Еўропы, а нядаўна яна прыняла ўдзел у Міжнародным конкурсе “Новыя 7 цудаў свету”, увайшоўшы ў першую сотню лепшых прэтэндэнтаў. Парк штогод наведваюць каля 300 тысяч турыстаў, і колькасць іх пастаянна павялічваецца.

Усе тэатры ў адным маршруце

Ці можа тэатр стаць прывабным для турыстаў аб’ектам? Так, упэўнены спецыялісты з Нацыянальнага агенцтва па турызме Рэспублікі Беларусь. Прычым не толькі пад час спектакляў. Людзям цікава ўбачыць і тую “вешалку”, з якой тэатр пачынаецца, прайсціся па яго фэа і нават, можа, зазірнуць у грымёркі.

Неўзабаве такая магчымасць з’явіцца ва ўсіх ахвотных: спецыялі-

сты агенцтва разам з вядучымі тэатрамі Мінска распрацоўваюць адпаведны маршрут, заканамерным завяршэннем якога можа стаць прагляд аднаго са спектакляў, пазначанага ў дзень экскурсіі ў гарадской афішы.

На сустрэчы з прадстаўнікамі беларускіх тураператараў галоўны адміністратар Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета РБ Аляксандр Пятровіч адзначыў, што цікавасць да гэтага “храма маста-

тваў” турысты праяўляюць ужо сёння. Начуўшыся пра характар аздаблення тэатра, людзі прагнуць убачыць яго на ўласныя вочы.

А ўжо наступным летам тэатр плануе распачаць новы, прывабны для турыстаў, праект: оперныя пастаноўкі пад адкрытым небам. Балазе шыкоўна добраўпарадкаваны сквер з ашаламляльным фантанам стане для іх найлепшым антуражам.

І.С.

Гэтым разам на сацыяльных палосах “К” звяртаецца да тэмы “злачынства і пакарання” ў галіне аховы гісторыка-культурнай спадчыны. Тэорыю і практыку функцыянавання заканадаўства ў названай сферы разглядаюць кандыдат юрыдычных навук Ігар МАРТЫНЕНКА і начальнік упраўлення аховы гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Ігар ЧАРНЯЎСКИ.

Адно з самых вострых праблем, закранутых пад час “круглага стала” па тэме міжнароднага заканадаўства ў сферы аховы гісторыка-культурнай спадчыны (гл. “К” № 16 за 2009 г.), можна акрэсліць словамі класіка: злачынства і пакаранне. Якія парушэнні закону найбольш характэрныя ў сферы аховы спадчыны, ці “падрыхтавана” для іх сучаснае беларускае заканадаўства, і чаму адлюстраваная, нібы ў рамане Дастаеўскага, прычынна-выніковая сувязь у беларускіх рэаліях прасочваецца пакуль не заўсёды? Гэтыя пытанні карэспандэнт “К” адрасаваў кандыдату юрыдычных навук, дацэнту, загадчыку кафедры грамадзянскага права і працэсу Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы Ігару Мартыненку: спецыяліст вывучае юрыдычны аспект аховы спадчыны з 1993 года.

Тыпалогія па...

Па словах Ігара Мартыненкі, выпадкі парушэння заканадаўства ў сферы аховы гісторыка-культурных каштоўнасцей займаюць невялікую долю ў агульнай структуры злачынстваў і супрацьпраўных дзеянняў: “Гэта, можа, адзін або два працэнты, але іх сацыяльная значнасць вельмі вялікая. І таму яны вымагаюць асобнай увагі”.

Калі гаварыць аб юрыдычнай і працэсуальнай практыцы, то ў названай сферы вымалёўваецца пэўная тыпалогія злачынстваў. “Я прапанаваў бы класіфікацыю паводле матываў, якімі кіруюцца злачынцы, — менавіта яны маюць вызначальную ролю, — лічыць Ігар Мартыненка. — Матывы могуць быць розныя: карысць (згадайма тых, для каго помнікі — гэта толькі каляровы метал); зайздасць і помста (жаданне знішчыць або пашкодзіць культурную каштоўнасць, якая належыць іншаму); пыха (у трансфармаванай свядомасці некаторых сучаснікаў — прысваенне гісторыка-культурных каштоўнасцей азначае набыццё грамадскай значнасці); хуліганства

(злачынцы не разумеюць каштоўнасці помніка спадчыны, ім усё роўна, куды скіроўваць сваю дэструктыўную энергію); рэлігійная або нацыянальная нецярымасць”.

Асобная катэгорыя — злачынствы па неасцярожнасці. Як адзначаюць юрысты, артыкул № 345 Крымінальнага кодэкса Рэспублікі Беларусь прадугледжвае адказнасць і за такія парушэнні.

ходзяць у склад гістарычнай забудовы, і дэкларуюць намер іх адрэстаўраваць. Здавалася б, закон не парушаецца: уладальнікі замаўляюць праектна-каштартысную дакументацыю, атрымліваюць прадугледжаныя заканадаўствам дазволы, аднак... У выніку “рэстаўрацыйных работ” замест старой камяніцы паўстае абсалютна новы будынак, што нават па-

Мартыненка. “Крымінальныя справы па фактах пашкоджання помнікаў археалогіі ў выніку незаконнай пошукавай дзейнасці практычна не ўзбуджаюцца. Ёсць выпадкі прыцягнення да адміністрацыйнай адказнасці, але яны таксама адзінкавыя, нават у маштабах усёй краіны. Рэальна прыцягнуць да адказнасці за нелегальнае скарбашукальніцтва можна то-

незаконных раскопак прафесійных археолагаў, а таксама спецыялістаў тэхнічнага профілю. Шырока прымяняецца сучаснае абсталюванне. Дарэчы, абарот металадэтэктараў, іх продаж, выраб, прымяненне сёння ніяк не рэгламентуецца беларускім заканадаўствам. Думаецца, стварыць пэўную перашкоду злачынцам можна было б праз увядзенне ліцэнзавання гэтых відаў дзейнасці”, — мяркуе суразмоўца “К”.

Ёсць і яшчэ адзін важны момант: Рэспубліка Беларусь не з’яўляецца ўдзельніцай Канвенцыі UNESCO аб ахове падводнай культурнай спадчыны, якая ўступіла ў сілу з 2 студзеня 2009 года. Гэта азначае, што аб’екты воднай археалогіі, па сутнасці, выпалі сёння з прамога заканадаўчага рэгулявання.

Міграцыя — транзітная

Яшчэ адзін распаўсюджаны тып злачынстваў — нелегальны вывоз культурных каштоўнасцей... За апошнія два з паловай гады органы мільнай службы краіны выявілі і затрымалі больш як 800 прадметаў даўніны і мастацтва. Аналізуючы праваахоўную практыку, можна прыйсці да высновы, што ў нас сфарміраваліся тры каналы такой кантрабанды: берлінска-варшаўскі, вільнюскі і львоўскі. У асноўным з Беларусі вывозяцца прадметы старажытнага мастацтва расійскага паходжання. “Значыць, наладжана спецыфічная форма кантрабанды: нелегальная транзітная міграцыя культурных каштоўнасцей”, — падкрэслівае юрыст.

Заканадаўчыя акты, якія дзейнічаюць у дадзенай сферы, не ў поўным аб’ёме дазваляюць прадухіліць гэты тып злачынства. Прычына — відавочная: крымінальныя справы ўзбуджаюцца толькі ў тым выпадку, калі сукупны кошт нелегальна перасоўваемых прадметаў складае 2000 базавых велічын — на сёння гэта каля 25 000 долараў ЗША. Ва ўсіх іншых выпадках узбуджаецца толькі адміністрацыйная справа, і, адпаведна, апэратыўна-пошукавыя мерапрыемствы не праводзяцца. А менавіта яны дазваляюць выявіць саму схему вывазу культурных каштоўнасцей, а не толькі асобныя выпадкі.

Злачынства і пакаранне...

Якая адказнасць для “браканьераў” на спадчыну?

“Здавалася б, закон не парушаецца...”

Вядома, карэспандэнта “К” найперш зацікавіла сітуацыя са злачынствамі наўмыснымі. На гэта Ігар Мартыненка прывёў цэлы шэраг прыкладаў:

— Адзін з іх — калі не тыповы, дык, прынамсі, і не адзінкавы. Грамадзянін М. пранікаў у кватэры ветэранаў вайны, прадстаўляючыся супрацоўнікам СМІ, і, карыстаючыся даверам пацярпелых, выкрадаў ордэны і медалі. Улічваючы адносную распаўсюджанасць такога тыпу злачынстваў, паступіла прапанова ўлічыць іх у Крымінальным кодэксе Рэспублікі Беларусь. Гэтыя змяненні ўступілі ў дзеянне пазалетась.

А вось прыклад зусім іншага кшталту. На падставе аналізу практыкі правапарушэнняў мною была сфармулявана і ўведзена ў юрыдычны ўжытак такая форма злачынстваў, паступіла прапанова ўлічыць іх у Крымінальным кодэксе Рэспублікі Беларусь. Гэтыя змяненні ўступілі ў дзеянне пазалетась.

водле аб’ёму не тоесны свайму гістарычнаму папярэдніку. А потым стараннямі “законапааслухмянага” ўласніка на яго муры з’яўляецца ахоўная дошка. Але яна ўжо не да месца, бо такі аб’ект мае быць выключаны з Дзяржаўнага спіса гісторыка-культурнай спадчыны.

“Шчаслівы выпадак” у раскопе

Гаворачы пра заканадаўства ў галіне аховы гісторыка-культурнай спадчыны, немагчыма абмінуць і тэму “чорных археолагаў”. Ці “раскрыта” яна належным чынам?

— Доўгі час у краіне не было прававой рэгламентацыі гэтага тыпу злачынстваў, — згадвае Ігар Мартыненка. — У 2007 годзе па нашай прапанове зменены рэдакцыі артыкулаў Крымінальнага і Грамадзянскага кодэксаў Рэспублікі Беларусь, якія рэгулююць прававыя наступствы знаходжання скарбу. У прыватнасці, прадугледжана адказнасць за знішчэнне або пашкоджанне зноў выяўленых аб’ектаў спадчыны.

Ці мелі прыгаданыя змены дзейсныя вынікі? Праваахоўная дзейнасць у дадзеным пытанні вельмі пасіўная, лічыць Ігар

лькі ў тым выпадку, калі ўдаецца заспець злачынцу непасрэдна ў раскопе. Але ж, як сведчыць мой чатырнаццацігадовы досвед працы ў пракуратуры, такіх “шчаслівых выпадкаў” — адзінкавыя”.

Чаму атрымліваецца такім чынам? Можна прывесці цэлы шэраг абставін. Папершае, гэта недастакова высокі ўзровень дзейнасці праваахоўных органаў: доволі часта іх прадстаўнікі не валодаюць метадыкай выяўлення падобных правапарушэнняў. Па-другое, часам праваахоўнікі належным чынам не ўсведамляюць значнасці археалагічнай спадчыны, разглядаючы скарбашукальніцтва як нейкае бяскрыўднае хобі, нахшталь калекцыянавання манет, а зусім не як сур’ёзнае злачынства. Хаця гэта, па сутнасці, крадзеж народнага багацця, і паралелі тут дарэчныя, хутчэй, з браканьерствам. Не кажучы ўжо пра маральны аспект: часам у прыватныя калекцыі трапляюць і касцявыя астанкі.

Цяжка не пагадзіцца з юрыстам, што сёння “чорныя археолагі” — гэта ўжо не “энтузіясты”-рамантыкі. Адносна легалізацыя рынку археалагічных каштоўнасцей прывяла да таго, што гэты злачынны бізнес добра арганізаваны. “Вядомы спробы прыцягнення да

Каментарый з нагоды

Аналітыка па канкрэтных слядах

Па каментарый “К” звярнулася да начальніка упраўлення гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Ігара ЧАРНЯЎСКАГА:

— Гаворачы пра ўчыненне злачынстваў у сферы аховы гісторыка-культурнай спадчыны, перш за ўсё варта звярнуць увагу на тэрміналогію, якая выкарыстоўваецца для пазначэння пэўных прадметаў і з’яў. Дастаткова прачытаць чацвёрты абзац артыкула 1 Закону Рэспублікі Беларусь “Аб ахове гісторыка-культурнай спадчыны Рэспублікі Беларусь” (Закону аб ахове спадчыны), каб зразумець, што ў прыведзеным Ігарам Мартыненкам прыкладзе выкрадзены грамадзянінам М. у ветэрана ордэны і медалі могуць быць класіфікаваны, верагодней, як культурныя каштоўнасці, але ж не з’яўляюцца гісторыка-культурнымі каштоўнасцямі. Тое ж можна сказаць і ў дачыненні да такога тыпу злачынства, названага даследчыкам “карысць”. Сумнеўна, каб матэрыяльную сутнасць, скажам, помнікаў археалогіі (стаянка, курган або гарадзішча), архітэктуры (замак, царква або палац), горадабудаўніцтва (напрыклад, гістарычны цэнтр г. Гродна), гісторыі (брацкая магіла) ці дакументальнага помніка (скажам, старонкі летапісу) маглі ўтвараць золата або срэбра. Такімі могуць быць хіба толькі некаторыя з помнікаў мастацтва, а дакладней — асобныя катэгорыі твораў дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва.

Ужыванне таго або іншага тэрміна мае надзвычай вялікае значэнне як у асроддзі спецыялістаў пэўнай сферы дзейнасці, так і пры класіфікацыі злачынных дзеянняў. Возьмем, напрыклад, пытанне перамяшчэння культурных каштоўнасцей праз мятную граніцу краіны. Тыя ж медалі або карціны, якія з’яўляюцца культурнымі каштоўнасцямі, пры пэўных умовах могуць быць вывезенымі за мяжу не толькі часова, але назаўсёды. Але ж пасля надання гэтым прадметам статусу гісторыка-культурнай каштоўнасці іх вываз можа быць ажыццёўлены толькі часова ў рамках міжнароднага культурнага супрацоўніцтва.

На наш погляд, патрабуе дадатковых тлумачэнняў тыпалогія злачынстваў у цэлым. Як даказаць, што нехта з зайздасці і помсты знішчыў аб’ект, што ўяўляў з сябе менавіта гісторыка-культурную каштоўнасць?

Такім жа чынам не можа быць агулам акрэслена форма злачынства, якая пададзена як знос помніка пад відам рэстаўрацыі. Паняцце рэстаўрацыі мае тлумачэнне як ў міжнародных нарматыўных і метадычных дакументах, так і ў беларускім заканадаўстве, паводле якога гэта комплекс мерапрыемстваў па навукова-агрунтаваным аднаўленні страчаных фрагментаў гісторыка-культурнай каштоўнасцей, а таксама іх адметных духоўных, мастацкіх і (або) дакументальных вартасцей. Таму знос і рэстаўрацыя маюць дыяметральна супрацьлеглае значэнне.

А словы Ігара Мартыненкі пра ўзнікненне ў выніку “рэстаўрацыйных работ” замест старой камяніцы абсалютна новага будынка або ўсталяванні на яго муры ахоўнай дошкі выглядаюць толькі прастай дэкларацыяй. Тут дарэчы можа б прывесці канкрэтныя прыклады з аналізам навукова-праектнай дакументацыі, на падставе якой праведзены работы.

Звяртае на сябе ўвагу ў матэрыяле значная ўвага да помнікаў археалогіі. Сапраўды, яны сёння найбольш часта з’яўляюцца аб’ектамі злачынных дзеянняў. Публікацыі аб “чорнай археалогіі” перыядычна з’яўляюцца ў СМІ. Толькі далей за канстатацыю фактаў наўяўнасці гэтай надзвычай негатыўнай з’явы справа доўгі час не рушылася. Зараз спецыялістамі Міністэрства культуры распачата праца над праектам прававога нарматыўнага акта, якім павінна рэгулявацца выкарыстанне металашукальнікаў. Ці вырашыць праблему ўвядзенне яго ў дзеянне? Напэўна, не да канца.

У гэтай справе, несумненна, карыснай можа быць дапамога прафесійных археолагаў, дасведчаных юрыстаў, спецыялістаў праваахоўных органаў. У гэтым кантэксце далучэнне Рэспублікі Беларусь да Канвенцыі UNESCO аб ахове падводнай культурнай спадчыны на сённяшні дзень для краіны не з’яўляецца найбольш актуальным. У адрозненне ад Крыма або Грэцыі, аб’ектаў археалогіі, якія апынуліся ў Беларусі пад вадой, мізэр. Ды й беларускае заканадаўства аб ахове гісторыка-культурнай спадчыны не падзяляе іх на размяшчаныя на дне вадаёмаў і — на сушы. Абавязкі юрыдычных і фізічных асоб у адносінах да першых і да другіх — аднолькавыя.

Закранаючы надзвычай актуальную тэму злачынстваў у сферы аховы гісторыка-культурнай спадчыны і пакарання за іх

учыненне, варта было б абпірацца на канкрэтныя факты. Тэорыя — гэта добра, толькі, што вядома здаўна, яна без практыкі мёртвая. Да прыкладу, як патлумачыць выснову пракуратуры аднаго з раёнаў Мінскай вобласці аб адсутнасці складу злачынства ў дзеяннях, у выніку якіх быў знішчаны драўляны свіран, што ўваходзіў у комплекс сядзібна-паркавага комплексу, уключанага ва ўстаноўленым парадку ў Спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей Рэспублікі Беларусь? І недасведчанага чалавека возьме падзві ад такой жа канстатацыі па выніках амаль двухгадовага расследавання факта знішчэння культурнага пласта і часткі падмуркаў былога езуіцкага кляштару XVIII стагоддзя ў траншэі плошчай звыш 50 квадратных метраў на тэрыторыі гістарычнага цэнтра аднаго з абласных цэнтраў краіны.

Праблема, несумненна, існуе. Але аналіз яе павінен мець канкрэтны характар. Іначай цяжка зразумець, чаму прычынай прыпынення 9 крымінальных спраў, узбуджаных па артыкуле 344 Крымінальнага кодэкса Рэспублікі Беларусь, стала невыяўленне фактаў парушэння законнасці структурамі органаў мясцовай улады, адказных за ахову спадчыны. Калі справы былі ўзбуджаны, то факты ж былі? Можна выказаць здагадку, што пытанне — у іншым. Магчыма, да ўстанаўлення такога роду злачынства не былі падрыхтаваны адпаведныя службовыя асобы. (Згадаем, свіран — знішчаны, а складу злачынства няма: пра што ж тады напісана ў артыкуле 345 Крымінальнага кодэкса Рэспублікі Беларусь?) Не выключана, што супрацоўнікі музея або метадычнага цэнтра, на якія ў раёнах краіны ўскладзены функцыі аховы гісторыка-культурнай спадчыны, не валодаюць практыкай дакументавання парушэнняў заканадаўства.

У сувязі з апошнім, варта ведаць, што мясцовыя спецыялісты не могуць быць падпарадкаваны Міністэрству культуры. Варта зазірнуць у Закон Рэспублікі Беларусь “Аб мясцовым кіраванні і самакіраванні ў Рэспубліцы Беларусь”, каб пераканацца ў гэтым. Можна гаварыць аб арганізацыйным, метадычным, прававым дзейнічанні Міністэрства культуры ў працы спецыялістаў па ахове гісторыка-культурнай спадчыны, што вынікае з артыкула 9 Закону аб ахове спадчыны. Але даручэнне такому спецыялісту можа быць дадзена толькі яго непасрэдным кіраўніком, які, у сваю чаргу, можа атрымаць даручэнне ад кіраўніка райвыканкама або яго намеснікаў.

Аднак нельга не адзначыць актуальнасці публікацыі адносна злачынстваў у сферы аховы гісторыка-культурнай спадчыны і пакарання за іх учыненне. Сапраўды, гэтая тэма патрабуе падрабязнага абмеркавання. Ёсць надзённая патрэба ў аграунтаваных каментарыях па розных фактах правапарушэнняў. Карысць у наладжванні прафесійнага абмеркавання гэтай тэмы несумненна. З аднаго боку, грамадскасць ад прафесіяналаў даведаецца, што пры нанясенні шкоды гісторыка-культурным каштоўнасцям можна сутыкнуцца з сур’ёзнымі для сябе непрыемнасцямі. А калі закон за падобныя дзеянні ўстанаўлівае пакаранні, то, нехта падумае, такія аб’екты нечага вартыя. Тым самым тосцыці, можа ўпершыню, зацікавіцца гісторыка-культурнай спадчынай. А яшчэ ж, што надзвычай важна, і спецыялісты ў справе аховы гісторыка-культурнай спадчыны змогуць узабагаціць свой досвед ведамі, якія пераважнай большасці з іх у навуковых установах ніхто не даваў.

Першая ахвяра — гэта...

Урэшце, пяройдзем да самага банальнага, здавалася б, тыпу злачынстваў — крадзяжу культурных каштоўнасцей. Мяркуючы па матэрыялах СМІ, такія выпадкі ў нас нярэдка. “І заўважце наступную акалічнасць, — звяртае ўвагу Мартыненка, — у асноўным злодзеі выбіраюць менавіта культурныя пабудовы”.

Тое зразумела, паколькі ў плане забяспечанасці ахоўнымі сродкамі яны зазвычай саступаюць, скажам, музеям. Заканамернасць тут — вельмі простая, і высновы — зразумелыя: будынак, які мае сучасную сістэму сігналізацыі, мае куды менш шанцаў стаць месцам злачынства, чым той, чые ўласнікі належным чынам не дбаюць пра захоўванне сваіх каштоўнасцей.

Пасля нядаўніх змяненняў Крымінальнага кодэкса былі ўстаноўлены больш жорсткія меры адказнасці за крадзеж. Але па-ранейшаму няма асобнага артыкула, які разглядаў бы гэтае злачынства менавіта ў дачыненні да культурных каштоўнасцей. “Сёння, дэ-юрэ, не мае значэння, што было скрадзена: унікальны абраз веткаўскай школы або тэлевізар серыйнай вытворчасці”, — адзначае Ігар Мартыненка.

Прыпыненыя справы

Ці часта ўзбуджаюцца крымінальныя справы па факце злачынства супраць гісторыка-культурнай спадчыны? — На сёння яны — вялікая рэдкасць для нашай праваахоўнай сістэмы — калі не лічыць выпадкаў так званага вандалізму, — рэзююе Ігар Мартыненка. — За перыяд з 2007 па 2009 гады было ўзбуджана 9 крымінальных спраў па артыкуле № 344 Крымінальнага кодэкса Рэспублікі Беларусь. Прычым усе яны былі прыпыненыя следствам.

Прычына ў тым, што структуры органаў мясцовай улады, адказныя за ахову спадчыны, не заўсёды выяўляюць факты парушэння законнасці, нават у тых выпадках, калі яны навідавоку. Адпаведна, не накіроўваецца інфармацыя, патрэбная для ўзбуджэння крымінальнай справы, у праваахоўныя органы, няма і судовых іскаў аб кампенсацыі страты, прычыненай помніку.

Якое выйсце з дадзенай сітуацыі? Перш-наперш, гэта актывізацыя дзейнасці органаў мясцовага кіравання і самакіравання ўсіх узроўняў, а таксама грамадскіх арганізацый. Лічу, апошнія мусяць мець большыя паўнамоцтвы. Пастанова Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь ад 22 кастрычніка 2008 года № 1570 прадугледжвае пэўныя формы грамадскага кантролю за выкананнем заканадаўства па ахове гісторыка-культурнай спадчыны, але, мяркуючы, іх трэба істотна пашырыць: даць грамадскім аб’яднанням магчымасць фіксаваць правапарушэнні, прад’яўляць іскі ў суд, накіроўваць паведамленні ў праваахоўныя органы. І самае галоўнае: гэтыя звароты не павінны заставацца без рэакцыі, што, на жаль, сёння нярэдка адбываецца. Гэта значыць, праверкі выяўленых фактаў не праводзяцца або праводзяцца фармальна. Таму і крымінальныя справы не ўзбуджаюцца.

Нельга не канстатаваць і супярэчлівасці статусу спецыялістаў, адказных за ахову спадчыны на месцах. Інспектары па ахове гісторыка-культурнай спадчыны з упраўленняў і аддзелаў культуры маюць, па сутнасці, падвойную падначаленасць: мясцовым уладам і Міністэрству культуры Рэспублікі Беларусь. На маю думку, цяпер сфарміраваліся ўмовы для істотнага рэфармавання сістэмы органаў, якія ажыццяўляюць дзяржаўны кантроль у сферы аховы гісторыка-культурнай спадчыны. Менавіта аптымізацыя такога кантролю дазволіць вырашыць многія набалелыя праблемы.

Наталля КІРПІЧЭНКАВА

Паганіні без Страдзівары?

Музычныя інструменты ў ДШМ і ДМШ зношаны дашчэнт

Мама з сынам-школьнікам пытаецца ў Гуме: “А дзе можна купіць больш таннага, беларускага, гітары?” Прадавец, аглядаючы шыкоўныя па цане і выглядзе замежныя інструменты, адказвае: “Нідзе! Няма беларускіх баянаў, піяніна, нават тамбурынаў і бубнаў айчынай вытворчасці не знойдзеце: няма каму вырабляць...” Мама вельмі здзіўляецца. Усё зразумела: яна не ў тэме.

Фабрыкі ў Барысаве (“піянінка” — у прастамоўі) і ў Маладзечне, што спецыялізаваліся на выпуску баянаў, спынілі сваё існаванне. І гэта неўзабаве паўплывала на бюджэты сем’яў, дзе бацькі займелі цвёрды намер далучыць уласных дзяцей да пачатковай, сярэдняй ці вышэйшай музычнай адукацыі. Уплыў айчыннага “інструментальнага” дэфіцыту імгненна адчулі і навучальныя ўстановы культуры: больш-менш прыстойны баян замежнай вытворчасці каштуе мільёны, а цымбалы за межамі Беларусі ўвогуле не выпускаюцца...

Баян — у спадчыну

Гэтае пытанне было разгледжана ў ліку іншых на пасяджэнні калегіі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, што адбылася 22 красавіка бягучага года (гл. артыкул “Музыка, грошы і кніга заўваг” у № 17 “К”). Нагадаю толькі некалькі фактаў. Дырэктар сталічнай ДМШ № 10 імя Я.Глебава Тамара Куніцкая казала пра адчувальны недахоп цымбалаў, інтарэс да заняткаў на якіх пастаянна расце, пра дарагія духавыя і народныя інструменты (габой, да прыкладу, каштуе дзве з паловай тысячы долараў, прыстойны баян — прыкладна тры тысячы). А начальнік упраўлення культуры Мінгарвыканкама Уладзімір Карачэўскі дадаў, што зношанасць такіх інструментаў, як баян, акардэон, струнныя народныя і смычковыя, духавыя, складае 100 працэнтаў.

Калі такі стан спраў у сталічных навучальных установах, дык што ўжо казаць пра “парк інструментаў” ва ўстановах сельскіх? У час ледзь не кожнай журналісцкай камандзіроўкі на ўласныя вочы пераконваюся, як трапятліва ставяцца да інструментаў у вясковых музычных школах і школах мастацтваў. І настаўнікі, і вучні. Ледзь не з пакалення ў пакаленне той баян у спадчыну перадаецца. А набыць яго ў індывідуальнае карыстанне для сяльчана — праблема з праблемамі. Але годзі мінаюць — інструменты зношваюцца. Сям-там выдаткоўваюцца грошы на іх рамонт. Навучыцца граць у межах музычнай школы на такіх можна, а пераканаць у сваім майстэрстве на прэстыжных канцэртах ці конкурсах — немагчыма. Адна праблема цягне за сабой іншую. Па вышэйназванай прычыне можа перарвацца і, натуральна, перарываецца лагічны ланцужок “школа — вучылішча — кансерваторыя”. Безумоўна, пакутуюць ад гэтага найперш таленавітыя дзеці, на якіх у Беларусі ніколі не было дэфіцыту...

Таму натуральным падалося тое, што калегія Міністэрства культуры прыйшла да высновы: праблему з музычнымі інструментамі трэба вырашаць неадкладна. Упраўленням культуры аблвыканкамаў і Мінскага гарвыканкама было даручана падрыхтаваць да 1 жніўня 2009 года мэтавыя праграмы па забеспячэнні дзіцячых школ мастацтваў музычнымі інструментамі.

Грошай мала, але...

Як жа выконваецца рашэнне калегіі? Аб гэтым гаворка ішла на апошняй міністэрскай планёрцы, што адбылася 17 жніўня. Вось што казала на ёй начальнік упраўлення навучальных устаноў і кадраў Наталля Шмакава. Па-першае, на ўмаца-

ванне матэрыяльнай базы адукацыйных устаноў адмоўна ўплывае адсутнасць на рынку інструментаў беларускай вытворчасці (фартэпіяна, баянаў, акардэонаў, цымбалаў і г. д.). Па-другое, названы працэс стрымлівае фактычная забарона на набыццё імпортных інструментаў, якія маюць высокую якасць гучання і аддзелкі. І яшчэ: сённяшняе нарматыўная база сферы культуры выключае магчымасць закупкі патрэбнага музычнага тавару праз сетку камісійных крам.

Дык няўжо абласныя ўпраўленні культуры бяздзейнічаюць? Не. Да прыкладу, у сталіцы планава выдаткоўваюцца грошы на набыццё інструментаў, не грэбуюць тут і іх планавым рамонтам. Мінскае дзяржаўнае музычнае вучылішча імя М.І. Глінкі летась выкарыстала для гэтага 41 мільён рублёў, за першую ж палову бягучага года — 41,5 мільёна... Безумоўна, па зразумелых прычынах усё фінансаванне цяпер зведзена да мінімуму, значна скарачаныя расходы і на выкананне мэтавых праграм, распрацоўваць жа новыя без гарантыі фінансавага пацвярджэння ніхто, шчыра кажучы, не спяшаецца.

Вось што, да прыкладу, кажа начальнік упраўлення культуры Віцебскага аблвыканкама Мікалай Пашынкі: “Упраўленне культуры вызначыла патрэбу дзіцячых школ мастацтваў у музычных інструментах на бліжэйшую пяцігодку, ступень зносу наяўных інструментаў, а таксама арыенціраваны аб’ём неабходнага фінансавання. Але з-за адсутнасці вытворчасці музычных інструментаў у Рэспубліцы Беларусь і недастатковага фінансавання галіны прынялі сёння мэтавую праграму не ўяўляем магчымым”. На гэтыя ж прычыны спасылаецца і начальнік упраўлення культуры Гомельскага аблвыканкама Дзмітрый Чумакоў: маўляў, грашовыя ўліванні па графе “Набыццё” істотна зменшыліся. Так што і гаворкі пра закупкі новых піяніна і баянаў быць не можа...

І не заглябляўся б у гэтую тэму, калі б не актыўнасць іншых абласных упраўленняў, якія не стамляюцца шукаць паразумення з мясцовымі ўладамі, а ў выніку

знаходзяць і яго, і грошы. Скажам, Мінскі аблвыканкам штогод выдаткоўвае на набыццё музычных інструментаў да 200 мільёнаў рублёў. А вось што распавядае на гэты конт намеснік начальніка ўпраўлення культуры Магілёўскага аблвыканкама Святлана Казлова: “Мэтавай праграмы па забеспячэнні ДШМ музычнымі інструментамі ў нас няма. Але пунктам 5.4. Праграмы захавання і развіцця культуры Магілёўскай вобласці да 2010 года, зацверджанай рашэн-

нем Магілёўскага абласнога Савета дэпутатаў ад 26.10.2006 года, прадугледжваецца набыццё інструментаў для ДШМ, дзіцячых музычных школ і іх філіялаў. Фінансаванне для гэтага вызначана па гадах. У 2010-м, напрыклад, запланавана выкарыстаць для закупкі інструментаў 550 мільёнаў рублёў”. Карацей, той і мае. Тым больш, калі гаворка — пра творчую самарэалізацыю нашых дзяцей.

Цымбалістаў памене?

Паўтаруся, на стартвай пляцоўцы пачатковай музычнай адукацыі падлетак-творца не раскрыве свой талент напўніцу без прыстойнага інструмента... Як жа пашчасціла таму беларускаму хлопчыку-музыканту, якому кіраўнік “Віртуозаў Масквы” падарыў даражэзную і шыкоўную па гучанні віяланчэль!

вырашае пытанні фінансавання і знешне-эканамічных плячэжоў за імпортныя тавары. І яшчэ: наспеў час узнавіць дзейнасць Барысаўскай фабрыкі. Пра апошняе — больш падрабязна.

У ліпені намеснік міністра культуры Рэспублікі Беларусь Уладзімір Грыдзюшка накіроўвае ў Мінскі аблвыканкам ліст наступнага зместу: “Больш за тры гады таму ААТ “Барысаўскае прадпрыемства музычных інструментаў” спыніла выпуск прадукцыі (піяніна, цымбалы, гітары). На сёння ніякіх мерапрыемстваў па рэканструкцыі, мадэрнізацыі не праводзіцца. Устаноўкі культуры занепакоены тым, што цяпер немагчыма купіць цымбалы, бо Барысаўскае прадпрыемства з’яўлялася адзіным у свеце вытворцам гэтага інструмента. У сувязі з вышэйвыкладзеным просім у магчыма сціслыя тэрміны прадаставіць інфармацыю аб ходзе рэканструкцыі ААТ, а таксама аб тэрмінах узнаўлення вытворчасці ўказаных вышэй музычных інструментаў”.

17 ліпеня ў Мінскім аблвыканкаме адбылася нарада пад старшынствам намесніка старшыні Валерыя Скакуна з удзелам зацікаўленых асоб. Вырашана вывесці канкрэтную колькасць запатрабаваных да вырабу цымбалаў. А выконваючаму абавязку дырэктара ААТ “Барысаўскае прадпрыемства музычных інструментаў” Мікалаю Крату даручана распрацаваць “тэхніка-эканамічнае абгрунтаванне па азначыць эфектыўнасці вытворчасці цымбалаў”. Патрэба ў іх на сёння дакладна вядомая. У школах мастацтваў і сярэдніх спецыяльных навучальных установах культуры налічваецца 3186 цымбалаў. Ступень іх зносу — стопрацэнтная.

А вось “тэхніка-эканамічнае” абгрунтаванне Мікалая Крата: “Раней аркестравыя цымбалы выпускаліся як выраб, што спадарожнічаў вырабу піяніна. Інакш кажучы, цымбалы вытвараліся з адыходаў асноўнай вытворчасці, а таму былі рэнтабельнымі... Сённяшні выраб цымбалаў (а кошт кожнага інструмента, па падліках, дасягне аж 1,5 мільёна рублёў!) будзе мець мінус 60 працэнтаў рэнтабельнасці. Словам, без дзяржаўнага ўдзелу тут не аб-ысціся”.

Існуюць праблемы і з вытворчымі памыжкамі. Як сцвярджае намеснік начальніка ўпраўлення капітальнага будаўніцтва і матэрыяльна-тэхнічнага забеспячэння Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Уладзімір Панцяляйка, станкі на фабрыцы захаваліся, майстры — таксама, а вось камунікацыі прыйшлі ў непригоднасць. Знайсці кампраміс (інакш кажучы — вытворчае памыжкане плошчай 300 на 400 квадратных метраў) пакуль не ўдаецца. Чарговы тупік?

Думаецца, не, бо аптымізму дадае спрадчэж жывая формула няспыннага творчага ўдасканалення: “Знаходзіць той, хто шукае”.

Яўген РАГІН

“Арандуем габой. Можна разам з музыкантамі”

Гады чатыры таму Пасольства Індыі падарыла Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі калекцыю з 18-ці індыйскіх традыцыйных музычных інструментаў. А летась “разыначкай” III Міжнароднага фестывалю Юрыя Башмета стала тое, што нашым лепшым скрыпачам дазволілі пайграць на спецыяльна прывезеных рарытэтных інструментах, прыставіўшы да кожнай такой скрыпкі ахову. Вядома, няблага было б, калі б гэтыя цудоўныя пачынанні атрымалі пастаянны працяг: хай бы дарылі нам свае інструменты (ды не народныя, а, так бы мовіць, акадэмічныя) прызнаныя фірмы Францыі, Германіі, ЗША, а магчымасць пайграць на “арэндаваных” (а яшчэ лепей — падораных) “страдзіварыусах” атрымліваў бы кожны наш лаўрэат ці проста таленавіты музыкант.

Але і пры такім папраўдзе фантастычным “мецэнацтве” мы засталіся б без беларускіх цымбалаў. Яшчэ некалькі гадоў таму нашы музыканты марылі пра далейшае ўдасканаленне цымбалаў, уносілі свае прапановы, нават прывозілі з замежжа асабліва цікавыя ўзоры інструментаў-“сваякоў” — для “натхнення” вытворцаў. Сённяшні іхні спадзеў куды больш прыземлены: маўляў, вярніце хаця б тое, што было. Бо ўлічваючы папулярнасць сярод падлеткаў і моладзі той жа гітары, можна прагназаваць, што попыт на яе не паменшыцца. А вось з цымбаламі — можа стацца, што няма будзе на чым вучыць і, галоўнае, каго вучыць. Ланцужок “школа — вучылішча — кансерваторыя” не замыкаецца на адно

навучальных установах, а натуральна ахоплівае і вышэйшае звяно — выканальніцкія калектывы, канцэртныя арганізацыі. Для іх “інструментальнае пытанне” — таксама адно з хвалючых. Здараліся выпадкі, калі пад час конкурсу ў аркестр перавага аддавалася не самаму таленавітаму музыканту, а таму, у каго ёсць уласны добры інструмент. Сітуацыя патроху “разрульваецца”, грошы калектывам выдаткоўваюцца, але, зразумела, немагчыма замяніць ледзь не ўсе інструменты адразу. Да таго ж, інструмент для сапраўднага музыканта становіцца яго другім “Я”, бліжэйшым сябрам, нават увасабленнем яго душы. Вось і збірае кожны з іх грошы, бо разумею, што гэтыя ўкладанні — частка яго самаадданнага служэння мастацтву. Але ж ці надоўга нам хопіць такіх “апошніх магікан”?..

Надзея БУНЦЭВІЧ

Багушэвічу тут будзе ўтульна

1.

6.

2.

7.

3.

4.

8.

5.

Дзіўна, але прыехаўшы ў Смаргонь, мы не адчулі там звыклага перадсвяточнага тлуму. Усе ўстановы раёна, датычныя да правядзення Дня пісьменства (іншымі словамі, усе ўстановы наогул), працавалі спакойна і рытмічна. Будаўнікі клалі плітку на цэнтральнай вуліцы, работнікі хлебазавода адраджалі колішні смаргонскі брэнд — смачныя абаранкі, а ў адзеле культуры ўжо былі гэтыя сцэнарыі тэатралізаваных дзей.

Старшыня Гродзенскага аблвыканкама Уладзімір Саўчанка, які прыехаў у Смаргонь, каб азнаёміцца з ходам падрыхтоўкі да Дня пісьменства, акрэсліў карэспандэнту "К" сваё бачанне гэтага свята:

— Для нас Дзень пісьменства — гэта не толькі цудоўная магчымасць выказаць пашану да роднага слова і пазнаёміць гасцей свята з багатай на духоўныя набыткі гісторыяй Смаргоншчыны. Хацелася б таксама ў поўнай меры адлюстраваць і цяпершыню краю ды вобласці ў цэлым, паказаць усяму свету працавітасць, сумленнасць, высокі ўзровень культуры яе жыхароў. Менавіта таму падрыхтоўка да Дня пісьменства мае комплексны падыход і закранае літаральна ўсе аспекты жыцця раёна.

— Напэўна, клопатная гэта справа — правядзенне такога свята? — распачалі мы размову са старшынёй райвыканкама Мечыславам Гоем. — Скажыце шчыра, ці рады вы былі, даведаўшыся, што Дзень пісьменства пройдзе ў вашым раёне, тым больш, зважаючы на ​​сусветныя эканамічныя варункі?

— Ды мы самі праявілі гэтую ініцыятыву і здолелі ўсіх пераканаць, што лепшага месца для свята на Гродзеншчыне не знойдзеш! — адказаў кіраўнік раённай адміністрацыі. — А каб шкадаваць сілы для добраўпарадкавання роднага краю — ды ніколі! Так, часіны цяпер нялёгка, і гэўныя фінансавыя цяжкасці пад час падрыхтоўкі да свята нас не абмінулі. Але я ўпэўнены, што да Дня пісьменства ўсе сродкі, якія былі прызначаны на гэтую мэту (а гэта больш за сорак мільярдаў рублёў!), будуць належна асвоены.

Гэтыя сродкі пойдучы, у тым ліку, і на пераўвасабленне ўстаноў культуры Смаргоні (аб іх праблемах "К" пісала ў № 14 за 2009 г.). Сёння раённы ДК стаіць у рыштваннях: там адбываюцца маштабныя рамонтныя работы.

— Вядома ж, рытухучы горад да свята, мы не маглі абмінуць увагай гэты аб'ект, — адзначыў Мечыслаў Гой. — І тое, што ён і нібы наўзбоч ад маршруту дэлегацый, справу ніяк не змяняе. Знайшліся і грошы, нягледзячы на ​​не надта спрыяльны час.

Усе тыя 400 мільёнаў, якія будуць патрачаны на рамонт, выдаткаваны з раённага бюджэту. Шэрым і пашарпаным фасадом ДК заставацца ўжо нядоўга. Уздольнікі прымеркаванай да свята навукова-практычнай канферэнцыі "Смаргонскія чытанні" гэты будынак нават і не пазнаюць.

— Спалучэнне колераў на фасадзе будзе вельмі нестандартнае, — інтрыгуе начальнік аддзела культуры Смаргонскага райвыканкама Таццяна Ражава. — Па шчырасці, трохі нават здзівілася, убачыўшы гэты праект. Але ж вырашыла даверыцца прафесіяналам. Прамовіўшы гэтую фразу, суразмоўніца перапыняецца, каб адказаць на званок. Тэлефанавалі з абласнога ўпраўлення культуры, каб паведаміць радасную навіну: сродкі на прывядзенне да ладу будынкаў бібліятэк будуць выдаткаваны.

Рамонтныя работы праходзяць таксама і ў будынку краязнаўчага музея. Зразумела, завершаную пастаянную экспазіцыю можна будзе ўбачыць толькі праз пэўны час: на ўвасабленне цікавых ідэй супрацоўнікаў музея патрабуецца не адзін месяц. А вось у адноўленай кушлянскай сядзібе Багушэвіча, куды ў святочныя дні арганізуюць экскурсіі са Смаргоні, можна будзе не толькі занурыцца ў арганічнае для класіка шляхецкае асяроддзе, але і пабачыць новую экспазіцыю, якая адкрываецца ў каменнай адрыне, што ацалела яшчэ са старых часоў: там выстаўлены разнастайныя прылады побыту сялян.

— Гэта будзе своеасабліва ілюстрацыя да твораў Багушэвіча, — адзначыў дырэктар Дома-музея Алесь Жамойцін.

Перастрэліся ў гэтай адрыне з дэлегацыяй Міністэрства замежных спраў РБ, якая рыхтавала праграму для акрэдытаваных на Беларусі прадстаўнікоў дыпламатычнага корпуса, — як заўсёды, яны з ахвотай адгукнуліся на запрашэнне наведваць свята. Агледзеўшы самабытны інтэр'ер камяніцы, Пасол па асобых даручэннях МЗС, старшыня Нацыянальнай камісіі па справах UNESCO Уладзімір Шчасны тут жа натхніўся на арыгінальныя ідэі:

— Тут я паставіў бы звычайныя драўляныя сталы і зладзіў бы для дыпламатаў пачастунак з простых сялянскіх страў: бульбачка, гурочкі, сала... І ні ў якім разе не трэба пакупных далікатэсаў! Мы можам уразіць толькі сваім, аўтэнтычным!

Хто стане цэнтральнай постацю сёлетняга Дня пісьменства? Вядома, той аўтар, з якога, лічы, пачынаецца новая беларуская літаратура. Ён не толькі "завітае" на свята ў Смаргонь, але і застанеца ў гэтым горадзе назаўсёды. Адна з цэнтральных падзей Дня пісьменства — адкрыццё помніка Францішку Багушэвічу.

Спрэчкі пра тое, у якім месцы горада ён павінен паўстаць, не сціхалі да апошняга часу. Акурат у той дзень, калі карэспандэнты "К" прыехалі ў Смаргонь, канчатковае рашэнне было прынята: на карысць гарадскога парку. Старшыня Гродзенскага аблвыканкама Уладзімір Саўчанка выбар архітэктараў ухваліў.

— Была задума паставіць помнік лятэля, — распавёў старшыня Смаргонскага райвыканкама Мечыслаў Гой. — Гэта здавалася сімвалічным: там — ростані дарог, прычым адна з іх вядзе менавіта ў Кушляны. Але... У парку нашаму класіку, думаю, будзе ўтульна.

Непадалёк ад помніка — будынак, які ўжо сёння з'яўляецца адной з дамінантаў Смаргоні — і ў духоўным, і ў архітэктурным сэнсе. Купалы Сабора Праабражэння Гасподняга прыгожа глядзяцца з любой кропкі горада. Храм будаваўся каля 20 гадоў — не раўнуючы, бы ў старыя часы. Аздабленчыя работы там працягваюцца і сёння. Але, як запэўніў яго настаіцель айцец Анатоль, Святая літургія, з якой, па традыцыі, распачнуцца святочныя мерапрыемствы, пройдзе ўжо ў новым саборы.

...Пашпацыраваць удзень па дагледжаным цэнтры Смаргоні — адно задавальненне. Але калі вечарэе, там становіцца цемнавата. Як адзначыў Уладзімір Саўчанка, ужо да свята гэтая праблема будзе вырашана: на цэнтральнай вуліцы з'явіцца падсветка.

— Тое, што мы робім — гэта ніякая не "паказуха", — адзначыў карэспандэнту "К" губернатар Гродзеншчыны. — Кожны крок мясцовых улад, кожны рубель дзяржаўных інвестыцый мае перад сабой канкрэтныя задачы. І ўсе яны вядуць да адзінай мэты: мы працуем для нашых людзей. Прайдзіцеся зараз па вуліцах горада — вы ўбачыце там столькі маладых і прыгожых твараў!

**Ілля СВІРЫН, Юрый ІВАНОЎ (фота),
нашы спецыяльныя карэспандэнты
Мінск — Смаргонь — Мінск**

На здымках: 1. Сабор Праабражэння Гасподняга; 2. Уладзімір Саўчанка знаёміцца з падрыхтоўкай да свята; 3. У Смаргоні — новая сям'я: Ірына і Алег Гарбуновы; 4. У праграме свята — матч з удзелам ФК "Смаргонь"; 5. Зацішны куток у самым цэнтры горада; 6. Столькі кранаў тут яшчэ не бачылі; 7. Дырэктар ДК Алена Яблыкава і начальнік аддзела культуры Таццяна Ражава са сцягам Смаргоні; 8. Нумар, які пакажа на свяце Кіналагічны цэнтр пры Смаргонскім пагранатрадзе, запомніцца ўсім; 9. Мечыслаў Гой на правах гасціннага гаспадары; 10. Даглядчык музея Багушэвіча Ганна Паўлоўская ў кабінце класіка; 11. Біскупны сімвал горада ў выкананні хлебазавода; 12. Найстарэйшы калектыў Смаргоні носіць імя Агінскага; 13. Які ж фэст без рыцараў?

9.

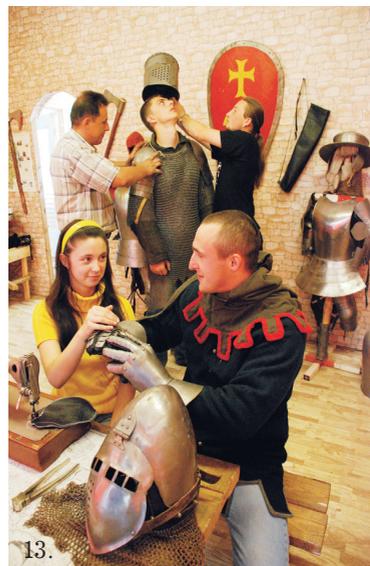
10.

11.

12.

13.

"Там, дзе віруе жыццё..."

А.Отчык. "На Прыпяці".

Раз-пораз я вярталася да палатна пад назвай "Адгласак страчанага". І быццам найве бачыла простая сялянскія хаты, дзе прайшло маё дзяцінства, царкву ўдалечыні... Мастак сваім талентам ажывіў запаветную струну, і яна загучала пшчотнай, тонкай мелодыяй...

Анатоль Уладзіміравіч назваў сваю выстаўку (дарэчы, сёму персанальную, прымеркаваную да ягонага 60-гадовага юбілею і года роднай зямлі) "Подых Палесся". Думаецца, вельмі трапна. Бо значная частка яго творчасці прысвечана прыгажосці роднага краю. На Гомельшчыне, у вёсцы Шыічы Калінкавіцкага раёна, прайшло ягонае дзяцінства, Тут ён упершыню адчуў характэрнае прыроды, палюбіў адвечную сялянскую працу, захапіўся мілагучнасцю роднай мовы. "Я дыхаю роднай старонкай", — гаворыць мастак.

А таму і заканамерна, што яго пейзажы ўспрымаюцца як своеасаблівы пасланні нам пра нас, пра час і прастору, дзе віруе жыццё. Неба і вада, гаі і сады — усё гэта было, ёсць і будзе.

Значная частка жывапісных работ Анатоля Уладзіміравіча прысвечана чарнобыльскай тэматыцы. Нямаюць ён бачыў адселеных і пахаваных вёсак, пакінутых сядзіб і хат. Таму і падкупляюць яго работы шчырасцю, праўдзівасцю. Немагчыма, напрыклад, прайсці міма яго "Пакінутых": пазабіваныя крыж-накрыж вокны сялянскай хаты, сумны погляд забытай гаспадары коткі... Вывераная, дакладная кампазіцыя, прыглушаныя фарбы. Калі ёсць палітра адчаю, то яна — менавіта ў гэтым палатне.

Аматарам выяўленчага мастацтва імя Анатоля

На кожнай выстаўцы выяўленчага мастацтва штосьці абавязкова зачаруе, прымусіць часцей біцца сэрца. Так было і гэтым разам, на ўрачыстым вернісажы жывапісу Анатоля Отчыка, што экспануецца ў гомельскім Палацы Румянцавых і Паскевічаў.

Отчыка добра вядома: творца актыўна ўдзельнічае ў абласных, рэспубліканскіх і міжнародных выстаўках. Ёсць яго работы ў многіх музеях нашай рэспублікі, а таксама ў зборах блізкага і далёкага замежжа. Анатоль Уладзіміравіч аднолькава добра валодае рознымі тэхнікамі і працуе ў розных відах выяўленчага мастацтва: ён — выдатны майстар плаката, станковага і манументальнага жывапісу, удзельнічае ў афармленні архітэктурна-прасторавых асяроддзя.

Нямногае з ягонай творчай спадчыны экспануецца на гэтай выстаўцы: усяго — 36 работ, напісаных за апошнія пяць гадоў. Але ўсе яны — даволі яркія і значныя. Гэта трэба ўбачыць. І да вас абавязкова прыйдзе адчуванне таго, што нягучны голас мудрага мастака настойліва запрашае на імгненне спыніцца і задумацца...

Аліна КЛЫГА
Гомель

А.Отчык. "Ноч, у якую ўзбуяў чарнабыльнік".

Усё пачыналася з Дняпра...

Рыгор Шараеў нарадзіўся ў Магілёве. Любоў да малявання ў яго прачнулася ў школьныя гады, дзякуючы мастаку Уладзіміру Юркевічу: хлопчык прысутнічаў пры стварэнні ім натурнага пейзажа ракі Дняпр. Тады ён і вырашыў навучыцца гэтаму рамяству ды пайшоў у гурток малявання пры Палацы піянераў.

"Я памятаю гэты рачны пейзаж да гэтага часу, так ён запаў мне у памяць, асабліва — яркае вялікае сонца!" — узгадвае мастак.

Можна назваць гэта лёсам, але калі з Мінска прыехаў педагог для адбору ў мастацкую школу-інтэрнат таленавітых дзяцей, дык у лік шчасліўцаў трапіў і Грыша. І пачалася сур'ёзная вучоба: спачатку — у Мінскай мастацкай школе, потым — у Этэральна-мастацкім інстытуце, які Шараеў скончыў у 1982 годзе па спецыяльнасці "манументальнага жывапісу". Пасля інстытута атрымаў размеркаванне на Магілёўскі мастацка-вытворчы камбінат. Шматлікія дзяржаўныя спрыялі творчаму раскрыццю таленту манументаліста.

Сёлета мастаку спаўняецца пяцьдзесят гадоў.

Усе свае самыя лепшыя ідэі ён увасобіў у манументальным жывапісе. Гэта, у першую чаргу, вітраж у Магілёўскім аддзеле ЗАГС, які мастак ствараў разам з іншымі майстрамі. Каляровая аб'ёмная рабо-

та адзначана імкненнем у прастай немудрагелістай прыгажосці знайсці гарманічную раўнавагу форм, колеру і святла. Вітраж у МДУ імя Куляшова ўражае асаблівай выразнасцю і гармоніяй. Гэта яркавы прыклад

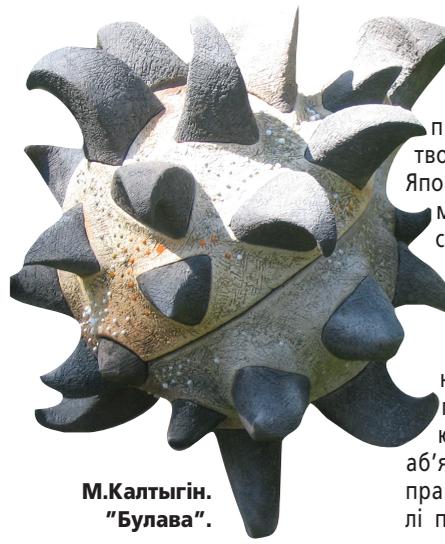
яснай і строгай кампазіцыі, мяккасці і багацця фарбаў. Роспіс сцен манастыра ў Падніколі — адзін з яго лепшых манументальных твораў. Акрамя таго, у творчым актыве мастака — вітражы і сцены дзіцячых садкоў, басейнаў, паліклінік, кавярняў, магазінаў горада, энкаўстыка "Навука" ў тэхналагічным каледжы абласнога цэнтра, сграфіта — у Крычаве.

Адна з апошніх работ майстра — роспіс сцен "Карчма на Шклоўскім базары". Твор уражае жыццёвай упэўненасцю, смеласцю кампазіцыйнай пабудовы, гарманічнасцю вобразаў простых гараджан, натуральнасцю. Хвалюе выразная пластыка, манахромная стрыманая колеравая гама. Выкарыстоўваючы нетрадыцыйную схему, мастак адкідае ўсе другаснае, размяшчаючы фігуры такім чынам, каб узмацніць драматычную напружанасць выявы.

Акрамя манументальных твораў, мастак працуе і ў станковым жывапісе. Яго карціны "Наюр-морт са скрыпкай", "Пейзаж з ракой Беразіной", "Дарога ўздоўж ракі", "Партрэт дзвюх сяцёр" неаднаразова экспанаваліся на гарадскіх і рэспубліканскіх выстаўках.

Альбіна ДЗЕРЫГЛАЗАВА
Магілёў

На здымках: работы Р.Шараева — вітраж у басейне і фрагмент роспісу сцяны ў кафэ.

М.Калтыгін.
"Булава".

вел Рабаў, Ірына Шчасная, Алег Ткачоў, Разалія Бусел і іншыя.

Керамісты з Заходняй Еўропы выклікалі цікавасць сваімі творамі, у якіх адчувалася школа Японіі, Усходу. У той жа час, замежныя госці былі ўражаны высокім узроўнем работ сваіх калегаў з Беларусі. Па іх словах, на пленэры яны знайшлі для сябе шмат цікавага і новага.

Пленэр па кераміцы — гэта не толькі цікавая, але і цяжкая праца, калі ўдзельнікі ствараюць у палявых умовах і аб'ядноўваюцца, каб пасля лепкі правесці абпал. Для гэтага імі былі пабудаваны дзве печы рознай

З 15 ліпеня па 5 жніўня ў Кіраўскім раёне на базе адпачынку "Дом рыбака", размешчанай на маляўнічым беразе вадасховішча "Чыгірынка", праходзіў VII Міжнародны пленэр па мастацкай кераміцы "Арт-Жыжаль".

"Арт-Жыжаль" у палявых умовах

Дэвіз пленэру — "Вопыт майстэрства: традыцыі і сучаснасць". Тэма пленэру — "Кераміка ў інтэр'еры", якая прадугледжвала раскрыццё своеасаблівых прыёмаў і адметнасцей у формаўтварэнні керамічнай пластыкі, дэкаратыўнай і колеравай разнастайнасці, стылёвага адзінства розных работ пры афармленні канкрэтнага інтэр'ера. Кожны ўдзельнік выканаў адзін дэкаратыўны аўтарскі твор згодна з канцэпцыяй, распрацаванай арганізатарамі гэтай творчай акцыі. Паводле ўмоў пленэру, гэтыя работы былі падараны Бабруйску і знайшлі сваё месца ў афармленні выставачнай залы горада.

Удзельнікі пленэру — 27 майстроў з 10 краін Еўропы, у тым ліку ўпершыню ўзялі ўдзел — Францыя (Клод Осаж), Ірландыя (Бенджаміні Руці) і Англія (Джэйм Джермін). Ад Польшчы прыняла ўдзел Магдалена Заборэка, ад Латвіі — Эліна Цітанэ, ад Літвы — Юргіта Ясінскайтэ, Андрэус Янулайціс, ад Малдавіі — Святлана Жугжда і Валерыу Вынагэ, Украіну прадстаўляў Уладзімір Цюпка, Расію — Наталля Карчомкіна, Наталля Кастрова, Іна Рогава, Вольга Равінская, Тацяна Пунанс, Надзея Мініахметава. Ад Беларусі ўдзельнічалі арганізатар і кіраўнік пленэру Валерыі Калтыгін, Ганна Амбросова, Тамара Васюк, Максім Калтыгін, Анатоль Концуб, Яўген Адзіночанка, Па-

канструкцыі, дзе кожны вечар, а то і ноч праводзілася па некалькі абпальванняў керамікі. Унікальная тэхналогія, якая прысутнічае ў палявых умовах, дапускае пэўную выпадковасць. Таму на пленэры было і невялікае расчараванне, і радасць ад атрыманага выніку.

Даўно вядома, што пленэр па кераміцы "Арт-Жыжаль" з'яўляецца творчай лабараторыяй, дзе развіваецца традыцыйная беларуская тэхналогія абварной керамікі. У палявых умовах, маючы шэпот, гліну, печы, дровы, солі, глазур, пры дапамозе рабочых прыстасаванняў і натхнення мастакі здолелі зрабіць вельмі арыгінальныя творы.

Т.Пунанс. "Сасуды".

Арганізавалі і правялі пленэр аддзел культуры Бабруйскага гарвыканкама, Бабруйская гарадская арганізацыя Беларускага саюза мастакоў. Па выніках пленэру будуць праведзены выстаўкі ў Бабруйску, Магілёве і, канешне ж, у Мінску.

Валерыі КАЛЯСІНСКІ,
удзельнік пленэру
Фота Ірыны ШЧАСНАЙ

Удзельнікі "Арт-Жыжаль-2009".

У 2007 годзе коласаўцы сустракаліся са сталічнымі глядачамі на сцэне Купалаўскага тэатра. Гэта былі справядзачныя гастролі тагачаснага мастацкага кіраўніка тэатра, заслужанага дзеяча мастацтваў Рэспублікі Беларусь Віталія Баркоўскага. 17 верасня спектаклем “Васа” ў рэжысуры новага мастацкага кіраўніка трупы Рыда Таліпава адкрыўца чарговыя гастролі калектыву ў Мінску. Што ж пабачаць сталічныя тэатралы?

Сцэна са спектакля “Ветрагоны”.

праз чые лёсы прайшла Вялікая Айчынная вайна. Спектакль паставіў сам аўтар інсцэніроўкі — рэжысёр Уладзімір Савіцкі. У пастаноўцы прымаюць удзел коласаўцы старэйшага пакалення: народны артыст Беларусі, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі БССР Тадэвуш Кокштыс, народная артыстка Беларусі Святлана Акружная, заслужаная артыстка Беларусі, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі БССР Валянціна Петрачкова, заслужаная артыстка Беларусі Тамара Скварцова.

У гастрольным рэпертуары — “Ветрагоны”, дзе прадстаўляюць “антыкрызісную праграму ад Уладзіслава Галубка” артысты маладошага і сярэдняга пакалення коласаўцаў. Саліруе ў гэтым спектаклі Раіса Грыбовіч,

Кюры (Галіна Букаціна), Элен Дзюкас (Ніна Обухава), знакамітыя людзі: Энрыка Фермі (Уладзімір Сівіцкі), Зігмунд Фрэйд (Валянцін Цвяткоў), Паліна Эйнштэйн (заслужаная артыстка Беларусі Тамара Шашкіна), а ў прарочым сне — нават Ісак Ньютан (народны артыст Беларусі Тадэвуш Кокштыс). Усе гэтыя людзі дапамаглі захаваць для нашчадкаў чалавека, які не толькі самааддана служыў навуцы, але і кахаў, хварэў, маркоціўся, радаваўся, а часцей — сумняваўся ў правільнасці асабістых перакананняў.

Камедыю сучаснага беларускага драматурга Дзіяны Балыка “Псіхааналітык для псіхааналітыка” паставіў на Коласаўскай сцэне рэжысёр Сяргей Кулікоўскі. Гэта парадзі псіхааналітыка на тэму, як маладым Светачы (Наталля Саламаха) і Алексу (Арцём Бародзіч) наладзіць асабістае жыццё. Аднак сама док-

Што коласаўцы прывязуць у Мінск?

Эйнштэйн, Ньютан і... кот

Пра спектакль “Васа” паводле Максіма Горкага “К” пісала падрабязна ў мінулым нумары, аднак і апрача гэтай “гісторыі сям’і”, што стала бенефіснай пастаноўкай народнай артысткі Беларусі Святланы Акружной, коласаўцы падрыхтавалі разнастайную праграму.

У ёй — спектакль-споведзь “Крыж Еўфрасінні”, пастаўлены Міхаілам Краснабаевым па п’есе Ірыны Масляніцынай. Еўфрасіння Полацкая — яе ўвасобіла заслужаная артыстка краіны Таццяна Ліхачова — вяртаецца ў горад свайго юнацтва, каб паведаміць глядачам пра тое, як абрала ўласны шлях аднойчы і назавсёды. У спектаклі — сустрэчы і размовы Еўфрасінні не толькі з манашкамі, сярод якіх — яе родная сястра Еўпраксія (Наталля Саламаха), а і з гараджанамі, якім неабходна ейная дапамога і падтрымка.

Спектакль “Апошнія сведкі” Святланы Алексіевіч — “сола для дзвюццага коласу”. Дзеці даваеннага класа сабраліся праз 65 гадоў пасля вайны. Класны кіраўнік прапаноўвае ім напісаць сачыненне на тэму: “Як я правёў дзвюццага года?”. Гэта не біяграфія, а — самыя яркія эпізоды з жыцця дзвюццага года.

Сам Аляксандр сумна канстатуе, што ён ніколі не імкнуўся зрабіць сваё тэатральнае жыццё звышактыўным. Тым не менш, атрымаў свой шанс для самарэалізацыі — зазвясць у цэнтральнай ролі спектакля “Ганна ў тропіках”. І мне падаецца, што ён скарыстаўся гэтым выпадкам. Зрэшты, усяму тэатру пайшла на карысць работа з рэжысёрам Дэнзілам Бэнксам, які шмат казаў пад час рэпетыцыі пра Станіслаўскага, але рабіў гэта абсалютна па-свойму.

На маю думку, спектакль “Ганна ў тропіках” мае нешчаслівы лёс, як многія добрыя спектаклі: пастаўлены летам, наступны раз паказаны толькі пасля Новага года... Але рэжысёру папашчасціла арганізаваць існаванне трупы такім чынам, каб пастаноўка, што рызыкавала стаць чарговым бенефісам дуэта Сігоў — Сідаркевіч, стала жывым арганізмам, насычаным глыбокім драматычным выкананнем. Аляксандр Марчанка іграў у акцёрскім ансамблі не апошняю роллю.

Першы спектакль Марчанкі ў якасці рэжысёра, аднак, паўстаў не адразу, а некалькімі гадамі пазней. Вынік дэбюту з пастаноўкай “Сола для падзорнай трубы” паводле п’есы Таццяны Ламонавай атрымаўся зусім іншым ад запланаванага. П’есы аўтара асабіста для мяне заўсёды вызначаліся пэўным культурным “бэкграўндам”: драматург добра разбіраецца ў матэрыяле і імкнецца перанесці яго на сцэну. Гісторыя акцёрскай сям’і, якую творчасць ратуе ад распаду,

побач з ёй — Юрый Цвірко, Святлана Жукоўская, Анжаліка Баркоўская, Галіна Букаціна, Ларыса Антосева і маладыя артысты: Наталля Саламаха, Юлія Крашэўская, Максім Фралоў, Максім Каржыцкі, Андрэй Качан. А паставіў музычную камедыю, зноў жа, Уладзімір Савіцкі.

Класічную камедыю “За двума зайцамі” ўкраінскага драматурга Міхаіла Старыцкага прапаноўвае сталічнаму глядачу Міхаіл Краснабаев. У ролі Проні Пракопаўны — Анастасія Куржалава, Галахастага ўвасобіў Арцём Бародзіч. Гэты спектакль ужо наведвалі глядачы Польшчы і Расіі, і ўсюды ён праходзіць з няменным поспехам, паколькі перад намі — святая акцёрскага майстэрства, дзе няма ніводнай “прахадной” ролі.

У вандроўку па невядомай прасторы запрашае глядача пастаноўшчык спектакля “Прывітанне, Альберт!” Віталь Баркоўскі. Спектакль па п’есе Юрыя Сохара паставілі да 130-годдзя з дня нараджэння Альберта Эйнштэйна. У галоўнай ролі — Генадзь Гайдук. На сцэне — любімыя жанчыны Эйнштэйна: Эльза Левенталь (Анжаліка Баркоўская), Марыя

тар Вера Андрэеўна (Святлана Жукоўская) часта губляецца ў гэтым жыцці, асабліва пры сустрэчы з сапраўдным прафесіяналам Альбертам (Георгій Лойка). Усе ж гэтыя падзеі трапна каменціруе Кот Вучоны (Юлія Крашэўская).

А для маленькіх глядачоў коласаўцы падрыхтавалі казку Сяргея Казлова “Нам нельга без сярба” ў пастаноўцы Юрыя Куліка.

Здавалася б, не так даўно сустракаліся са сталічнымі глядачамі, але кожная сустрэча для тэатра — вельмі жаданая і доўгачаканая. Вельмі хочацца, каб нас чакалі і з задавальненнем прыходзілі на спектаклі Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа, якія з 17 па 26 верасня пройдуць на сцэне тэатра імя Максіма Горкага. А тым часам на Коласаўскай сцэне ў Віцебск сталічныя артысты-горкаўцы парадуюць сваім мастацтвам глядача горада над Заходняй Дзвіной.

Святлана ДАШКЕВІЧ, кіраўнік літаратурна-драматычнай часткі НАДТ імя Якуба Коласа

Айчынная гісторыя — невычэрпная крыніца тэм, сюжэтаў і ідэй для нашых кінематаграфістаў. Рэжысёр Юрый Цвяткоў дзямі прадставіў новую дакументальную стужку, прысвечаную вельмі цікавым і супярэчлівым асобам з пазамінулага стагоддзя. Ужо вядомыя навукоўцам факты ў ёй зазвясць новымі фарбамі і атрымалі сучасную форму.

“Робін Гуды з беларускімі імёнамі” — бадай што самая насычаная інфармацыяй карціна, знятая за апошні час на РУП “Белвідэацэнтр”. Дваццацісямхвілінная відэастужка паказвае і расказвае адразу аб дзвюх надзвычай цікавых старонках беларускай гісторыі, якія звычайна не трапляюць у падручнікі. І калі першая яшчэ згадваецца ў сувязі з вялікім рускім пісьменнікам Пушкіным, то другая абсалютна невядома большасці з нас. Гаворка — аб прататыпе знакамітага Дуброўскага, шляхцічы з Ігумена (сучаснага Чэрвеня) Паўле Астроўскім і рэвалюцыянеры Аляксандры Савіцкім з Гомельшчыны, чые жыццё і заўчасная смерць былі апісаны Андрэем Бельым у ягоным галоўным рамане “Сашка Жыгулёў”.

“Нам хацелася не проста распавесці пра неверагоднае жыццё і прыгоды гэтых

былой сядзібы Астроўскіх ля Чэрвеня, чытальная зала мясцовай бібліятэкі. Дарэчы, у апошняй праце прапраўнучка самога прататыпа “благороднаго разбойніка”. Яна і расказвае глядачам пра свайго знакамітага продка. Стужка багатая на ілюстрацыйны матэрыял, у ёй выкарыстана шмат малюнкаў, фотаздымкаў. Ёсць нават музычныя “дапаўненні” ў выглядзе песень у выкананні Вікторыі Алешка і Анатоля Длускага.

Стужка рэжысёра Юрыя Цвяткова і сцэнарыста, пісьменніка Уладзіміра Мехавы, без сумневу, займае самы шырокі пракатны лёс, бо можа не толькі ўпрыгожыць праграму любога з тэлевізійных каналаў (балазе працягласць дазваляе лёгка ўстаіць яе ў адмысловы эфірны “слот”), але і быць часткай вучэбнага працэсу. Мова стужкі простая, але адроз-

Робін Гуды. by

Эфірны “слот” для нашага Дуброўскага

асоб, — распавядае рэжысёр карціны, — але і зрабіць гэта ў лёгкім, зразумелым большасці сучасных глядачоў, стылі”.

Сапраўды, глядзець “Робін Гуды...” цікава. І не толькі таму, што Павел Астроўскі і Аляксандр Савіцкі пакінулі след у сусветнай літаратуры. Стужка пра іх пабудавана на мяжы дакументальнага і ігравога кіно, з выкарыстаннем прыёмнаў рэпартажу і журналісцкага расследавання, элементамі мастацкай стужкі (Юрый Цвяткоў жа некалі працаваў і ў мастацкім кіно).

Самі здымкі праходзілі на радзіме герояў і ў Мінску. Фонам для акцёраў Віктара Манаева і Анатоля Длускага, а таксама спявачкі Вікторыі Алешка, якія чытаюць тэкст, з’явіліся інтэр’еры палаца Румянцавых і Паскевічаў у Гомелі, мясціны вакол

ніваецца ад звычайных тэлевізійных “гістарычных даследаванняў” сваім мастацкім узроўнем.

Год таму, таксама за аўтарствам Юрыя Цвяткова і Уладзіміра Мехавы, ужо выйшла стужка “Шклоўскі ўладар”, якая апавядала пра знакамітага шклоўскага магната, фактычна заснавальніка будучага славутага расійскага балета, князя Сямёна Зорыча. Спадзяёмся, яна і “Робін Гуды з беларускімі імёнамі” — толькі першыя дзве часткі папулярнага цыкла-падручніка па самых цікавых старонках гісторыі Бацькаўшчыны. Можна таксама быць упэўненым, што да постацей Паўла Астроўскага і Аляксандра Савіцкага некалі звернуцца і сцэнарысты “вялікага кіно”.

Антон СІДАРЭНКА

Побыт верагоднага

Аляксандр Марчанка займае ў акцёрскай трупі Рэспубліканскага тэатра беларускай драматургіі сваё адметнае месца (не ўсе ведаюць: значная частка артыстаў гэтай трупы мае менавіта рэжысёрскую адукацыю). Прыгожы статны артыст, ну проста арыстакрат з аблічча, — для такога ў любым тэатры знойдуцца ролі рыцараў, прынцаў. Так і адбылося...

цалкам магла быць прачытана як спроба актуалізацыі класічнага матэрыялу. І спачатку рэжысёр рухаўся ў гэтым кірунку. Двое з занятых артыстаў — Галіна Чарнабаева і Канстанцін Воранаў — вычарпальна развіталі тэму ўзвышана-

га ў побытавым. Я памятаю, як Галіна Чарнабаева на адным з паказаў напытанне: “Хто ж менавіта сочыць за героямі?” — адказвала: “Гэта Бог...” І такім чынам пераводзіла эстэтыку п’есы ў цалкам іншы рэгістр.

Спектакль рос, абрастаў “мастацкім мясам”, і раптам у пэўны момант ухл пайшоў у іншы бок. Цудоўная, “разумная” дэкарацыя Алены Ігруша, што забяспечвае эфектны фінал, увогуле глядзіцца па-лубачнаму і нагадвае антрэпрызу, у гэтым жа накірунку рушыла і манера ігры выканаўцаў другога плана — Сяргея Шымко і Юліі Шаўчук. Гэта з тонкага, інтэртэкстуальнага спектакля, з постмадэрнісцкіх гульняў, якімі падаваўся матэрыял напачатку, перад намі паўстала антрэпрызная пачвары. Рэшткі першапачатковай ідэі засталіся, і кампазіцыйна спектакль быў вытрыманы выдатна, але побыт, які амаль пакінулі па-за ўвагай, раптам узяў і “з’еў” узвышанае, што так пэсілі стваральнікі пастаноўкі. Скразным вобразам “...Падзорнай трубы” стаў не дыялог з “Рамэ і Джульеты”, а гук... унітаза. Зрэшты, Аляксандр Марчанка даволі цвяроза ацэньвае вынікі працы: глядач, як заўсёды, задаволены, крытыкі знаходзяць за што пахваліць, але сам рэжысёр адгукваецца аб сваім спектаклі з неахвотай, ззначаючы ў прыватнай размове, што не атрымалася ў належнай ступені дапрацаваць матэрыял з аўтарам.

Перспектывы пастаноўкі на сцэне РТБД п’есы “Хлам” расійскага драматурга Міхаіла Дурнанкова (аднаго з найбольш заўважных тэкстаў для тэатра 2008 года, які ўзяў галоўны прыз на драматургічным конкурсе “Еўразія”) першапачаткова ўвогуле не разглядаліся. Міні-прэзентацыі, якую паводле яе мусіў зрабіць Аляксандр

Марчанка для лістападаўскага семінара ў Цэнтры сучаснай драматургіі і рэжысуры, адбылася процыма, да спектакляў жа “дапаўнілі” адзінкі. Да таго ж, з улікам часовай абмежаванасці, не было магчымасці ўзяць тэкст цалкам — давялося вычляняць асобную сюжэтную лінію, і сам аўтар паставіўся да гэтай ідэі даволі скептычна. Але вынікам таго, што атрымалася ў Аляксандра Марчанкі і выканаўцы галоўнай ролі Максіма Панімацкі, былі здзіўлены ўсе.

Марчанка не стаў чытаць са сцэны тэкст п’есы, а на падставе скразной ідэі стварыў шэраг выразных сцэн, пад час якіх супрацьпаставіў галоўнага персанажа навакольнаму асяроддзю. Герой Панімацкі настолькі арганічна і пераканаўча пражываў гэтыя эпізоды, што яны сталі рэальным увасабленнем гэтага самага развітання з мінулым жыццём і крывадушнасцю, фармальнасцю жыцця сапраўднага. Перад намі раптам паўстаў новы герой: сучасны, спустошаны маскультам, індустрыяльнай цывілізацыяй, якая скарысталася ім і выкінула. Той рэдкі выпадак, калі сціслы па выразных сродках эксперымент дае сапраўдную эмоцыю, вырастае да тэатральнай дзеі. Постфактум маскоўскі тэатральны крытык Павел Руднеў, які браў удзел у семінары, сказаў: “Здаецца само сабой зразумелым, што з гэтага проста абавязаны вырасці спектакль”.

Алекс СТЭЛ
На здымку: Аляксандр Марчанка і Людміла Сідаркевіч у спектаклі “Дзёнік пэста”.

Тры спосабы пабагацець

Камерная опера на вялікай сцэне: паміж “фэнтэзі” і фантазіяй

Па завяршэнні сезона наша культура пабагацела на прэм’еру, для якой азначэнні кшталту “яшчэ адна”, “чарговая” не падыходзяць, бо ў сучасную канцэртна-тэатральную практыку быў вернуты помнік даўніны: Нацыянальны акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета Рэспублікі Беларусь паставіў оперу “Чужое багацце нікому не служыць” Яна Давіда Голанда ў рэдакцыі Уладзіміра Байдава. Гэтым жа спектаклем тэатр адкрые свой новы сезон — 17 верасня, акурат у 225-годдзе з дня прэм’еры ў Нясвіжы яшчэ адной оперы Голанда — “Агатка, ці Прыезд пана”.

Ну, а цяперашняе “міжсезонне” быццам наўмысна прызначана для таго, каб няспешна, без першай прэм’ернай эйфарыі (ці, наадварот, рэзкіх непагадненняў з канчатковай пастаноўчай версіяй), прааналізаваць шматгадовую напружаную працу над гэтым праектам, што вялася па ініцыятыве кіраўніка “Беларускай капэлы” Віктара Скорабагатава, і яе вынік.

Сюжэтная лінія новага спектакля круціцца вакол старой, як свет, гісторыі: як і дзе

Знайсці скарб.

Старэйшае пакаленне ў асобе Чужапанка марыць пра грошы і, адпаведна, гарыць жаданнем выдаць дачку за багатага (а гэта таксама адзін з варыянтаў “скарбашукальніцтва”). А вось моладзь — дачка Кася і яе любы Янак мараць пра такое каханне, якому і грошы не патрэбны (а ці ж гэта не сапраўдны скарб?). Для стваральнікаў жа спектакля падобным “скарбам” мог стаць знойдзены арыгінал гэтага твора. Але ж гісторыя “Чужога багацця...” мае на сённяшні дзень больш пытанняў, чым адказаў.

Няма ніякага сумневу, што твор належыць пяру Я.Д. Голанда, запрашанага ў Нясвіж Радзівіламі. Але быў ён напісаны ўжо па прыездзе сюды ці, можа, крыху раней, калі Голанд яшчэ жыў у Германіі, упэўненасці, на самрэч, няма. Калі ж зыходзіць менавіта з захаванага музычнага матэрыялу, гэта — ніякая не опера, а ўсяго толькі вадзівіль. І справа не ў тым, што ад “Багацця...” застаўся толькі рэпециторый (вакальныя партыі з польскамоўнымі падтэкстамі ў суправаджэнні скрыпкі і баса), копію якога прывезла з заходняй краіны-суседкі доктар мастацтвазнаўства Вольга Дадзіёмава: да жанру оперы “не дацягвае” ні стылістыка гэтых 11-ці нумароў, ні іх драматургія — дастаткова параўнаць “Багацце...” са згаданай ужо “Агаткай” таго ж Голанда, куды больш разгорнутай і цікавай па музыцы.

Сцэна ж Вялікага тэатра патрабуе, адпаведна,

цы аказваюцца нашмат большы за той “скарб”, што ў рэальнасці застаўся ад гэтага твора. Таму ў пэўным сэнсе ў якасці сапраўднага “скарбу” (ці, лепей, падарунка) выступіў грант Прэзідэнта краіны, вылучаны на рэалізацыю гэтага праекта. Неацэнным “скарбам” спектакля сталіся і яго стваральнікі — найперш, артысты, сярод якіх пераважае творчая моладзь тэатра (адпаведна з сюжэтам “Багацця...”, дзе рэальным кладам для Чужапанка аказваецца дачка Кася): шчодры на пачуцці Міхаіл Пузанаў, крапавая Дзіяна Трыфанова, сапраўдны майстар Аляксандр Кеда, які цэментуе сцэнічнае дзеянне не толькі сваёй сталасцю, але і абсалютна дакладным уваходжаннем у ролю. Але ўсім ім давялося, вядома, шмат папрацаваць — іншымі словамі,

Закасаць рукавы.

Некалькі разоў перарабляліся і п’еса, замоўленая драматургу Сяргею Кавалёву, і партытура, над якой працаваў мастацкі кіраўнік ансамбля салістаў “Класік-Авангард” У.Байдаў. Зварот да гэтых твораў быў невыпадковым: абодва яны ўжо даўно зарэкамендавалі сабе адданымі “аднаўляльнікамі” беларускай даўніны. Праўда, кожны — на свой лад. Кавалёў звычайна імкнецца да постмадэрнісцкай гульні з тэкстам першакрыніцы. У “Багацці...” ж, уласна кажучы, “гуляць” не было з чым. І п’еса, сюжэт якой далёка адыйшоў ад калізій, намечаных у арыгінале, запырэсціла спалучэннем розных гістарычных пластоў — як адным з вары-

янтаў гульніўных сітуацый. Але складаецца ўражанне, што ўсё гэта сумяшчалася без аб’яднанай звышідзі. Тэатр у Нясвіжы, як вядома, скончыў сваё існаванне з канчатковым падзелам Рэчы Паспалітай і смерцю Станіслава Карала Радзівіла па мянушцы Пана Каханку. А пік скарбашукальніцтва прыпадае на больш пазнейшыя, паслянапалеонаўскія, гады, калі невядома куды падзеляся ледзь не ўсё “золата Радзівілаў”. Рамантызаваная ж усходняя павесы, што мы бачым у спектаклі, змянілі звыклы для беларусаў “сармацкі стыль” увогуле не раней за сярэдзіну XIX ст.

Прынцып “гульні тэкстамі” мог быць рэалізаваны і на стыку сумяшчэння музычных цытат. Праўда, для гэтага патрабуецца больш ці менш пазнавальная “запазычанні”. Пра тое ж, што ў “Багацці...” выкарыстаны фрагменты з балета Голанда “Арфей у пекле”, яго вакальнага зборніка “Гульня без карт, або Германічныя гутаркі для пачаткоўцаў” і іншая музыка кампазітара, здагадваюцца хіба знаўцы яго творчасці. Астатнім жа застаецца здзіўляцца жудаснай “полістылістыцы”, што ўзнікае ад змяшэння побытавай і міфалагічна “высокай” музычнай “мовы”, і, адначасова, — аркестравай аднастайнасці.

Бо ў Байдава “танцуюць усе”: нават тыя інструменты, што ў іншых выкарыстоўваюцца рэдка, дыя трапна, тут зазвычайна ледзь не “на роўных”, а тыя ці іншыя музыканты, адпаведна, не “гультайнічаюць” у паўзах, а граюць амаль пастаянна ўсе разам. Яно б і няблага, але ў такім камерным, па сутнасці, творы, як гэты, часам захелася б і больш “камернага”, ансамблевага спалучэння інструментальных ліній замест агульнага туцці.

Такому “лёгкаму” сюжэту больш пасавалі б і “лёгкай” па выкананні мелодыі, што пры рэдагаванні былі ўскладнены прыкметамі “высокай

опернасці”, уключаючы адпаведныя таму часу кадэнцыі — зусім не парадыйнага характару.

Гульніўны пачатак быццам бы намечаны ў сцэнаграфіі, дзе ёсць намёкі і на замкавыя вежы, і на курку на насасце, і ўсё гэта — у адной “шляхецак” хаце. Тая ж “казачнасць” рэчаіснасці прысутнічае ў сцэнічных строях — абсалютна “ціогаўскіх” (менавіта з гэтага тэатра была запрошана мастак Ала Сарокіна). Гульня пранікае ў рэжысуру Наталлі Башавай, таксама запрошанай з ТЮГа. Дзейныя асобы толькі і робяць, што мітусяцца па сцэне, старанна “забаўляючы” глядача. Быццам бы ўключаецца ў агульнае сцэнічнае дзеянне і дырыжор Вячаслаў Воліч, але ўсяго толькі аднойчы, хаця гэты прыём мог бы атрымаць працяг. Больш паслядоўна “сумяшчэнне несумяшчальнага” прасочваецца ў харэаграфіі Уладзіміра Іванова, але на агульным фоне такія “танцы” выглядаюць недарэчнай пародыяй.

Бачна, што ўсе стараюцца, прыкладаюць намаганні, але ж ці можна гуляць, “закасаўшы рукавы”? А наадварот — працаваць, быццам гуляючы, — у спектаклі што-сьці не атрымалася. Можа, таму, што не ўдалося

Зрабіць вынаходніцтва —

гэткі лёгкі, на адным дыханні, росчырк пяра? Стваральнікі спектакля неаднаразова падкрэслівалі, што сцэнічны варыянт далёкі ад першакрыніцы. Так, “рэканструкцыя” яго не назавеш. Але ж і “фэнтэзі” не атрымалася: спектакль быццам завяз-“завіс” дзесьці пасярэдзіне. Можа, творцы, аддаўшы столькі сіл гэтаму праекту, у пэўны момант проста стаміліся ад яго? Бо “прыціскала” і пачуццё адказнасці, і, на мой погляд, “вялікая сцэна”.

У гэтым сэнсе спектакль усё ж зрабіў калі не “вынаходніцтва”, дык, дакладна, даўно вядомае “адкрыццё”: беларускай оперы “замала” Вялікага тэатра! Ёй па-ранейшаму патрэбна камерная эксперыментальная сцэна, дзе нічога не будзе “прыціскаць”. Адсутнасць апошняй — мабыць, адна з першых прычын, чаму ў нас не знайшлі працягу ранейшых спробы аднавіць старадаўнюю оперу — у прыватнасці, ажно дзве розныя спробы “рэдагавання” так званай школьнай оперы Р.Вардоцкага “Апалон-заканадаўца, ці Рэфармаваны Парнас”: адна — рэжысёра Вячаслава Цюпы, другая — кампазітара Дзмітрыя Смольскага.

А між тым, так жыве ўвесь свет: не толькі пілетным стаўленнем да захавання помнікаў, але і, вобразна кажучы, “прымалёваннем” вуліцаў, асабліва “таямнічым незнаёмкам” без правяральных “пашпартных даных”, бо калі няма завершанага ці добра захаванага арыгінала, застаецца адно — фантазія.

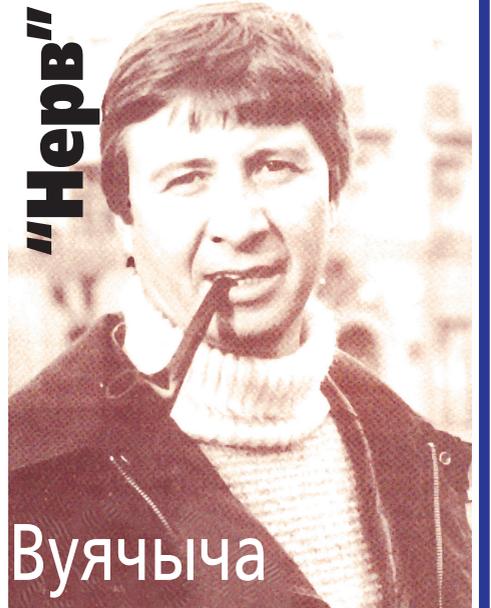
Замест P.S.

Шматгадовая напружаная праца па вяртанні “Багацця...” завершана. Ці, можа, наадварот — толькі распачата? Бо наперадзе — уласна сцэнічнае жыццё адноўленага і пераасэнсаванага твора беларускай даўніны. Плануецца, што ён будзе паказвацца ў Нясвіжы, Міры і іншых “экскурсійных” месцах. Хай усё складзецца ўдала — незалежна ад цяперашняга ацэнкі спектакля музычнымі крытыкамі. Бо з тым, што ад “Багацця...” наша культура сапраўды пабагацела, ніхто не спрачаецца.

Фота Ігара КУЗНЯЦОВА
На здымках: сцэны са спектакля “Чужое багацце нікому не служыць”.

Днямі споўнілася 75 гадоў з дня нараджэння народнага артыста Беларусі Віктара Вуячыча — спевака папраўдзе легендарнага, з імем якога беларуская лірыка-патрыятычная песня горда ўзняла свой сцяг на ўсесаюзнай эстраднай вяршыні. А скарыць на той час гэты алімп і заставацца на ім трыумфатарам у далейшыя гады, калі “візітоўкай” Беларусі стануць “Песняры”, а яшчэ пазней — “Верасы” ды “Сябры”, было зусім не проста.

Сенсацыя, параўнальная хіба з выбухам бомбы, здарылася ў 1966-м, калі ў Маскве праводзіўся Першы Усесаюзны конкурс артыстаў эстрады. Другое месца на ім падзялілі ўжо тады знакамітыя Іосіф Кабзон і Леў Лешчанка. Пераможцамі ж сталі — беларусы: кампазітар Ігар Лучанок, пазт-песеннік Міхаіл Ясеня і спявак Віктар Вуячыч, якія прадставілі на конкурс песню “Памяць сэрца”. Дарэчы, конкурс той праводзіўся ажно ў тры туры, і рыхтаваць трэба было не адну-дзве, максімум — тры, як на цяперашніх спаборніцтвах, а ажно 15 (!) песень. Сэрца старшыні журы Леаніда Уцёсва “ёкнула” ўжо тады, калі Віктар Вуячыч заспяваў “Как много девушек хороших...”. Але канчаткова ўсё вырашыла песня Лучан-

“Нерв”
Вуячыча

ка — з таго часу і склаўся іх “зорны тандэм”, папулярны настолькі, што быў нават любоўна занатаваны ў выглядзе сяброўскага шаржа на старонках усесаюзнага гумарыстычнага часопіса “Крокодил”.

Віктара Лук’янавіча няма з намі ўжо амаль 10 гадоў: ён пайшоў з жыцця ў верасні 1999-га. Але ягоны голас па-ранейшаму жыве — і на стужках у фондах Беларускага радыё, і ў перазапісе на сучасныя лічбавыя носыбіты. У ім і сёння адчуваецца той трапяткі “нерв”, што ствараўся самім тэмбрам яго барытона і адметнай вібрацыяй, якая надавала гуанню асаблівы “жывы подых”. Не ўсе, дарэчы, ведаюць, што голас Вуячыча захаваны не толькі ў сольных запісах, але і ў... харавых. Бо да сваёй “зорнай гадзіны-1966” ён спаваў не толькі ў Ансамблі песні і танца Беларускай ваеннай акругі, але і ў хоры радыё, не маючы за плячыма ніякай асаблівай музычнай падрыхтоўкі — адно прыродную пастаноўку голасу.

Такім жа “прыродным” паводле паходжання быў і ягоны непадробны шарм. Для свайго пакалення спявак быў увасабленнем еўрапейскай вытанчанасці густаў: бадай, першым на савецкай эстрадзе апануў класічны фрак, замест гальштукаў стаў завязваць стыльныя хусткі, а манеры меў — быў лонданскага арыстакрата. І дзе толькі ўсяму гэтаму навучыўся? Бо нарадзіўся ў Харкаве, выхоўваўся ў расійскай глыбінцы, потым — у армейскай самадзейнасці. Праўда, жонку меў — артыстка балета, што саліравала ў Дзяржаўным ансамблі танца Беларусі. Можа, менавіта ад яе, Святланы, і набраўся той незвычайнай “пластычнасці” выканання? І, адначасова, — “пластычнасці” кіравання, бо ўзначальваў вядучыя канцэртныя арганізацыі: “Мінскканцэрт”, Рэспубліканскую дырэкцыю эстрадна-цыркавога мастацтва, “Белканцэрт”.

Стаяў ён і ля вытокаў “Залатога шлягера” ў Магілёве. Невыпадкова пасля яго смерці на Міжнародным конкурсе гэтага фестывалю быў заснаваны Спецыяльны прыз імя Віктара Вуячыча — гэтак жа, як і пазней Спецыяльны прыз імя Уладзіміра Мулявіна на конкурсе “Славянскага базару ў Віцебску”. Але існаванне такой імяннай узнагароды зусім не значыць, што “вуячычаў” стала больш. І пры яго жыцці, і пасля з’яўлялася нямагла цудоўных лірыка-патрыятычных барытонаў — прыгожых, прыцягальных, але — іншых. Ягонае ж месца засталася не занятым, бо гэта — месца Асобы, а не “прадукту” прадзюсерска-“фабрычнай” вытворчасці.

“Вялікай” оперы — і спектакль было вырашана дапоўніць іншай музыкай Голанда. Трэба было не проста перакласці, а — нанова напісаць літаратурныя тэксты, бо размоўныя рэчытывы паміж музычнымі нумарамі таксама не захаваліся. Карацей, аб’ём пра-

Базіс рэгіёна: самадастатковасць аддзела культуры

Па якіх крытэрыях ацэньваецца дзейнасць аддзела культуры? Любы раённы культурасветнік пацвердзіць: “Па многіх!” У залік ідуць лічбы выканання планаў па аказанні платных паслуг, па эканоміі энергараэсурсаў, колькасці спецыялістаў з вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыяй, народных і ўзорных калектываў мастацкай самадзейнасці, а таксама цяжкасць ці стабільнасць кадры, стан матэрыяльнай базы, узровень пажарнай бяспекі... І кожны з гэтых фактараў найпростейшы ўплывае на “баявітасць” і самадастатковасць раённай культуры. Даруйце за банальнасць элементарнай заканамернасці. Але менавіта яна згадвалася ледзь не на кожным кроку камандзіроўкі на Жлобіншчыну... Леташні план аказання платных паслуг па раёне не выкананы. Ремонт гарадскога Дома культуры, распачаты аж у 1999-м, фактычна яшчэ не завершаны. У

рэгіёне, дзе аж 106 тысяч насельніцтва, усяго толькі 9 узорных і народных самадзейных калектываў. Няма і належным чынам абсталяванага бібліюса, пра што “К” пісала яшчэ ў 2006 годзе. З аддзела культуры цягам апошняга часу звольнілася амаль тры дзесяткі спецыялістаў. Et cetera, et cetera... Карацей кажучы, тэма падрыхтоўкі ўстаноў культуры Жлобінскага раёна да асенне-зімовага перыяду, на якую першапачаткова арыентаваўся, падалася вельмі вузкай для дакладнай характарыстыкі сённяшняга стану спраў у сферы рэгіянальнай культуры.

Дык што здарылася? Што перашкодзіла мясцовым культуротнікам набраць стабільныя працоўныя тэмпы яшчэ ў, так бы мовіць, дакрызісныя часіны? Сітуацыю паспрабаваў патлумачыць намеснік старшын Жлобінскага райвыканкама Віктар Касцякоў. Па ягоных словах, яшчэ год таму кіраваў тутэйшым аддзелам культуры вельмі мяккі чалавек: маўляў, не надта маштабныя задачы перад падначаленымі ставіў, не вельмі сачыў за ходам іх выканання. Прышоў новы кіраўнік, патрабавальнасць на першае месца паставіў — адсюль і цяжкасць кадры: сышлі тыя, хто працаваў за аддачай не захацеў. Згодны: чалавечы фактар у любой справе — вырашальны. Але з хібаў леташне-пазлеташніх узбулі хібы сёлетнія.

Б’ецца ў цеснай пяхурцы агеньчык

Ды ўсё ж спярша — пра падрыхтоўку да зімы.

На пачатку жніўня па ўпраўленнях культуры аблвыканкамаў быў разасланы ліст за подпісам намесніка міністра культуры Рэспублікі Беларусь Віктара Кураша. Гаворка ў дакуменце ішла пра падрыхтоўку ўстаноў культуры да зімовага ацяпляль-

вёў, што гаспадарчая група не мае будаўнічай брыгады, адно толькі ажыццяўляе кантроль за дзейнасцю падрадчыкаў. Апошнім жа часам на рамонтах клубаў і бібліятэк асвоена 500 мільёнаў рублёў. На думку кіраўніка гаспадарчай групы, ранейшы склад аддзела культуры пытанням умацавання матэрыяльнай базы надаваў мізэрную ўвагу. Сярод гаспадарчых заслуг колішняга начальні-

цыя — планавая, непаказушная, што журналісткае вока парадавала вельмі. Ад усяго астатняга, пабачанага і пачутага, уражанне засталася крыху іншае...

Як паведаміла загадчык СДК Ала Мельнічэнка, увесну ўстанова займела супрацьпажарную сігналізацыю, а сама прайшла адпаведны інструктаж... Мельнічэнка — спецыяліст без адукацыі, такіх называюць практы-

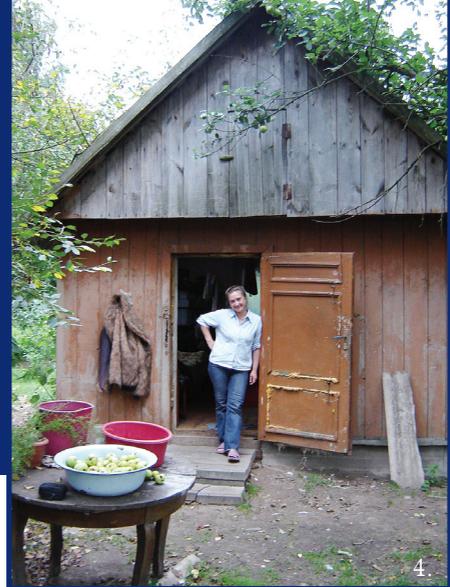
ваць досыць цяжка. Так што думкі ў бібліятэкаркі зведзены сёння ледзь не да аднаго: якой будзе сёлетняя зіма — лагоднай ці злой на маразы?

“Рай”... у будане

А цяпер — больш падрабязна пра ролю асобы ў развіцці рэгіянальнай культуры. Тэма, пагадзіцеся, вечная, і пытанні тут заўжды больш, чым адказаў.

Элементарныя заканамернасці ў бяздзейнасці

Ракіроўка адбылася. Калі чакаць выніку?

нага сезона. Патрабавалася правесці рамонтныя і прафілактычныя работы адпаведных сістэм, супрацьпажарны інструктаж, набыць неабходныя сродкі пажаратушэння, уцяпляльчы вокны і дзверы клубаў, бібліятэк, музеяў...

Знаёмства з раёнам распачаў з высвятлення таго, як выконваюцца гэтыя міністэрскія патрабаванні, аб рэалізацыі якіх трэба паведаміць да 25 жніўня. Выконваючая абавязкі намесніка аддзела культуры Жлобінскага райвыканкама Вольга Белая, якая працуе ў сферы з леташняга верасня (скончыла ў свой час Маскоўскі інстытут нацыянальных і рэгіянальных адносін), ва ўзнятым пытанні больш-менш арыентаваўца. Расказала, да прыкладу, што да нядаўняга часу былі ў раёне ўстановы галіны, якія не ацяпляліся, але ў ходзе аптымізацыі культурнай сеткі збольшага зніклі. Застаўся хіба адзін сельскі клуб у вёсцы Кіцін. Меркавалася паставіць у драўляным будынку печку, аднак забаранілі пажарныя. Зараз думаюць у аддзеле, куды перанесці клуб: у клас мясцовай школы ці ў пакой дзіцячага садка? Ці паспеюць да 25-га? Для больш грунтоўнага тлумачэння ступені актыўнасці перадзімовых турбот быў выкліканы знаўца — кіраўнік гаспадарчай групы аддзела культуры Васіль Савіцкі (стаж аддзелаўскай працы — 8 месяцаў). У раёне, аказваецца, ледзь не сто устаноў культуры! У качагарках замяняюцца катлы, рамантуюцца цеплатрасы, у трох клубах сёлета ўстаноўлены аконныя шклопакеты. Для таго, каб работы набылі падвоены тэмп, не хапае звыклага — фінансаў.

З гэтай прычыны яшчэ не заменена абсталяванне ў кацельні СДК вёскі Папаратнае. Па дарозе ў гэты населены пункт Васіль Цітавіч распа-

ка — хіба што рамонт ГДК у вёсцы Стрэшын, якая стала аграгарадком у 2006 годзе. А чым жа займаўся былы начальнік аддзела? Як жа Васіль Савіцкі, у асноўным — пытаннямі творчага характару, што па сённяшнім часе — рэч недаравальная. Пагаджаюся і з гэтым: аднымі песнямі культура сытая не будзе. Але канчатковыя вывады — напрыканцы артыкула...

Падкрэслію, што перад выездам на раён дамовіўся з в.а. начальніка аддзела культуры: аб нашым візіце вясковых культурасветнікаў па тэлефоне не папярэджаць. Для большай, так бы мовіць, аб’ектыўнасці агульнай карцінкі. Дзякуй, Вольга Віктараўна, за паразуменне: слова вы сваё стрымалі, а я здолеў пабачыць далёка не “пацёмкінскія вёскі”.

Прыватная будаўнічая арганізацыя “Мэта” вядзе ў Папаратным бягучы рамонт СДК. Выдаткавана для гэтага 200 мільёнаў рублёў, асвоена — палова. У клубнай прыбудове, якая з-за лядашчасці бяздзейнічала гадоў пяць, размесціцца дыска-тэатральная зала (дах ужо адрамантаваны). Ці паспеюць будаўнікі ўправіцца да запланаванага верасня — пытанне без адказу, бо грашовых сродкаў пакуль няма...

А ў мясцовай клубнай установе ішла рэпетыцыя жаночага вакальнага ансамбля: хутка — стагоддзе вёскі Гелін, да гэтай даты намечаны шэраг мерапрыемстваў, таму рэпеты-

камі. Але менавіта практычны бок нашай гутаркі мне не надта спадабаўся. Размова ішла пра платныя паслугі. Ці можна задаволіцца толькі адным іх відам — дыска-тэкамі, што ладзяцца цяпер на палове глядзельнай залы? Адказ Ала Іванаўна дае адмоўны, але канкрэтызаваць бліжэйшую перспектыву развіцця мясцовых культурных паслуг не можа. Як, дарэчы, і патлумачыць тое, чаму за кацельняй пустазелле ледзь не ў пояс... Словам, крэатывам — ні ў гаспадарчым плане, ні ў творчым — тут пакуль не пахне.

А ў клубнай кацельні (адзін з галаўных боляў кіраўніка гаспадарчай групы), як той казаў, яшчэ працаваць ды працаваць: абсталяванне патрабуе замены-рамонту.

25 мільёнаў аблвыканкам выдаткаваў на бягучы рамонт сельскай бібліятэкі. У яго неабходнасці пераконвае выгляд мясцовай печкі, што зацякла ад жнівеньскіх залеў. Бібліятэкарка Валянціна Яўсева распяляла аб уласным клопаце: яна тут і “кніжніца”, і прыбральшчыца, і распальшчыца. А печка — маленькая, хоць і расходуецца за зіму некалькі тон брыкету, але ў бібліятэчных памяшканнях і ў музейным этнаграфічным пакойчыку не вельмі цёпла, санітарныя нормы для наведвальнікаў заха-

Пасля наведвання Стрэшына пераканаўся, што калі згубіць гарадскі пасёлак Анжаліку Міронава, дык гэта будзе кшталту страты, скажам, геніяльнага дырыжора для аркестра, толькі ў большым, так бы мовіць, рэгіянальна-вясковым, маштабе. Але ўсё па парадку.

Анжаліка Станіславаўна, паводле яе біяграфічных расповедаў, у Стрэшын з Гомеля прыехала ў 2001-м. Разам з сынам-школьнікам пачала даглядаць хворага дзядулю, які жыў у гарпасёлку. Дзядуля неўзабаве ачуняў, а Міронава засталася ў Стрэшыне. Балазе, работа для спецыяліста з вышэйшай адукацыяй знайшлася імгненна: працавала мастацкім кіраўніком мясцовага ГДК, апошнім часам стала ягоным дырэктарам. Пра Стрэшын я ўжо згадваў. У 2006 годзе ён стаў аграгарадком, займаўшы з гэтай нагоды цудоўна адрамантаваны Дом культуры, што стаіць ледзь не на ўзбярэжжы магутнага Дняпра. І пайшла ў Анжалікі Станіславаўны праца! Прыцягнула да культурасветы моладзь (Стрэшын — пасёлак перспектывы, дзейнічае тут як мае быць агракамбінат “Днепр”, так што юнакоў і дзяўчат хапае), падключыла да клубных мерапрыемстваў людзей сталага веку. Зрабіць гэта, шчыра скажам, было не проста, бо ў Стрэшыне пражывае шмат перасяленцаў з іншых мясцін, трымаюцца яны досыць адасоблена, бо радзіннымі і суседскімі павязямі знітаваныя пакуль не паспелі... Як сцвярджае в.а. начальніка аддзела культуры Вольга Белая, Стрэшынскі ГДК на сёння — адзін з лепшых у Жлобінскім раёне. Паверу. Бо пасля зна-

ёмства з гурткавой работай устано- вы, з ходам выканання плана па аказанні платных паслуг, прэтэнзія ў мяне да Міронавай толькі адна: ча- му ў пасёлку ледзь не з паўтараты- сячным насельніцтвам няма нівод- нага ўзорнага ці народнага маста- кага калектыву? Але гаворка, урэш- це, цяпер не пра гэта.

гады ў рады, быццам спецыялісты, якія дбаюць адно толькі пра песні і танцы, а матэрыяльных выгод не па- трабуюць. Ды калі б не намаганні ку- льтасветнікаў, дык, напэўна і не бы- ло б у мясцовым аграгарадку ні шы- коўнага Дома культуры, ні цікавай жывой культура- боты!

ты даюць хлеббаробам? Аднак мер- каванне гэтае дакументальна-пла- навага падмацавання не мела. Ка- лі раённаму начальству не давлялі да ведама, што праскурнянскія ку- льтасветнікі — на жніве, дык ці бы- лі тыя выязныя канцэрты? А калі і

рэння, калі жадаецца, без якога ку- льтасвета нагадвае фармальнае застойнае багно.

І я цяпер зноў пра банальнае і добра вядомае кожнаму ініцыятыўнаму культуротніку. Раз- віццё пазабюджэтай дзейнасці клубаў, бібліятэк, музеяў, на мой погляд, — таксама адзін з абавязковых пунктаў грунтоўнай падрыхтоўкі да крызіснай нялёгкай зімы, ад- на з важнейшых умоў хоць нейкай эканамічнай сама- стойнасці нашых устаноў куль- туры. Грэбаваць гэтым — ставіць крыж на перспекты- ве рэгіянальнай культуры. Дэпрэміраванне хоць і эфек- тыўная мера, аднак і крэ- атыўнае мысленне — рэч у самаўдасканаленні проста неабходная. Але тут, як ка- жуць, усім светам трэба, агу- лным мазгавым штурмам, камандным метадам “гульні”. Намеснік старшыні райвыканкама Віктар Касцяйкоў пагаджаецца: толькі так культура акрыяе. З’явіцца грошы — мо- з’явіцца і аўтобус пад бібліобус, бо- лш актыўнымі стануць канцэрты ў міжраённым маштабе...

чым жа справа, спадарыні? Дзе іні- цыятыва, выдумка, прафесійны го- нар?..

І апошняе з шэрагу платных жло- бінскіх нюансаў. Я разумею, што рэ- канструкцыя гарадскога дома куль- туры доўгія гады вялася пэталпа. Але сёння, на фінішнай прамой доў- гапакутнага рамонт, здзіўляе велі- чына гадавога плана платных паслуг, даведзенага сёлета да Жлобінскага ГДК: 30 мільёнаў рублёў. Сума — мі- зэрная. У Івацэвічах, да прыкладу, Дом культуры — прыкладна такі ж самы па памеры (хоць і там з рамон- там праблем — хоць адбаўляй), а зарабляе за год па 70 мільёнаў. Ка- рацей, я зноў пра нявыкарыстаныя рэзервы крэатыўнага падыходу да наладжвання больш-менш эфектыў- най пазабюджэтай дзейнасці.

Але на гэтым гарадскія прабле- мы не заканчваюцца. У курс чарго- вага “форс-мажору” ўвёў, зноў жа, Васіль Савіцкі. Як аказваецца, лет- ась Беларуска металургічны завод перадаў на баланс аддзела культуры два недабудаваныя магазінныя памяшканні. Такое спонсарства га- радскай грамадскасці падалося вельмі своєчасным. У гэтых памяш- каннях, на выраб праектна-кашта- рыснай дакументацыі па рамоне якіх было выдаткавана 250 міль- ёнаў, меркавалася размясціць дзі- цячую школу мастацтваў і цэнтраль- ную раённую бібліятэку імя Н.Круп- ской. Грошы не ўдалося асвоіць, і яны, натуральна, былі пераразмер- каваны. А ў недабудаваных крамах, што мелася прыстасаваць пад зна- чкавыя для горада ўстановы куль- туры, начуюць на сёння... асобы без пэўнага месца жыхарства — ледзь не асноўны галаўны боль супрацоў- нікаў міліцыі аднаго з цэнтральных раёнаў Жлобіна...

А бамжам — радасць

Вернемся ў горад. Тут пра- блем — таксама па бровы. Самы час распавесці, чаму галоўная ўста- нова культуры Жлобіншчыны — га- радскі Дом культуры — так і не здо- лела выйсці на “праектную магут- насць”. Тлумачыць сітуацыю дасвед- чаны ў матэ- рыяльным аспекце куль- турнай спра- вы кіраўнік гаспадарчай групы Васіль Савіцкі. Пра- блемы, аказ- ваецца, — з вентыляцыяй і цеплавузла- мі. Супрацоў- нікі райаддзела Міністэр-

ства па надзвычайных сітуацыях не давалі згоды на адкрыццё ўстановы і з прычыны адсутнасці супрацьпа- жарнай сістэмы. Сістэма з’явілася, але пытанне з заключэннем дамоў па яе абслугоўванні застаецца па- куль адкрытым. Дарэчы, кіраўнік гас- падарчай групы таксама збіраўся звольніцца (“Як узнімаць матэры- яльную базу культуры, калі фінанса- ванне — нерэгуляруема?”), але аддзелаўскае начальства адгаварыла. Сапраўды, на недаканальных матэрыяль- ных абсягах трапяткай мясцовай ку- льтуры без Васіля Цітавіча — як без рук...

І не хацеў зноў пра платныя па- слугі, але давядзецца. Дырэктар Жлобінскага ГДК Вольга Канавалава, якая на пасадзе гэтай толькі тры ме- сяцы, — таксама ў ліку дэпрэміраван- ных за ліпень. З тым, што не ўсе рэ- зервы тут выкарыстоўвае, пагаджа- ецца цалкам. Ёсць ва ўстанове зала для ўрачыстай рэгістрацыі шлю- баў — вялікая, шыкоўна аздобленая, прыдатная для канцэртных міні- імпрэз і тэатралізавана-касцюмава- ных дзей. Пытаюся ў Вольгі Аляксан- драўны: “А вы грошы з гэтых цыры- моній маеце?” “Не, — адказвае, — але неўзабаве збіраемся, урэшце, увесці такія від паслуг”. Паведамляю, што ў многіх райцэнтрах і нават вёс- ках Беларусі аддзелы культуры даўно і стабільна зарабляюць на сцэнарнай і тэатральна-канцэртнай арганізацыі такіх святаў. Касцюмер ГДК Валянці- на Карчэўская задумлена пагаджа- ецца: “У нас для гэтых мэт неблагая калекцыя строяў сабрана”. Дык у

Мы наведалі ДШМ і цэнтральную райбібліятэку. Гэтым установам сапраўды патрэбны новыя памяшканні. ДШМ, да прыкладу, месціцца ў інтэр- наце “Жлобінаўтатрансу”, арандуе таксама чатырохпакаёўку ў жылым доме і памяшканне ў “Металургган- длі”. Па словах кіраўніка ўстановы Ірыны Чарэпка, такія “раскіданыя” ўмовы навучання для амаль 400 вуч- няў, што набываюць музычную, харэ- аграфічную і мастацкую адукацыю, далёкія ад ідэалу.

Не лепшае становішча і ў Цэнтра- льнай раённай бібліятэцы. Не, ра- монт тут скончылі летась, але дах увага чамусьці абмінулі. Па словах намесніка дырэктара РЦБС Алы Мі- нянковай, дадзены псуецца столь, падвесныя пліты якой там-сям абва- льяюцца, псуецца шпалеры на сце- нах...

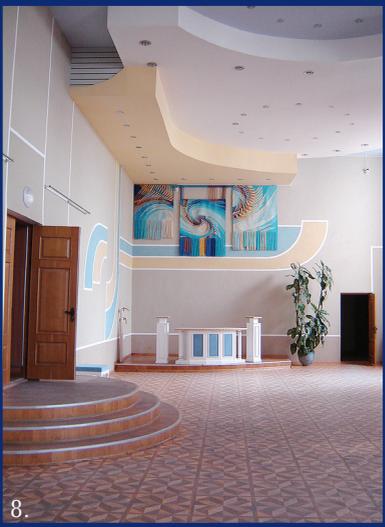
Я, шчыра кажучы, з цяжкасцю паверыў ва ўбачанае. Жлобін — горад не з апошніх на Беларусі — не мае прыстойных будынкаў га- лоўных сваіх устаноў культуры: на- званых ДШМ, РЦБ, ды плюс да ўся- го — музея і дзіцячай бібліятэкі! І матэрыяльны заняпад гэтых імі- джаўтваральных для раённага цэн- тра ўстаноў адбыўся не ў крызіс- ным сёння, а ў небяспечных у эканамічным плане ўчора і пазаўчора. Хто вінаваты ў гэтых хібах? На гэтае пытанне няхай адкажуць самі жло- бінцы. А абласное ўпраўленне ку- льтуры, без сумневу, ім дапаможа.

Не абараняю ні мінулае кіраў- ніцтва аддзела культуры Жлобінска- га райвыканкама, ні сённяшняе. Пе- ракананы: віна — за ўсімі. І пакуль гэтага не зразумеюць абодва бакі, якія не спыняюць яўнай і ўяўнай кан- фронтацыі, мы будзем мець на куль- турных абсягах Жлобіншчыны тое, што маем.

Яўген РАГІН,
наш спецыяльны карэспандэнт
Мінск — Жлобінскі раён — Мінск
Фота аўтара

- На здымках:
1. “Мэта” вядзе рамонт СДК вёскі Папаратнае; 2. Кацельня Папаратнянскага СДК патрабуе неадкладнага рамонт; 3. Печка ў бібліятэцы вёскі Папаратнае ацяпляць установу культуры няздольная; 4. Будан, у якім жыве дырэктар Стрэшынскага ГДК Анжаліка Міронава; 5. Стрэшынскі ГДК; 6. Хлопчыкі вёскі Праскурні не могуць трапіць вечарам у родны СДК: ён зачынены па невядомых прычынах; 7. Жлобінскі ГДК; 8. Зала цырымоній рэгістрацыі шлюбаў, да якой мясцовыя культасветнікі пакуль не маюць дачынення; 9. У гэтых памяшканнях, што знаходзяцца на балансе аддзела культуры, якраз культуры і бракуе; 10. Цэнтральная бібліятэка Жлобіна пакутуе ад дажджоў.

Агаваруся, прапаноўвала гарпасялковае кіраўніцтва кватэру Міронавай. Не, не прэзідэнцкі дамок, а хату, якая засталася пасля пераезду механіза- тара ці даяркі якраз у жыллё, прад- угледжанае Дзяржпраграмай па ад- раджэнні і развіцці сяла. Але ў хаце той, як даводзіць Анжаліка Станісла- ваўна, усё прагіла спрэс, а ацяпля- лны кацёл працэў ад старасці. Так і засталася з сынам у сваім будане...

Перакананы, гэтае праблемнае пытанне наўпрост звязана з наблі- жаючымся ацяпляльным сезонам. Толькі не пра вогнетушыцелі гавор- ка, а — пра людзей. На носе восень з зімой, а ў культуротніка прыстой- нага жылля няма. Хто вінаваты? Ча- лавечы фактар!

А ў кіраўніка гаспадарчай групы аддзела культуры Жлобінскага рай- выканкама — свой стрэшынскі сум: у качагарцы мясцовага ГДК насос для падачы гарачай вады паляцеў, а магчымасцей адрамантаваць ці за- мяніць пакуль няма. Бяда з гэтай зі- мой!

Клуб зачынены, усе сышлі...

І ў вёску Праскурні, натуральна, прыехалі без папярэдняга тэлефа- навання. На гадзінніку — 18.30, а дзверы сельскага Дома культуры зачынены, хоць працоўны графік на іх пераконвае ў адваротным: у гэты час культурнае жыццё ва ўста- нове павінна віраваць ва ўсю моц. Куды ж знікла дырэктар СДК Натал- ля Козел? Я папрасіў не турбаваць і не шукаць стомленую жанчыну. Справа ў тым, што ў в.а. начальніка аддзела культуры Вольгі Белай і кі- раўніка гаспадарчай групы Васіля Савіцкага прамільгнула меркаван- не: мо мясцовыя работнікі канцэр-

былі, дык чаму на дзвярах СДК, поруч з працоўным раскладам устаноў, ад- сутнічае абвестка: маўляў, сёння, 12 жніўня далі хлеббаробам чатыры канцэрты, таму клуб увечары адчыніць не здолелі — стаміліся?...

Ва ўсім гэтым, безумоўна, і кры- юцца першарадныя прычыны таго, што план па аказанні культурных платных паслуг выконваецца вельмі кепска. В.а. начальніка аддзела культуры пагаджаецца: летась у гэ- тым плане кантроль быў відавочна недастатковым. Сёлета за дысцы- пліну ўзяліся. Правільна! Толькі за лі- пень дэпрэміравана з прычыны ніз- кай творчай актыўнасці аж 16 ра- ботнікаў культуры горада і раёна. Але ж ці можна выправіць стано- вішча толькі аднымі непапулярнымі метадамі так званага голага адмі- ністравання?

Я прагледзеў пералік “паста- янных платных паслуг, што аказва- юцца аддзелам культуры Жлобін- скага райвыканкама ў 2009 годзе”, прапанаваны в.а. начальніка ад- дзела культуры. Дзіўная рэч! Толькі два новыя віды (па РЦБС): пошук інфармацыі ў Інтэрнеце гарадскіх і сельскіх бібліятэк і лічбавая фота- здымка. Усё астатняе — досыць шараговае і руціннае. Не, пагаджа- юся, што і звычайны вечар адпа- чынку можна правесці незабыўна і іскрамётна. Засмуціла іншае: у пе- раліку паслуг ледзь не траціну ме- ста займае адзін від — дыскатэка, якая паўтараецца ў спісе роўна трыццаць разоў, мяняючы толькі найменні ўстаноў культуры, дзе яна ладзіцца... Словам, крэатыву не хапае, творчага падыходу, га-

Чаму зялёны гай шумеў?

— Бо наш ансамбль танцаваць хацеў! — тлумачыць са смехам дырэктар Чавускага цэнтра культуры і кіраўнік народнага вакальна-харэаграфічнага калектыву “Забава” Валянціна Маўчан. — Хацеў, хоча і будзе хацець. Аж з 1991 года танцуем і спяваем. І не толькі ў гаях: на фермах, мехдварах, вясковых вуліцах і клубах...

А песню пра гай і “Забаву” Валянціна Аляксандраўна напісала сама. І дзіва тут няма ніякага, бо яна — выхаванка яшчэ Інстытута культуры, з першага набору рэжысёраў народнага свята, якіх “ставіў на крыло” знакаміты фалькларыст Пётр Гуд.

На настаўнікаў Валянціне Маўчан шанцавала з дзяцінства. Першым быў бацька Аляксандр Паўлавіч. У 1950-х ён — лепшы сват ды першы танцор у Чавусах. Каленаў ведаў незлічоную колькасць, выпісваў іх так, што дзяўчаты гужом за ім хадзілі. Лёгка жыў, лёгка танцаваў, гэтакі ж і дачку навучыў.

Так і з’явілася “Забава”, кожная канцэртная праграма якой заснавана на мясцовым чавускім фальклору, на песнях, дзе гучыць неўміручым акордам тэма росквіту Чавускай зямлі, на кадрылях і польках, дзе — і любоў, і каханне.

Я.Р.
На здымках: народны вакальна-харэаграфічны калектыв “Забава” Чавускага РЦК. Фота аўтара

“Каб зазнаць і ў будзень свята...”

Загадчык Курынскай сельскай бібліятэкі Віцебскага раёна Вольга Рыбакова — майстрыха на ўсе рукі: з саломкі, бяросты, лавы вырабляе адмысловыя кошыкі, бутэлькі, лапці, каралі-круглякі...

І з бібліятэчным клопам Вольга Уладзіміраўна спраўляецца як мае быць. У 1999 годзе ва ўстанове быў створаны этнаграфічны куток, які займае плошчу аж у 51 кв. м. чытальнай залы і экспануе наведвальнікам 124 рэчы, якія служылі сваім гаспадарам у XIX — XX стст. Тут ладзяцца краязнаўчыя цыклы, урокі-падарожжы, этнаграфічныя вячоркі, праводзяцца “майстар-класы”, экскурсіі, сустрэчы з цікавымі людзьмі, ветэранамі вайны і працы, старажыламі.

Аматарскае аб’яднанне дэкаратыўна-прыкладной творчасці “Уцеха”, створанае ў 1995 годзе,

аб’яднала хлопчыкаў і дзяўчынак сярэдняга і старэйшага школьнага ўзросту. Яны авалодваюць тут навывамі старажытных рамёстваў — саломкапляцення, вырабу з бяросты, дрэва, гліны, лавы, а таксама карункапляцення. Работы экспанаваліся ў “Горадзе майстроў” на Міжнародным фестывалі мастацтваў “Славянскі базар у Віцебску”.

Старшыня “Уцехі” — Вольга Рыбакова. Днямі яна правяла ўрок майстэрства для дзіцячага клуба эстэтычнага выхавання “Светлячок”, створанага на базе кіраўскай бібліятэкі. На чарговым пасяджэнні клуба “светлячкі” на чале з Вольгай Уладзіміраўнай зрабілі вялізнага саламянага павука, які ўпрыгожвае памяшканне бібліятэкі.

Вольга ПАЛУНЧАНКА, загадчык бібліятэкі аграгарадка “Кіраўскі” Віцебскага раёна

Выязны майстар-клас

Самадзейны мастак Яўген Быкадораў жыве ў аграгарадку “Верамейкі” Чэрыкаўскага раёна. Галоўная “дзеіная асоба” ягоных жывапісных твораў — беларуская прырода.

У свой час майстар пачынаў з невялічкіх пейзажаў, паступова

прызвычаўся да больш маштабных палотнаў... Яўген Пятровіч упэўнены, што пенсійны ўзрост — творчасці не перашкода. А ягоныя персанальныя выстаўкі ў Верамейскім сельскім Цэнтры культуры сталі традыцыйнымі.

У час летніх школьных вакацый запрашаюць мастака ў іншыя ўстановы культуры Чэрыкаўшчыны. Напрыклад, выстаўку-прэзентацыю ўласных карцін “Пейзажы беларускай прыроды” наладзіў Яўген Пятровіч у Рэчыцкім сельскім доме культуры. Сустрэлі яго ўдзельнікі мясцовага гуртка “Юны мастак”. Са школьнікамі Юліяй Кіркор, Ленай Емяльяненка, Мішам Жмакіным, Уладам Левусавым, Насцяй Лучкінай, Сашай Барадзінай мастак правёў майстар-клас.

А.С.
На здымку: самадзейны мастак Яўген Быкадораў з аграгарадка “Верамейкі” Чэрыкаўскага раёна. Фота аўтара

У Ваўкавыскім раёне адзначаецца Год роднай зямлі. Клубныя ўстановы ладзяць Святы вёсак, вуліц, мерапрыемствы, прымеркаваныя да дат народнага календара. Нядаўна адкрылася першая экспазіцыя Клуба-музея народнага побыту вёскі Шусцікі, прайшло раённае Свята фальклору ў вёсцы Падароск.

Экспазіцыя клуба-музея ў Шусціках рыхтавалася больш за год. Загадчык установы Станіслаў Жук наведваў жыхароў сваёй і суседніх вёсак, шукаў старадаўнія прылады сялянскай працы, рэчы хатняга ўжытку, адзенне і прадметы паўсядзённага побыту. Культурны надалі экспазіцыйны выгляд больш як тысячы рэчаў, сярод якіх — развітушка, матавідла, сукала, прасніца, гарлач...

На адкрыцці экспазіцыі выступіў народны ансамбль беларускай песні “Медуница” Ваўкавыскага РДК. Гасцямі свята сталі начальнік упраўлення культуры Гродзенскага аблвыканкама Аляксандр Лойка, прафесар-беларусазнаўца з Беластанка Мікалай Сычэўскі, старшыня Гнезнаўскага сельвыканкама Ніна Ажыгар, начальнік аддзела культуры Ваўкавыскага райвыканкама Іван Маржала.

Падтрымцы песеннага, танцавальнага і абрадавага фальклору было прысвечана і раённае свята, якое традыцыйна ладзіцца работнікамі РМЦНТ раз на два гады. Сёлета яно аб’яднала ўсіх неабыхавых да фальклорных песень і народнай прозы, абрадаў і звычаяў, нацыянальнай кухні, народных ра-

суседняй залы даносіліся водары традыцыйных страў.

Наш РМЦНТ пасля кожнага такога свята фальклору адбірае лепшыя калектывы для ўдзелу ў абласным свяце, вядучы метадыст па этнаграфіі і фальклору Лілія Рашчэўская арганізуе збор матэрыялаў і выпуск буклетаў з выкананымі

Валоканне і яблыні

мёстваў. На цэлы дзень мясцовы цэнтральны Дом культуры аграгарадка “Падароск” ператварыўся ў святочны кірмаш: фае ўпрыгожвалі выстаўкі майстроў і ўмельцаў Ваўкавыскага раёна, перапоўненая глядзельная зала аплазівала выступленням дзесяці песенных фальклорных гуртоў раёна, выкананцам побытавых танцаў (Рупейкаўскі СДК), паказу абраду “Валоканне” (Роскі ДК), гульні-пазнавальнай праграмы “Яблычны Спас” (Вярэйкаўскі СДК), а з

мі песнямі, паказанымі гульнямі і абрадамі і прапанаванымі рэцэптамі ваўкавыскай народнай кухні. Усё гэта служыць зберажэнню, захаванасці і прапагандзе фальклору Ваўкавыскай зямлі.

Галіна ЧАРАПОК, дырэктар Ваўкавыскага РМЦНТ
На здымках: выступае народны ансамбль народнай песні “Медуница” Ваўкавыскага РДК; клуб-музей народнага побыту вёскі Шусцікі.

Лёс творчага чалавека, мастака — заўсёды незвычайны. Увага да ягонай жыццёвай сцэжкі — гэта яшчэ адзін сродак зразумець і глыбей успрыняць тыя карціны, якія ён нам пакінуў. Таму зразумела, што лёс Міраслава Амелянюка, самабытнага мастака з

не пачуваў сябе абдзеленым, а, сагрэты любоўю родных людзей, заўсёды радаваўся жыццю. Маці навучыла сына чытаць, а паступова, праз фізічныя перашкоды і пакуты, Міраслаў засвоіў пісьмо, выводзячы літары з дапамогай заціснутага пальцамі правай нагі алоўка ці асідкі. А яшчэ здольны хлопец змог выву-

Карціны аптымізму

Кобрына, не можа не прыцягнуць увагу прыхільнікаў яго таленту. Свае арыгінальныя карціны гэты чалавек пісаў з дапамогай пальцаў правай нагі.

Справа ў тым, што з дзяцінства мастак-самавука быў інвалідам. У выніку родавай траўмы хлопчык застаўся абсалютна нерухомы. Толькі пасля курса медыцынскай дапамогі ўрача-неўрапаталага падлетак пачаў сядзець і рухаць правай нагой.

Дзякуючы самаадданасці маці хлопчыка, Ларысы Зінкевіч, Міраслаў ніколі

чыць рускую і польскую мовы, пачаў з дзяцінства пісаць вершы.

Калі Міраславу споўнілася 16 гадоў, маці прынесла яму каларовы алоўкі і прапанавала што-небудзь намалюваць. Ён быў дзень стаўся сапраўды лёсавызначальным для прыкаванага да ложка падлетка. З часам алоўкі змяніліся фарбамі: спачатку — акварэльнымі, гуашавымі, а пасля — алейнымі.

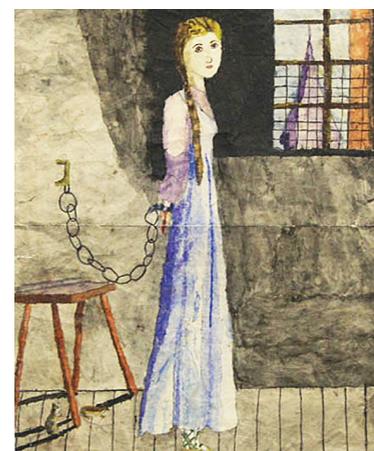
За час свайго жыцця Міраслаў Амелянюк намалюваў больш за 200 карцін, а тыя, што падабаліся наведвальнікам, ён ахвотна дарыў.

Першым, хто звярнуў увагу на яго карціны, была польская даследчыца Ванда Шуман, якая займалася творама мастакоў-інвалідаў. Паміж Міраславам і Вандай распачалася перапіска, што доўжылася да сыходу мастака — 19 мая 1994 года.

Тэмы яго твораў — няхітрыя і наіўныя: кветкі, хатнія жывёлы, партрэты родных. Углядаючыся ў яго карціны, заўважаеш мудрасць і жыццё-

М.Амелянюк. “Цар Гвідон”

М.Амелянюк. “Палонніца Каленбахы”.

вую сталасць, якія хаваюцца за маляўнічым светам.

Сам Міраслаў тлумачыў пазіцыю мастака ў сваім рамане “Помнік”, прысвечаным яго маці: “І як тут не радавацца жыццю? Я ведаю яго цану: яно — звышкаштоўнае. Маё жыццё тады бурліла якойсьці жыватворнай крыніцай. Хацелася жыць і тварыць, ухваляць настолькі дарагія мне фауну і флору — аснову нашага жыцця”.

Шкада, што толькі пасля сыходу земляка кобрынцы змаглі наведваць яго выстаўку. Раней асобу Міраслава Амелянюка ацанілі ў Маскве, дзе ў дзяржаўным музеі гуманітарнага цэнтры “Пераадоленне” імя Мікалая Астроўскага — у Цэнтры творчай рэабілітацыі і духоўнага адраджэння для людзей з абмежаванымі магчымасцямі — быў пастаянны стэнд, прысвечаны мастаку.

Ларыса ШЧУР Кобрын

Для дому, для сям’і

Пяць аматарскіх аб’яднанняў існуюць у Старабарысаўскім СДК, што на Барысаўшчыне. Некалькі з іх маюць, так бы мовіць, сямейны накірунак.

Клуб “Сям’я” ўзначальвае загадчык дзіцячага сектара СДК Лілія Пятрова. Кожнае з мерапрыемстваў — запамінальнае. Да прыкладу, на “Урок сямейнай мудрасці” прыйшлі бацькі з дзецьмі. Пакуль яны ўдзельнічалі ў конкурсе “Любімыя мультфільмы”, мамы пяклі бліны, а таты спаборнічалі ў музычнай гульні “Любімыя імяны”.

Мэта клуба “Для тых, каму за... Пад знакам задзяка” — дапамога ў ства-

рэнні сям’яў для людзей сталага ўзросту, якія з розных прычын засталіся адзіночкі. Ходзяць суды, у асноўным, жанчыны і толькі... адзін мужчына, які, прынамсі, добра спявае. Пад кіраўніцтвам дырэктара СДК Валянціны Георгію клуб арганізаваў тэматычны вечар “Кветкі, якія ўпрыгожваюць жыццё”. Эстрадная студыя падрыхтавала песні. Не толькі члены клуба, але і іншыя вяскоўцы, прачытаўшы аб’яву, маглі паўдзельнічаць у конкурсе на лепшую кветку, падрыхтаваную ў хатніх умовах. А вучні-гурткоўцы зрабілі арыгінальныя вырабы з бісеру і саломкі.

На ўмацаванне сям’і накіравана і клубнае аб’яднанне духоўна-маральнага накірунку “Светач”. Яго работа вядзецца ў сельскай бібліятэцы, якая знаходзіцца ў будынку СДК. Прайшоў вечар пытанняў па праваслаўі: настаўніца храма Святога Благачыннага князя Дзмітрыя Данскога Сяргей Башкіраў расказаў старшакласнікам пра ролю Царквы ў сучасным грамадстве.

У “Светачы” — 15 мужчын і жанчын пенсійнага і перадпенсійнага ўзросту, якія ладзяць літаратурна-пэдагагічныя вечары, відэалекторыі... Супрацоўніца СДК Лілія Пятрова і загадчык бібліятэкі Ірына Будзіна знаёмяць вернікаў з іконамі.

Анатоль БАРЫС Старыя Дарогі

Кіно — мастацтва спецыфічнае, можна сказаць, няўлоўнае. Навучыць яму нельга, навучыцца — можна. Цікава, што большасць самых вядомых рэжысёраў у свеце — ад Феліні да Таранціна — вучыліся самі. Іх зацягвала ў прафесію невядомая магія, супрацьстаяць якой амаль немагчыма.
Так здарылася, што аўтар гэтых радкоў знаёмы з сённяшнім героем “Максімы маладых” ужо колькі гадоў. Здаецца, на самым пачатку 2006-га ў пакойчыку адміністрацыі Музея гісторыі беларускага кіно прагучаў тэлефонны званок: “Добры дзень! Мяне завуць Сяргей Каласоўскі. Мы з сябрамі хочам арганізаваць паказы цікавых фільмаў”.

тады 23 гады. Берталучы, яшчэ некалькі дыскаў, якія трапілі мне ў рукі, прагляды арт-хаусных стужак у кінатэатрах — вось тое, што скіравала ў бок кіно, сфарміравала жаданне здымаць самому.
 Потым, калі зачараванне еўрапейскім арт-хаусам паступова стала праходзіць, мяне захапіў... Галівуд. Прычым гэтае захапленне толькі ўзмацнялася паралельна з тым, як я ўваходзіў у прафесію. Я стаў заўважаць у камерцыйных, звышбюджэтных галівудскіх стужках тыя моманты, што звычайна “праходзяць міма” гледача. Потым зацікавіўся спецыяльнай літаратурай, праз Музей гісторыі беларускага кіно пазнаёміўся з іншымі маладымі кінамаманамі, стаў глядзець класічныя стужкі. Дарэчы, той непаўторнай атмасферы яднання, таго духу ўлюбёнасці ў кінамастацтва, які існаваў у нашым клубе, я больш нідзе не сустракаў!

ваць стужкі. На “Беларусьфільме”, дарэчы, сёння ўсталявана найноўшая апаратура, якая ў параўнанні са старымі мантажнымі сталамі дазваляе значна аблягчыць працу над стужкай, скараціць час мантажнага перыяду.
— Ці ёсць планы атрымаць прафесійную адукацыю ў галіне кіно?
 — Жаданне вучыцца далей у мяне ёсць. Але ўсё будзе залежаць нават не ад навучальнай установы, а ад канкрэтнага майстра: хочацца, каб гэта быў не толькі вопытны чалавек, але і вельмі таленавіты, у каго, акрамя высокага інтэлектуальнага ўзроўню, прысутнічае інтуіцыя сапраўднага мастака.

Інтуіцыя і не толькі
— Сяргей, ты лічыш, што інтуіцыя для кінамайстра — важная рэч? У якіх прапорцыях у сапраўдным рэжысё-

сур’ёзная работа была ігравой, а цяпер я здымаю дакументальную стужку пра асяроддзе людзей, якія займаюцца ў спецыяльнай псіхалагічнай групе, каб вылучыцца ад алкагалізму... Я не маю планаў накіравацца ў галіну кіно. Безумоўна, мастацкае, поўнаметражнае, кіно найбольш прэстыжнае, і, канешне ж, я мару пра такія здымкі. У ігравым жа кіно мяне прыцягвае сцэнарны перыяд, магчымасць займацца чыстай “літаратурай”.
— Тады некалькі слоў пра твой ігравы дэбют. Наколькі разумее, ён быў зняты менавіта паводле твора мастацкай літаратуры...
 — Так, па апавяданні пісьменніка Чарльза Букоўска “Адзіноце” з яго зборніка “Шлях у рай закрыты”, назва якога і стала назвай маёй стужкі. Праца была даволі доўгай і складанай. Пачалося ўсё з падбору актёраў. Калі на невялікую ролю Незнаёмца я доволі хутка знайшоў Інакенція Січкара, майго сябра, вельмі добрага гукааператара, які калісьці шмат здымаўся і чыё аблічча добра вядомае амаль усім, то галоўных выканаўцаў шукаў доўга і нарэшце знайшоў у невялічкім самадзейным тэатры ў Мінску. Алена Якімчук і Дзмітрый Петрусенка не адразу знайшлі сябе як экранная

Народная ікона

Нядаўна ў цэнтральнай частцы палаца Румянцавых і Паскевічаў дзяржаўнай гісторыка-культурнай установы “Дзяржаўны палацава-паркавы ансамбль” адкрылася выстаўка “Народная ікона Гомельшчыны”.

Гістарычныя карані ўзнікнення і развіцця народнай іконы звязаны з фарміраваннем і развіццём самабытнай беларускай іканапіснай школы, якая сфарміравалася ў XVI ст. на аснове традыцый візантыйскага мастацтва, з аднаго боку, з іншага — пад уплывам ідэй заходнеўрапейскага Адраджэння. Далейшая дэмакратызацыя кultaвага мастацтва прывяла да ўзнікнення значнага пласта — так званых народнага прымітыву — і памежных форм, якія сталі неад’емнай часткай народнай культуры.

Народная ікона мела шырокае распаўсюджанне на Гомельшчыне ў XVIII — пачатку XX стст. У адрозненне ад кананічнага, іканапіс падобнага роду больш дэмакратычны як у сюжэтах, так і ў выкананні. Малюнак выконваецца алейнымі фарбамі проста на дошцы, без папярэдняй грунтоўкі і нанясення прарысоўкі. Любёны прыём дэкарыравання — раслінны арнамент. У канцы XIX — пачатку XX стст. такія школы ўспрымаліся як неад’емная частка інтэр’ера беларускай сялянскай хаты і вясковай царквы.

На выстаўцы прадстаўлены іконы, якія бытавалі на тэрыторыі Гомельскай, Бранскай і Чарнігаўскай абласцей у XVIII — XX стст. Экспазіцыя дапоўнена прадметамі этнаграфіі: ручнікамі, народнымі касцюмамі, што дае магчымасць убачыць тое асяроддзе, з якім ікона непарыўна звязана.

Ул. інф.

Мантажор “з бульвара Капуцынаў”

Першае ўражанне ад Сяргея: добра выхаваны малады чалавек, апантаны кінематографам. Сапраўдны “чалавек з бульвара Капуцынаў”. Цягам некалькіх месяцаў ён з сябрамі глядзеў класічныя стужкі: Джым Джармуш, П’ер-Паола Пазаліні, Райнер Вернер Фасбіндэр... Пасля сеанса была абавязковая гутарка ў суседняй кавярні.

Потым нашы шляхі разышліся, каб высціся зноў: Сяргей Каласоўскі, бадай, адзіны з той рамантычнай кампаніі, стаў прафесіяналам кіно. Ён ужо паўтара года займаецца мантажом стужак на Нацыянальнай кінастудыі “Беларусьфільм”. Ягонае прозвішча стаіць у цітрах шмат якіх фільмаў, знятых за апошні час на дакументальнай студыі “Летапіс” і хутка з’явіцца пасля апошніх кадраў новых мастацкіх карцін нашай студыі: “Ваўкі” Аляксандра Колбышава, “Замах” Аляксандра Яфрэмава, “Дрэва” Аляксандра Канановіча. А вясной, на III Міжнародным кінафестывалі студэнцкіх кароткаметражных стужак “Кінагрань”, Сяргей Каласоўскі выступіў яшчэ і як рэжысёр, прадставіўшы свой дэбют — “Шлях у рай закрыты”.

“Спадчынны” мантажор
— Сяргей, я ведаю, твой шлях у кіно быў даволі пакручастым...

— У дзяцінстве я нават не думаю, што буду займацца кіно, хаця мая цётка Тамара Каласоўская ўсё жыццё прапрацавала менавіта на “Беларусьфільме”, дзе займалася і займаецца па сёння мантажом. З-пад ейных “нажніц” выйшла шмат стужак, якія цяпер з’яўляюцца класікай, напрыклад, карціны Леаніда Нячаева. Іх я памятаю з дзяцінства, бо ён прыходзіў да цёткі ў госці. Такім чынам, я з маленства бываў на студыі, бачыў увесь працэс здымак. Цікава, што калі прыйшоў час вызначыцца з прафесіяй, у мяне не ўзнікла ніякага жадання ісці працаваць на студыю, бо добра разумее адваротны бок кінематографа: ненармаваны працоўны дзень, стрэс... Скончыўшы школу ў родным Бабруйску, служыў у войску, вывучаў у ВНУ юрыдычную псіхалогію. Мая маці таксама псіхолаг, бацька — вайсковец. Дарэчы, лічу, што менавіта ад яго мне перадалася цікавасць да мастацтва...
— Што ж падштурхнула да кіно, да жадання стварыць кінаклуб?

— Можна пасмяяцца, але, думаю, як і ў большасці кінаманаў майго ўзросту, — стужка Берталучы “Летуценнікі”. Не магу сказаць, што лічу яе сёння шэдэўрам, але яна вельмі паўплывала на маю колішнюю свядомасць. Было мне

- **Даведка**
- **Сяргей КАЛАСОЎСКІ нарадзіўся ў Бабруйску ў 1982 годзе. У Мінску скончыў сярэдняю школу № 84, потым служыў у 120 гвардзейскай дывізіі.**
- **Жанаты. Працуе на РУП “Нацыянальная кінастудыя “Беларусьфільм” мантажорам. Спрабуе сябе як рэжысёр.**
- **Аўтар кароткаметражнай стужкі “Шлях у рай закрыты”.**

— Якія карціны зрабілі на цябе найбольшае ўражанне ў той, “кінаманскі”, перыяд?

— У асноўным, тыя, што бачыў на “Кінафармаце 4x4”. А першай “любоўю”, чаго, праўда, я цяпер трошкі саромеюся, як тое звычайна і бывае, былі стужкі Ларса фон Трыера. Наогул, мне блізкае скандынаўскае, тое ж дацкае, кіно. Калі зацікавіўся Трыерам, даведаўся пра карані дацкага кіно, паглядзеў Дрэра, быў вельмі ўражаны. Калісьці падабаліся асобныя стужкі Віма Вендэрса. Спецыфічныя адносіны ў мяне з творчасцю Пітэра Грынуэя: да канца я яго метада дасюль не разабраў, ён уяўляе для мяне нейкую таямніцу. Не думаю, што хачу працаваць у яго стылі, але вельмі жадаю “адчыніць дзверы” ў ягоны метада. Падабаецца ўся чэшская “новая хваля”: Іржы Менцэль, Вера Хіцілава, Мілаш Форман. Ёсць такія рэжысёры, чые стужкі, сам іх візуальны рад, даюць сілы і натхненне для асабістай творчасці.

Кінамагіяй можна “заразіцца”
— Чаму ты пайшоў працаваць на “Беларусьфільм”?

— Я лічу, што кінамагіяй сапраўды можна “заразіцца”. На нашай студыі працуюць менавіта людзі, улюбёныя ў кіно, якія будуць у ім, нягледзячы ні на што. Я ніколі не чуў на “Беларусьфільме” ні ад аднаго чалавека, што ён тут толькі дзеля заробку.
 Дарэчы, чым больш працую ў сферы, тым складаней мне пра кіно самому нешта казаць, бо шмат чую пра яго ад самых розных людзей. Адаю перавагу непасрэднай працы, прычым больш карысны досвед мне дала дакументалістыка. Вельмі спадабалася працаваць з Галінай Адамавай (Над стужкай “Шчасце”. — А.С.).
— Ты сам авалоўдаў тэхнікай мантажу?
 — Цалкам самастойна. На шчасце, цяпер мантаж уяўляе з сябе адно працу з камп’ютэрам. І гэтак можна навучыцца ў хатніх умовах, таксама, як і манціра-

Фота Віктара ЗАЙКОЎСКАГА

ры павінна спалучацца рацыянальнае і інтуітыўнае? Ці верыш у такую катэгорыю, як натхненне? Апошнім часам шмат гавораць, што для сучаснага, “прадзюсерскага”, кіно патрэбна хутчэй, дакладны разлік...

— Пытанне вельмі няпростае, я шмат над ім разважаў і сутыкаўся ў рэальным жыцці. Праца над стужкай складаецца з некалькіх этапаў, і кожны з іх патрабуе розных, часам супрацьлеглых, якасцей, якімі, аднак, павінен бліскуча валодаць рэжысёр. І калі не будзеш адпаведным чынам “пераключыцца”, кіно ці разваліцца, ці атрымаецца занадта “сухім” і пазбаўленым жыцця. Здымачны працэс патрабуе больш арганізацыйных і канструктыўных момантаў, таму што гэтая стадыя — самая кароткая і дарагая. Пад час яе ўсё павінна быць дакладна распісана і арганізавана. Здымачны працэс павінен працаваць, як гадзіннік. Калі падыходзім да разбору знятага матэрыялу, канчатковага мантажу, мозг трэба “выключаць”, забываць усе гатовыя схемы, канструкцыі, аддавацца сваёй фантазіі і інтуіцыі. Прычым гэта тычыцца найперш дакументальнага кіно, бо ў ігравым куды прасцей: ёсць нейкі сцэнарый, каля якога можна адбудаваць матэрыял. У дакументальным акрамя інтуіцыі нічога не дапамагае.

— Якое кіно, у такім выпадку, табе бліжэй: ігравае ці дакументальнае? Дзе хочацца працаваць? Апошняя тэндэнцыя ў сучасным кіно заключаецца якраз у тым, што вядомыя дакументалісты пачынаюць здымаць ігравыя стужкі...

— Кіно бессэнсоўна падзяляць такім чынам. Для мяне паміж ігравым і мастацкім кіно няма ніякай розніцы. Мая першая

Анкета “К”

- 1. Колеры, якія натхняюць? Цёмна-сіні.**
- 2. У якую пару года падабаецца працаваць? Восень.**
- 3. Любімы мастак? Васіль Кандзінскі.**
- 4. Найбольш яркі актёр? Мікі Рурк.**
- 5. Любімы літаратурны твор? “Млосць” Ж.-П. Сартра.**
- 6. Што слухаецца? Рыхарда Вагнера.**
- 7. Радзіма — гэта што? Нешта вельмі асабістае.**
- 8. Любімая кветка? Рамонак.**

пара. Цягам некалькіх месяцаў ішлі рэпетыцыі, перш чым распачаліся здымкі. Яны доўжыліся дзве ночы ў кватэры насупраць будынка цырка ў Мінску. Таксама шмат давялося папацець над гукам, гэты этап, дарэчы, я лічу вельмі важным. У выніку, мяркую, атрымалася добрая стужка. Думаю, усё здзейснілася дзякуючы той атмасферы, якая склалася на здымках.

— Што б сказаў тым, хто хоча працаваць у кіно, але ўсё, што пра яго ведае, гэта “чырвоная дарожка” на Канскім фестывалі?

— Я не лічу “чырвоную дарожку” нечым непатрэбным або няважным. Праца ў кіно — вельмі цяжкая, і таму павінна быць найлепшым чынам ўзнагароджана. Калі твая творчасць заслугоўвае “чырвонай дарожкі”, то чаму б і не?

Гутарыў Антон СІДАРЭНКА

“ДАХ” нумар 9

Міжнародны фестываль “ДАХ-9” прыме першых наведвальнікаў у Рэспубліканскай галерэі “Палац мастацтва” 25 жніўня. Выстаўкі жывапісу, графікі, скульптуры, фатаграфіі, перформансы, відэа-арт, тэатральныя пастаноўкі, музычныя канцэрты, прэзентацыі кніг, лекцыі і майстар-класы будуць праходзіць амаль цягам месяца, да 20 верасня. Абудзецца фестываль пры падтрымцы Беларускага саюза мастакоў і Берлінскага мастацкага цэнтра “Тахелес”.

“Першыя восем “ДАХаў” паспяхова праходзілі ў Германіі, — гаворыць адзін з арганізатараў, мастак Аляксей Родзін. — Яшчэ ў 2001 годзе ў Берлін прыехалі са сваімі карцінамі каля 40 беларускіх мастакоў. “ДАХ-9” можна лічыць абменнай выстаўкай, бо з нямецкага горада ў Мінск завіталі творцы, якія працуюць у Германіі. Таксама можна будзе пазнаёміцца з сучасным мастацтвам Расіі, Украіны, Польшчы, Італіі, Галандыі, Ізраіля, ЗША, Японіі”.

Дзякуючы штотыднёвай змене экспазіцый гледачы змогуць пабачыць вялікую колькасць работ маладых творцаў.

Асноўная аўдыторыя фестывалю, як сведчаць арганізатары, — студэнцтва, а таксама тыя, хто цікавіцца мастацтвам. “ДАХ” аб’ядноўвае тых, хто мае выдатны творчы патэнцыял, таму ён будзе цікавы прыхільнікам як новага, так і традыцыйнага мастацтва. Але адбудзецца не толькі ўзаемадзеянне паміж гледачамі і творцамі — самі аўтары будуць увесць час абменьвацца вопытам, ствараць агульныя праекты і адразу ж іх дэманстраваць.

Алена САБАЛЕЎСКАЯ

Варта толькі спусціцца на некалькі метраў углыб, як мінуўшына імгненна ажывае: сваю справу робяць рэшткі старадаўніх абарончых умацаванняў, якія аднаўляюць атмосферу беларускага княства XII стагоддзя. Каб здзейсніць такое далёка не віртуальнае падарожжа, карэспандэнт “К” чарговы раз паўдзельнічаў у археалагічных раскопках. Сёння гэта — старажытны Мінск.

Наступная станцыя... “Замчышча”

6 метраў да сталічнай гісторыі

На месцы раскопак каля станцыі метро “Няміга”.

Напачатку прыгадаем некалькі фактаў з гісторыі дадзенага цэнтру беларускай сталіцы. Першыя дакументальныя звесткі пра археалагічныя знаходкі на тэрыторыі Мінскага замчышча і вакол яго адносяцца да XIX стагоддзя. Сярод тагачасных адкрыццяў: прадметы Антычнасці, у тым ліку старажытныя манеты, бронзавыя статуэтки. Праз стагоддзе, у 1984 годзе, былі распачаты маштабныя раскопкі на месцы катлава на станцыі метро “Няміга”. Тады за некалькі гадоў археолагамі было знойдзена больш за 25 тысяч цікавых артэфактаў.

Зараз надышоў час як падагуліць ранейшыя гістарычныя факты, так і сабраць новыя звесткі, што дапамогуць у музейфікацыі старажытнага Мінскага замчышча XII стагоддзя. З гэтай нагоды сёлета і працягваюцца археалагічныя раскопкі каля ўсё той жа Нямігі: на месцы Браны і абарончых валуў.

Сёння, па словах загадчыка аддзела археалогіі сярэднявечнага перыяду Інстытута гісторыі НАН Беларусі Аляксандра Мядзведзева, ужо існуе эскізы праект Мінскага замчышча. Чакаецца, што ў хуткім часе гісторыкі яго дапрацуюць і перададуць архітэктарам для рэалізацыі задумы па стварэнні гісторыка-археалагічнага цэнтру. Сюды, дарэчы, уваходзіць аднаўленне ў першапачатковым выглядзе гарадскіх вуліц, майстэрняў рамеснікаў, часткі землянога вала з умацаваннямі, замкавай браны.

Рэканструкцыя Мінскай браны.

Дарэчы, менавіта высвятленне архітэктурна-будаўнічага прынцыпу ўзяноўнай браны Мінскага замчышча, вышыня якой магла дасягаць 12 метраў, лічыцца адным з самых

важных адкрыццяў раскопак дваццацігадовай даўніны.

Дзякуючы сёлетняй працы археолагаў, якім актыўна дапамагаюць студэнты-гісторыкі, зараз можна ўбачыць рэшткі канструкцыі Браны, частак збудаванняў дзядзінца, які з’яўляўся нехарактэрным для сваёй эпохі. Хаця б тым, што размяшчаўся цэнтр горада на забалочанай тэрыторыі паміж Нямігай і Свіслаччу, суседства з якімі цяпер істотна ўскладняе раскопкі. У той жа час менавіта гэтая акалічнасць — у прыватнасці, высокая вільготнасць і адсутнасць доступу кіслароду — паспрыяла добрай захаванасці драўляных прадметаў. А часам можна назіраць за такой цікавай карцінай: знойдзены зялёны лісточак, “закансерваваны” цягам стагоддзяў, пад уздзеяннем паветра і сонца імгненна ператвараецца ў пыл. Таму, каб абараніць драўляныя канструкцыі, у бліжэйшы час іх мусяць даследаваць і апрацаваць адпаведнымі сродкамі.

І тым не менш, знаходзячыся ў катлаване сам-насам з гісторыяй, адразу ўяўляеш, як, напрыклад, кіеўскія ці чарнігаўскія войскі, узяўшы ў XII ст. горад у аблогу, вымушаны былі вярнуцца дадому з пустымі рукамі. І ўсё — дзякуючы прадуманай канструкцыі абарончых валуў і Браны!

Раскопкі толькі распачаліся, і, як адзначаў Аляксандр Мядзведзеў, чакаецца плёная праца цягам месяца. Таму да знойдзеных прадметаў — посуду, наканечнікаў стрэл, іншай зброі — абавязкова далучацца не менш каштоўныя экспанаты, а гісторыя Мінска папоўніцца новымі дакладнымі фактамі.

Цяпер знаходкі ранейшых гадоў з раскопак Мінскага замчышча захоўваюцца пераважна ў Інстытуце гісторыі Акадэміі навук, у тым ліку ў Музеі археалогіі, пра які нядаўна вялася гаворка на старонках “К”.

У планах археолагаў, па словах Аляксандра Мядзведзева, таксама значацца раскопкі і вывучэнне храма XI — XII стагоддзя, які захоўвае нямала таямніц.

К.А.

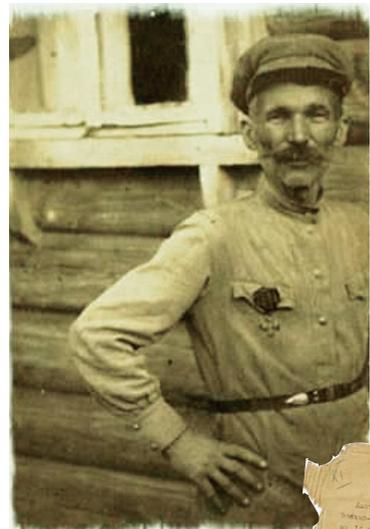

Так выглядае пласт XII стагоддзя.

Від на Мінскае замчышча з моста праз Свіслач. 1949 г.

3 пошты “К”

У адным з баёў пад час Першай сусветнай вайны, 20 ліпеня 1915 года пад горадам Востраў, быў цяжка паранены і страціў руку мой прадзед Браніслаў Волкаў-

Узнагарода — за адвагу

Карачэўскі. Непрытомны, ён трапіў у палон, але праз некаторы час быў з яго вызвалены...

Шпіталь, у якім лячыўся Браніслаў Станіслававіч, знаходзіўся ў Петраградзе. І вось аднойчы ў бальніцу прыехала ўзнагародная камісія на чале з расійскім імператарам. Калі ў палату ўвайшоў Мікалай II, усталі нават цяжкапараненыя, але цар папрасіў іх прысеці. Штабны афіцэр зачытаў: “Кулямётчык 233 Старабельскага палка Браніслаў Волкаў-Карачэўскі”. Прадзед устаў, адказаўшы па ўставе. Погляд Мікалая II сустрэўся з поглядам адважнага салдата, які сурова глядзеў на камісію. Імператар падышоў да салдата і пад указ, што

чытаўся генералам, асабіста прыладзіў да грудзей вайскоўца Георгіеўскі крыж...

Было ў той час Георгіеўскаму кавалеру 22 гады...

Потым пачалася гутарка пра фронт, пра планы на жыццё пасля шпіталю. Цар прапанаваў Браніславу кватэру ў Петраградзе, але салдат падзякаваў і сказаў, што жадае вярнуцца ў родны край. Мікалай II тут жа паклікаў штабнага афіцэра і загадаў за кошт дзяржаўнай казны паставіць хату салдату і прызначыць пажыццёвую пенсію.

Вярнуўшыся дадому, Браніслаў Станіслававіч ажаніўся, паставіў хату. Паводле царскага ўказа ўсе выдаткі ўзяла на сябе дзяржава. А тая хата, дарэчы, і па сёння стаіць у вёсцы Каменка...

Ігар ВОЛКАЎ, намеснік дырэктара па выхаваўчай рабоце Магілёўскага дзяржаўнага бібліятэчнага каледжа імя А.Пушкіна
На здымках: Браніслаў Волкаў-Карачэўскі і ягоны атэстат на Георгіеўскі крыж.

“Уся яе віна — што яна кахае мяне”

**Беларуская муза
Аляксандра Скрабіна**

Пра яе згадвалі практычна ўсе ягоныя сучаснікі, блізкія да класічнай музыкі. Па меркаванні адных, другая жонка кампазітара была разлучніцай, іншыя, наадварот, бачылі ў ёй каханую жанчыну і паплечніцу Аляксандра Скрабіна. Сёння пра гэта, можа, не варта было і прыгадваць, калі б не адзін момант: другая жонка знакамітага творцы Таццяна Шлёцэр была нашай зямлячкай.

У яе сям’і заўсёды цікавіліся мастацтвам, літаратурай і музыкай, свабодна валодалі рознымі мовамі. Дзеці Шлёцэраў — Барыс,

які нарадзіўся ў Віцебску ў 1881 годзе, і Таццяна, што нарадзілася праз два гады, атрымалі ў спадчыну ад маці талент і цікавасць да музычнага мастацтва. Барыс Фёдаравіч набыў музычную адукацыю ў Бруселі, затым у парыжскай Сарбоне вывучаў тэорыю музыкі. У 1901 годзе, вярнуўшыся дамоў, пазнаёміўся з Аляксандрам Скрабіным і на ўсё жыццё застаўся яго вялікім сябрам, адным з першых і самых аўтарытэтных біёграфіаў. Праз год ён пазнаёміў з кампазітарам і сваю сястрыцу.

“У лістападзе 1902 года мы з братам былі ў Маскве, дзе разам і пасяліліся, — прыгаварвала пасля Таццяна. — Я з глыбокім хваляваннем чакала знаёмства з Аляксандрам Мікалаевічам. Ён прыйшоў да нас у першы раз чамусьці пазней, чым разлічваў: а палове на 10-ю вечара. Адраду ж завязалася жывая, цёплая гутарка. Аляксандр Мікалаевіч сеў па нашай просьбе за раяль, а мы слухалі з захапленнем і ўсё прасілі яго граць яшчэ...”

Аднак, па правілах, пазней за 11 гадзін шумець забаранялася, таму Скрабін “прапанаваў, калі ўжо нам так хочацца паслухаць яшчэ, пайсці да яго. Так мы і зрабілі: адправіліся неадкладна да Аляксандра Мікалаевіча, які граў потым яшчэ ў сябе гадзін да дзвюх ночы. І гэта — у першы ж дзень знаёмства!”

Таццяна Фёдараўна была чалавекам музыка адораным, здольным зрабіць паспяхова кар’еру і піяністка, і кампазітара. У 14 гадоў, пазнаёміўшыся з творамі А.Скрабіна, яна была ад іх у захапленні і выконвала пад час аматарскіх канцэртаў, не звяртаючы ніякай увагі на іншыя аўтараў. Невыпадкова іх супрацоўніцтва і сяброўства хутка перараслі ў сур’ёзнае пачуццё, і ў лютым 1904 г. Скрабін у лісце да

свайго сябра паведамаў пра намер стварыць новую сям’ю. Яны сталі жыць разам, нягледзячы на тое, што першая спадарожніца жыцця кампазітара, Вера Іванаўна, развод мужу не давала.

Даведацца пра пачуцці кампазітара да Таццяны Шлёцэр можна з лістоў Скрабіна да сяброў, у якіх ён так адгукаўся пра нашу зямлячку: “Вы зусім не зразумелі, хто яна для мяне і хто яна сама па сабе. <...> Гэта высокая асоба, з блізкіх стасункаў з якой усякі развіты чалавек выносіць толькі зачараванне. Але не ў гэтым справа. Хто б яна ні была, яна — мая каханая жонка. <...> Яна дае мне велізарнае шчасце <...>. Яна ў такой ступені прасякнута маімі мэтамі і маёй творчасцю, так дапамагае мне ва ўсім...” А тым, хто не ўхваляў яго ўчынак, тлумачыў праз некалькі гадоў: “Уся віна Тані толькі ў тым, што яна кахае мяне, як Вера і думаць не магла пакахаць”.

Жылі закаханыя ў Маскве. У кастрычніку 1905 г. у іх нарадзілася дачка Арыядна, праз тры гады — сын Юльян, у 1911 г. яшчэ адна дачка — Марына. Малодшая дачка стала вядомай музыказнаўцай і мастацтвазнаўцай. Юльян, таксама таленавіты ў музыцы, на жаль, у 11-гадовым узросце патануў у Дняпры. Трагічна склаўся лёс і старэйшай дачкі кампазітара. Пасля смерці маці ў 1922 г. бабуля вывезла яе за мяжу. А праз дваццаць гадоў, пад час Другой сусветнай вайны, ужо як маці траіх дзяцей, Арыядна Скрабіна прымала ўдзел у французскім Супраціўленні, была схопленая фашыстамі і расстраляна.

Сама ж Таццяна Фёдараўна сябрывала з многімі вядомымі людзьмі. Арыядна Эфрон, дачка Марыны Цвятаевай, прыгаварвала, як “у першыя гады рэвалюцыі Бальмант і Марына выступалі ў адных і тых жа дамах. Вельмі часта яны бывалі ў добрай знаёмай Марыны — Таццяны Скрабінай — удавы кампазітара,

прыгожай, грацыёзнай жанчыны, у якой збіралася кола людзей, неаб’якавых да мастацтва”.

У першыя гады савецкай улады па распараджэнні А.Луначарскага на апошнюю кватэру А.Скрабіна, замацаваную за яго сям’ёй, была выдадзена ахоўная грамата. У гэты ж час Таццяна Фёдараўна з вялікім запалам узялася за стварэнне музея. Аднак некалькі месяцаў не дажыла да ўрачыстага моманту яго адкрыцця, памерла ў 1922 годзе.

**Аркадзь ПАДЛІПСКІ
Віцебск**

На здымках: Аляксандр Скрабін з Таццянай Шлёцэр; Таццяна Фёдараўна з дзецьмі.

(Працяг. Пачатак у №№ 31 — 33.)

Не ведаю, што такое “дынаміка гульні колеравых плям”, “шчыльнасць жывапісу”, “увагнутая кампазіцыя пейзажа”, “падмалёўкі і градацыі”, але ў дадзеным выпадку гэтага і не патрабавалася. Як не патрэбен курс анатоміі, калі ты закахайся ў жанчыну. Так, мусіць, было і ў яго: Фарнарына — удых, Мадонна — выдых. Зрэшты, ці ён адзін сышоў у мастацтва ад жанчыны і — вярнуўся да яе? Легіён — такое ім’я. Але паколькі гаворка ідзе пра генія, дык скажам: “малы легіён”.

У запіс пра “тэхнічныя” дэталі просіцца і такая, ужо зусім не тэхнічнага кшталту, развага. Гаворачы пра Рафаэля, згадваць пра яго майстэрства — значыць апускацца ніжэй за гэтую размову. Аб ягоным майстэрстве можна гаварыць толькі ў тым сэнсе, як яно выкарыстана: для чаго, што абазначае “прадмет” яго малявання. Пра тое, каб зразумець, ЯК, — не можа быць і гаворкі. (“Калі вы хочаце разбурыць твор мастацтва, паспрабуйце яго патлумачыць”, — сказаў Барыс Пакроўскі.) Добра было б зразумець — ШТО. Калі пашанцуе, дык хоць нейкім чынам наблізімся да разумення.

Карціна сама спрабуе нам дапамагчы... Здагадаешся пра гэта, адчуваючы “канцэнтрычнасць” уражання, што аказваецца на цябе: аблічча... аблічча... аблічча... вочы... вочы... вочы... — на што і колькі б ты ні глядзеў. Яна “дастае” да тваёй душы і ўдымае “на вяршыню” лепшае, што ў табе ёсць. Разам са сваімі “сёстрамі” гэтая карціна рыхтавала прыход на зямлю такога чалавечага адчування-свядомасці, якое ў эвалюцыйнай узыходнай можна было б назваць Розумам Захопленым.

Крый Божа пісаць ТАКОЕ розумам. Пачуццё ўратавала для нас мастака і ягонае стварэнне.

Вось такія нетэхнічныя дэталі ў “тэхнічным” раздзеле.

У прысутнасці Мадонны

Згадаем і тое, што яна — самая позняя карціна з цыкла мадоннаў “Боскага Санцыю”, як называлі мастака землякі. Ён быў архітэктарам і манументалістам, майстрам партрэта і дэкаратарам, але праславіўся як стваральнік “мадоннаў”.

Першай стала невялікая “Мадонна Канстабіле”. У сферы карціны — паўсфера прасторы, а ў ім — натуральнае адзінства адухоўленых форм, што “круглыцца”. Міжволі прыгадаеш куды больш “юную” рублёўскую “Троіцу” і апошняю Вялікую Мадонну таго ж Рафаэля “ўнутры” накідкашліка-прасторы, што літаральна абва-лакваюць.

Першую сваю мадонну ён пісаў у юнацтве, і яна, таксама юная, на стагоддзі стала выржэнем гэтай пары жыцця чалавека і чалавецтва. Пісаў юнак, але ўжо тады — геній. Яшчэ адна жанчына гэтага ж шэрагу — “Мадонна са шчыгльняём” — спыняе нас і выклікае пачуцці, што дасягаюць найвышэйшага пункта пры сустрэчы з “Сіксіцкай Мадоннай”, якая маладзейшая за сваю юную кан-

або Сорак пяць тайнікоў для шэдэўра

Частка IV

У шляху вялікага Рафаэля да “Сіксіцкай Мадонны”, выратаванай у 1945-м у Дрэздэне і нашым земляком, былі і іншыя выявы Багінь. Што гэта за карціны? Пра іх, а таксама пра самога мастака — у чарговай частцы эсэ Навума Цыпіса.

табіленскую сястру на пятнаццаць гадоў.

Як жа добра, што першае дзіця Рафаэля жыве ў Эрмітажы, і мы можам таксама пабачыць гэтае амаль мініяцюрнае тонда, устаўленае ў масійную залатую раму, бы каштоўны зіхоткі камень у багатую аправу. Яна адкрывае парад рафаэлеўскіх мадоннаў, які ў спакойнай велічы сваёй місіі завяршае, як сказаў Гейнэ, “першая карціна зямлі” — “Сіксіцкая Мадонна”.

Рафаэль пісаў яе ў пярыадзень свайго трыццацігоддзя. Факты супастаўляюцца самі, мімаволі.

Тры імені часоў Высокага Рэнэсанса — Леанарда да Вінчы, Мікеланджэла, Рафаэль. Тры асобы, што найбольш ярка выразілі сутнасць гэтага кароткага — усяго трыццаць гадоў, — але такога сонечнага перыяду зямной культуры, галоўныя рысы якога — інтэлект, гармонія, магутнасць.

Нават сучаснікі ўспрымалі гэтых трох мастакоў як паўбагоў. (Такой адоранасці і сілы духу, фантастычнай працаздольнасці, такіх адносін да свету і жанчыны, прасвятлення і пранікнення ў таямніцы чалавечага быцця... Ці толькі Зямля была ім Радзімай? Мусіць, і Неба...)

Калі першы ўраўнаважыў у сабе генія, другі бы апантаны гэтым цяжкім дарам, дык у трэцім — чалавек “перамагае” генія, і гэта стала перамогай яго мастацтва. Ён падарыў свету самую цёплую карціну Зямлі, і сярод іх — “Сіксіцкая Мадонна”.

Першыя двое “іншпланецяны” да жылі да глыбокай старасці, і не ўсе свае пачынанні да вялі да канца. Рафаэль жа, які памёр у 37 “пушкінскіх” гадоў, ажыццявіў амаль усё, што быў распрацаваў. (Няўжо так: калі Боская надзея табой апраўдалася, дык і выжыў ты

свой тэрмін? Дакранаючыся да вялікага, яшчэ і не такое перадумаеш...)

І як добра, што нічыі пэндзаль, апроч Рафаэлевага, не крапаў палатна “Сіксіцкай Мадонны”. (Штрых: тады пісалі на дошках. “Сіксіцкая...” напісана на палатне. Чаму? Хто ведае... Мо ўжо тады прадбачанне сказала яму, што праз пяць стагоддзяў у сырых штольнях і шахтах першымі пакрыюцца цвіллю карціны, напісаныя на дошках...)

Да таго часу ён ужо рэдка сам маляваў усю карціну. Пасля таго, калі становілася зразумела, чаго і як хоча майстар, яе дапісвалі вучні. Рафаэль мог пасля іх нешта правярці. “Мадонну” ж нарадзіў толькі ягоны пэндзаль. Гэтая карціна адразу стала для мастака ўлюбёнай, каханай. Дзяліць яе з кімсьці было б святатацтвам.

Мне падаецца, што ў час працы над гэтай карцінай Рафаэль часта прыпыняўся, быццам прыслухоўваўся да чагосьці. Гэта быў голас ягонага сэрца. Ён і вызначыў тое, што мы сёння называем стварэннем генія, якое сімвалізуе майстэрства ўвогуле. І што такое мастацтва, як не трансфармацыя “немагчымых” пачуццяў у музыку, слова, карціну? Не здзейсніўшы гэты пераход, творца, чалавек, народжаны для мастацтва, — загіне, не вызваліўшыся ад пачуццёвай крытычнай масы. Загіне ён, па меншай меры, як мастак.

Рафаэль, — я амаль ведаю гэта, — верыў у бязмежны магчымасці захоплення, закладзеныя ў нас Небам. Пасля кахання захопленне — самае чалавечае пачуццё, і гэтак жа, як і каханне, стваральнае...

Любая з’ява становіцца сабой толькі ў параўнанні з падобнай. Веліч “Сіксіцкай Мадонны”, яе спакойнае першыства становіцца відавочным, калі прадставіць сябе наведвальнікам нясігнага музея незлічона мадоннаў, напісаных у эпоху Адраджэння. Яна, каханая Рафаэля, бліжэйшая і больш зразумелая нам: яна з нашага жыцця.

Час Рафаэля, Высокі Рэнэсанс, — гэта час, калі мерай усіх рчаў у мастацтве (што так цяжка ажыццяўляецца ў жыцці) становіцца чалавек. І зусім не проста так вы адчуваеце ў ягонай Мадонне абсалютна зямную жанчыну. У яе крывяносных сасудах, як і ў нашых, цячэ чырвоная кроў.

Праўда і тое, што попыт на мадоннаў сёння страціўся. Мо і так, але кошт

усё той жа — бяспынны! Як у мастацтве, так і ў жыцці.

Дарэчы, задайце мне і галоўнае пытанне: чаму з’явілася “Сіксіцкая Мадонна”? Замова? Слава? Грошы? Зайздрасць? Не-е! Каханне і Захопленне. Толькі яны.

Найвышэйшая праява гэтага дзялення са знешнім светам, які сканцэнтраваны для яго ў гэтай дзяўчыне, — захопленне і каханне. Можа, ён упершыню і адзіны раз так поўна пісаў “сябе” — свой свет. А тое, што паказана нам, як можа выглядаць каханая жанчына і — Багіня, дык тое — ужо “ў дадатак”.

Магчыма, знаходзячыся ў полі прыцягнення Мадонны цягам доўгага часу працы над гэтымі нататкамі, я стаў “лёгкай” ахвярай надзеі, мары і містыкі, ды мне падалося, паверылася, што калі ёсць на зямлі “цудоўныя месцы”, пэўныя кропкі адліку, адкуль людзі могуць пачаць шлях да ўсёчалавечага адзінства, то адна з іх — гэта некалькі квадратных метраў у зале Дрэздэнскай галерэі перад “Сіксіцкай Мадоннай”.

Рафаэль з Урбіна

Мастак ідэальных твораў, ён не быў чалавекам з ідэальным характарам, як можа было б меркаваць, знаёмчыся з ягонымі палотнамі. Часцяком учынкі яго не былі лагічнымі, ды і не апраўданымі. Побыт з’яўляўся толькі фонам ягонага жыцця.

Пра характар яго сабрата Мікеланджэла сведчыць вядомы выпадак, калі ён, працуючы над роспісам купала Сіксіцкай капэлы па замове Папы Юлія II, забараніў усім заходзіць у капэлу. Гадзінамі лежачы на памосце на вялікай вышыні, ён ствараў геніяльную фрэску, якая і сёння выклікае здзіўленне і захопленне.

Папа вырашыў, што забарона на наведванне не распаўсюджваецца на яго, і накіраваўся паглядзець, як ідзе праца. Ледзь ён пераступіў парог капэлы, як пачуў грубую лаянку, а побач з ім упала дошка, скінутая з вышыні Мікеланджэла. “Ты звар’яцеў?! — крыкнуў Юлій II. — Гэта ж я!” “Ідзіце адсюль, Ваша Праасвяшчэнства, пакуль я вас не забію!” — закрычаў мастак. І Пантыфік вымушаны быў паспешліва знікнуць.

Калі ж Рафаэль, выконваючы папскую замову, маляваў ягоны партрэт, той панура — характар жа таксама — не цукар! — адмовіўся прыняць позу, патрэбную мастаку: маўляў, і так намалюе. Рафаэль толькі паглядзеў на ўладара паўсвету... І што гэта быў за погляд, калі “жалезны” Папа, прамовіўшы: “Ну, ну... Калі ты лічыш...”, — сеў так, як прасіў яго Рафаэль.

Але асобу Рафаэля ўраўнаважала старонняе неразуменне. Ён апраўдваў сабой любыя праявы парадаксальных паводзін. Ён, падавалася б, звяраў і падпарадкоўваў не толькі ўчынкі, але і жыццё сваё з нейкім толькі яму вядомым законам быцця. Быццам судзіў яго толькі Божы суд (зноўку Пушкін...), даверыўшы яму залаты пэндзаль.

...Рафаэль нарадзіўся ў 1483 годзе. Тры месцы ў Італіі былі ягонымі творчымі ўніверсітэтамі: Рым, дзе ён вучыўся ў Перуджына, Фларэнцыя з вялікімі настаўнікамі Мікеланджэла і Леанарда да Вінчы і Ватыкан, у якім яму спрыяў сам Папа. Энергічны і неўтаймаваны, горды і незалежны характар Рафаэля, высокая і таямнічая прыналежнасць да пасвячонага, пра якую ён сам мог толькі цымяна здагадацца, дазволілі яму вырвацца з цэхавай традыцыі мастакоў-рамеснікаў, што нівельвала здольнасці членаў гільдыі.

Рафаэль быў пасланнікам. А як інакш магла нарадзіцца “нечуванай прастаты” “Сіксіцкая Мадонна”? Тут для хаця б нейкага тлумачэння падыходзіць думка Мікеланджэла: мастак, што б ён ні маляваў, “выяўляе больш сябе самога, чым прадмет, які ўзнаўляе”.

Гэтую карціну называюць марай Рэнэсанса. Рафаэлю, калі ён яе намаляваў, ішоў трыццаці год, а ён ужо быў “адной з трох вяршыняў Высокага Адраджэння”.

Наватар! О, наватар! Ах, наватар! Что новага можна было “прыдумаць”, калі ты літаральна акружаны геніямі? Новае можна толькі адчуць! Таму ён і стаў Рафаэлем, што пісаў пачуццём, а не розумам. Ён любіў тое, што маляваў. І калі, хаця б для аматарскага разумення творчага “базісу”, параўноўваць Рафаэля з кімсьці, то для большай уяўнасці мне хочацца, не проціпастаўляючы, супаставіць яго з Рэмбрантам, чые карціны жывуць у прыцемках. Творы ж Рафаэлены — пры залатым святле дня, і самі выпраменьваюць святло. І — з Леанарда да Вінчы: “Джаконда” апошняга — загадка не толькі ў ўсмешцы, але і ў “прыцемках” за спінай жанчыны... У нашай жа “Мадонны” — яшчэ і ў цёплым святле за плячыма...

(Заканчэнне будзе.)
Навум Цыпіс

Рафаэль. “Мадонна са шчыгльняём”.

Рафаэль. “Мадонна Канстабіле”.

МУЗЕИ *

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

г. Мінск,
вул. Леніна, 20.
Тэл.: 227 45 62.
■ Мастоцтва Беларусі
XII — XIX стст.
■ Мастоцтва Беларусі
канца XIX — пач. XXI стст.
■ Мастоцтва Расіі
XVIII — пачатку XX стст.
■ Мастоцтва краін
Усходу XV — XX стст.
■ Мастоцтва краін
Заходняй
і Цэнтральнай
Еўропы XVI — XX стст.
■ Экспазіцыя жывапісу,
скульптуры,
графікі беларускіх
мастакоў 1940-х
— 1980-х гг.
■ Выстаўка
"Слупкі паясы".
■ Выстаўка
"Блізка да дому:
Ізраіль, які я люблю".
■ Выстаўка
"Палітра памяці",
прысвечаная 65-годдзю
вызвалення Беларусі ад
нямецка-фашысцкіх
захопнікаў.

Філіялы Нацыянальнага
мастацкага музея РБ:

**МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ.
КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА
ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX ст."**

г. Мінск,
вул.
Інтэрнацыянальная,
33а.
Тэл.: 227 87 96.
■ Пастаянная
экспазіцыя.

ЗАМКОВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г. п. Мір,
Карэліцкі р-н,
Гродзенская вобл.
Тэл.: (8-01596) 2 30 35.
■ Выстаўка **Л.Нішчык**.
■ Фотаўстаўка **У.Суцягіна**.

**МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА
НАРОДНАГА МАСТАЦТВА
ў в. Раўбічы**

Спарткомплекс
"Раўбічы",
Мінскі р-н.
Тэл.: 507 44 68.
■ Пастаянная экспазіцыя.

**МУЗЕЙ ВІТОЛЬДА
КАЭТАНАВІЧА
БЯЛІНІЦКАГА-БІРУЛІ
ў г. МАГІЛЁВЕ**

г. Магілёў,
вул. Ленінская, 27.
Тэл.: (8-0222)
22 48 87.
■ Пастаянная экспазіцыя.

МУЗЕИ *

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ
І КУЛЬТУРЫ БЕЛАРУСІ**

г. Мінск,
вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 227 43 22.

г. Мінск, пр-т
Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.
■ Пастаянная экспазіцыя
"Гісторыя І-га з'езда
РСДРП".
■ Выстаўка "Ваенныя,
суровыя, простыя..."

**ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ
ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАЙ
ЛІТАРАТУРЫ**

г. Мінск,
вул. М.Багдановіча, 15.
Тэл.: 334 72 61.
Выстаўкі:
■ Выстаўка, прысвечаная
85-годдзю
А.Савіцкага.
■ "Спадарожнікі
дзяцінства".
■ "Хата —

Беларусі).
■ Праект "Беларусь
партызанская".
Праект інтэрактыўнай карты:
"Вызваленне Беларусі"
(хроніка вызвалення
і мультымедыяная
прэзентацыя аперацый
Чырвонай Арміі па
вызваленні Беларусі ў
верасні 1943 — ліпені 1944 гг.).

**ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-
ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ**

г. Гомель,
пл. Леніна, 4.
Тэл.: (8-0232) 74 19 11.
Цэнтральная
частка

**дзяржаўнаму дзеячу
СССР А.Грамыку.**

Вежа палаца
Румянцавых і Паскевічаў
Гісторыка-мемарыяльная
экспазіцыя
"Уладальнікі
Гомельскага маёнтку
Румянцавы і
Паскевічы".
■ "Гравюра XVII —
пачатку
XX стст.".
■ "Французскі раман
XIX стагоддзя".

Паўночнае крыло палаца
Выстаўкі:
■ "Поры года" (выстаўка
Ніны Прохаравай,
прысвечаная Году роднай
зямлі).
■ "Свет
звяр'ю
Гомельшчыны".

■ Пастаянная выстаўка
ваеннай тэхнікі.
■ На тэрыторыі
музея працуе
пнеўматычны цір.
■ У выставачнай зале:
**выстаўка новых
паступленняў
з фонду
музея.**

ГАЛЕРЭІ*

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул. Казлова, 3.
Тэл./факс: 290 60 10.
■ **3 25-га — "Дах-9"**.

**МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ
"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"**

г. Мінск,
Кастрычніцкая плошча, 1
(Палац Рэспублікі).
Тэл.: 227 26 12.
■ Выстаўка работ
**Аліны Пяршай
і Ганны Лубковай**
"Рэха дрэздэнскай
акадэміі".

ГАЛЕРЭЯ ТЫЗЕНГАУЗА

г. Гродна,
пл. Тызенгауза, 4.
Тэл./факс:
(8-0152) 72 27 57.
■ Персанальная
выстаўка
графікі
В.Целеша.

**КАРЦІННАЯ ГАЛЕРЭЯ
Г.ВАШЧАНКІ**

г. Гомель,
вул. Карповіча, 4.
Тэл.:
(8-0232) 77 75 20.

Экспазіцыі:
■ "Г.Х. Вашчанка".
Выстаўкі:
■ Выстаўка
жывапісу
**Акіма
Шаўчэнкі**
з фонду
Добрушкага
краязнаўчага
музея.
■ Выстаўка
графікі
**Васіля
Леаненкі
(Чарнігаў,
Украіна).**

■ Працуе куток
жывых
экзатычных
рэптылій.

Зімовы сад
■ Свет
субтрапічных
раслін
і жывёл.

**ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ
МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ**

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232) 77 60 60.
■ Пастаянная
ваенна-гістарычная
экспазіцыя.
■ Лакальныя
экспазіцыі
ў санітарным
вагоне;
у партызанскай
зямляніцы.

палаца
Румянцавых
і Паскевічаў
Выстаўкі:
■ "Аляксандр Гайлевіч.
20 гадоў творчасці".
■ "Гонар мундзіра".
■ "Памяць сэрца".
■ "Васковыя фігуры"
(з калекцыі Санкт-
Пецярбургскага музея
васковых фігур).
■ "Нараджэнне і
адраджэнне".
■ Выстаўка
Анатоля Отчыка
"Подых Палесса".
■ Выстаўка керамікі з
фонду музея
ў рыцарскай зале.

Экспазіцыі:
■ "Культавыя
прадметы".
■ "Старажытная
гісторыя
Гомельшчыны".
■ "Загадкавыя фантазіі
мора"
(грот палаца).
■ Экспазіцыя,
прысвечаная

мой сусвет".
■ "Жыццё
Л.М. Талстога
ў фатаграфіях
сучаснікаў".
■ Выстаўка
музейных
прадметаў
XI — XX стст.
з фонду
музея
"Вякоў мінулых
успамін...".

**БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ
МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ
АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ**

г. Мінск,
пр-т Незалежнасці, 25а.
Тэл.: 226 03 98.
Экспазіцыі:
■ Пастаянная экспазіцыя.
Выстаўкі:
■ "Праект
"Бітва за Беларусь.
Трыумф Пераможцаў"
(да 65-годдзя
вызвалення

Паважаныя чытачы!

на газету "Культура" Падпісныя індэксы: індывідуальная падпіска — 63875, ведамасная падпіска — 638752;

ІДЗЕ ПАДПІСКА

на часопіс "Мастоцтва" Падпісныя індэксы: індывідуальная падпіска — 74958, ведамасная падпіска — 749582.

НА КАСТРЫЧНІК І НАСТУПНЫЯ МЕСЯЦЫ 2009 ГОДА!

Экспазіцыі:
■ "Мастоцтва
ў гарадской
культуры XIX —
пачатку XX стст".
■ "Старажытная
Беларусь".
■ "Беларусь
XVI — XVIII стст.
у партрэтах і геральдыцы".
Выстаўкі:
■ "Халодная і
агнастрэльная зброя".
■ "Саксонскае люстра"
і магдэбургскае права
— асновы Еўропы".
■ "Крыніцы
адвечнай
прыгажосці".
■ "Выратаваныя
каштоўнасці".

Дом-музей І з'езда РСДРП

Выдаецца
з кастрычніка
1991 года
Заснавальнік —
Міністэрства культуры
Рэспублікі Беларусь
Рэгістрацыйнае
пасведчанне № 418
Галоўны рэдактар —
Людміла КРУШЫНСКАЯ
Рэдакцыйная калегія:
Лілія АНАНІЧ,
Уладзімір АРЛОЎ,
Уладзімір ГІЛЕП,
Ірына ДРЫГА,
Аляксей ДУДАРАЎ,
Уладзімір ЗАМЯТАЛІН,
Валянцін ЕЛІЗАР'ЕЎ,
Міхаіл КАЗІНЕЦ,
Віктар КУРАШ,
Аляксандр РАШЧУПКІН,
Барыс СВЯТЛОЎ,
Рычард СМОЛЬСКІ,
Святлана СУХАВЕЙ,
Міхаіл ФІНБЕРГ,
Леанід ШЧАМЯЛЁЎ,
Уладзімір ШЧАСНЫ.
Рэдакцыя:
Сяргей ТРАФІЛАЎ
(намеснік
галоўнага рэдактара),
Пётр ОВАД
(адказны сакратар).
Рэдактары аддзелаў:
Канстанцін АНТАНОВІЧ,
Надзея БУНЦЭВІЧ,
Таццяна КОМАНАВА,
Барыс КРЭПАК,
Яўген РАГІН,
Ілля СВІРЫН,
Антон СІДАРЭНКА.
Спецкарэспандэнты:
Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ,
Наталля КІРПІЧЭНКАВА,
Алена САБАЛЕЎСКАЯ,
Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ.

Загадчык аддзела
фотайлюстрацый —
Юрый ІВАНОЎ
Карэктар —
Інга ЗЕЛЬГІС
Мастоцкі рэдактар —
Наталля ОВАД

Адрас рэдакцыі:
220013, Мінск,
пр. Незалежнасці, 77.
Тэлефон:
(017) 289-34-66
(прыёмная)
(017) 286-07-97,
Тэлефон/факс:
(017) 334-57-23
(017) 334-57-35.
Рэкламны аддзел:
тэл. (017) 334-57-41
www.kimpress.by
E-MAIL: kultura@tut.by

Выдавец —
Рэдакцыйна-
выдавецкая ўстанова
"Культура і мастацтва"
Ліцэнзія на выдавецкую
дзейнасць
ЛВ №02330/0494414
ад 17 красавіка 2009 г.
220013, Мінск,
пр. Незалежнасці, 77.
Тэл. (017) 289-34-66.
Бухгалтэрыя:
тэл. (017) 334-57-35
Аўтарскія рукапісы
не рэцэнзуюцца
і не вяртаюцца.
Аўтары допісаў у
рэдакцыю
паведамляюць сваё
прозвішча, поўнае імя
і імя па бацьку, пашпартныя
звесткі (нумар пашпарта,
дату выдачы, кім выдадзены
пашпарт, асабісты нумар),
асноўнае месца работы,
зваротны адрас.
Меркаванні аўтара могуць
не адпавядаць пункту
гледжання рэдакцыі.
Аўтары нясуць адказнасць
за дакладнасць
матэрыялаў.
*Матэрыял на правах
рэкламы.

© "Культура",
2009.
Індэкс 63875
Наклад 8821
Падпісана ў свет
20.08.2009 у 18.30
Замова 4520
РУП "Выдавецтва
"Беларускі Дом друку".
ЛП № 02330/0494179
ад 03.04.2009.
Пр. Незалежнасці, 79,
220013, Мінск.

ISSN 1994-4780

